

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
HUMANITĀRO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
BALTU VALODNIECĪBAS KATEDRA
LATVISTIKAS UN BALTISTIKAS NODAĻA

**LATVIJAS REĀLIJU ATSPoguĻojums RĪGAS LIETUVIEŠU AVĪZĒS 20. GS.
SĀKUMĀ**

MAĢISTRA DARBS

Autore: **Alise Ozola**

Latvijas Universitātes
Humanitāro zinātņu fakultātes
Baltu filoloģijas maģistra
studiju programmas pilna laika
2. kursa studente

Zinātniskais vadītājs: Dr. phil. **Pēteris Vanags**

RĪGA 2015

Anotācija

Maģistra darba tēma: „*Latvijas reāliju atspoguļojums Rīgas lietuviešu avīzēs 20. gs. sākumā*”.

Autore Ozola A, Rīga – 2015.

Maģistra darbs ir izstrādāts ar mērķi lingvistiski izanalizēt Latvijas reāliju nosaukumu atveides principus lietuviešu valodā Rīgas lietuviešu 20. gs. 30. gadu avīzēs un apzināt izplatītākos to veidus.

Mērķa sasniegšanai izvirzītie uzdevumi:

1. klasificēt un izanalizēt Latvijas reāliju nosaukumus 8 dažādās Rīgas lietuviešu 20. gs. 30. gadu avīzēs;

2. apzināt izplatītākās kļūdas lietuviskojot Latvijas reāliju nosaukumus 20. gs. 30. gadu presē.

Rezultātā secināts, ka lielākās atveides grūtības lietuviešu valodā rodas latviešu valodas garo patskaņu, mīkstināto līdzskaņu dēļ.

Darbs sastāv no 4 nodaļām.

Atslēgvārdi: Latvijas reāliju nosaukumi, Rīgas lietuviešu avīzes, īpašvārdi, sugasvārdi, Latvijas lietuvieši, 20. gs. 30. gadi

Abstract

The theme of Master's thesis is: „*Latvia's Cultural Words Reflection in Riga's Lithuanian Newspapers in the Beginning of 20th Century*”.

Author Ozola A, Riga – 2015.

The aim of Master's thesis is to linguistically analyse designed to analyze Latvia's cultural words rendering principles in Lithuanian language in Riga Lithuanian newspapers in 1930ies and identify its most common types.

In order to achieve the task, the following objectives have been set:

1. to classify and analyze Latvian realities' names in 8 different Riga Lithuanian 1930ies newspapers;
2. to identify the most common mistakes when trying to coin a Latvian realities' names in the 1930ies press.

It can be concluded that the main word rendering difficulties in Lithuanian is Latvian long vowels and soft consonants.

The Master's thesis consists of four chapters.

Keywords: Latvian realities' names, Riga Lithuanian newspapers, proper nouns, common names, Latvian Lithuanians, 1930ies 20th century.

Satura rādītājs

Saīsinājumu un apzīmējumu saraksts	6
IEVADS	8
1. LIETUVIEŠI LATVIJĀ 20. GS. SĀKUMĀ (1918.–1940. G.)	11
1. 1. Lietuviešu skaits un to izvietojums Latvijā	12
1. 2. Latvijas lietuviešu nodarbošanās	13
1. 3. Lietuvieši Latvijas valsts un sabiedrības dzīvē.....	13
1. 3. 1. Lietuvas pārstāvniecības (vēstniecības) dibināšana un darbība	14
1. 3. 2. Organizāciju, sabiedriskā un kultūras dzīve	16
1. 4. Latvijas lietuviešu prese Rīgā 20. gs. sākumā	18
1. 4. 1. 20. gs. sākums.....	19
1. 4. 2. 20. gs. 20. gadi.....	22
1. 4. 3. 20. gs. 30. gadi.....	23
2. LATVIJAS REĀLIJU NOSAUKUMU ATSPUGUĻOJUMS 20. GS. 30. GADU RĪGAS LIETUVIEŠU LAIKRAKSTOS	26
2. 1. Reālijas jēdziens	26
2. 2. Latvijas reāliju nosaukumi 20. gs. 30. gadu Rīgas lietuviešu laikrakstos	28
2. 3. 20. gs. sākuma lietuviešu valodas rakstība	28
2. 3. Latvijas reāliju atveides principi Rīgas lietuviešu laikrakstos	30
3. ĪPAŠVĀRDI (ONĪMI) RĪGAS LIETUVIEŠU LAIKRAKSTU KONTEKSTĀ	33
3. 1. Latviešu personvārdu (antroponīmu) atspoguļojums	33
3. 2. Vietvārdu (toponīmu) atspoguļojums.....	37
3. 2. 1. Pilsētu nosaukumi.....	38
3. 2. 2. Administratīvi teritoriālo vietu (pagastu, ciematu) nosaukumi.....	47
3. 2. 3. Rīgas pilsētas urbanonīmu nosaukumi	51
3. 2. 3. 1. Ielu nosaukumi (hodonīmi)	51
3. 2. 3. 2. Citi urbanonīmi.....	53
3. 2. 4. Etnogrāfisko reģionu, novadu, valstu nosaukumi	54
3. 3. Simboliskie nosaukumi	56
3. 3. 1. Organizāciju, apvienību, biedrību, spiestuvju u. c. nosaukumi (ergonīmi).....	56
3. 3. 2. Laikrakstu nosaukumi	64
3. 4. Izglītības iestāžu, ēku nosaukumi (ergonīmi).....	67
3. 5. Hidronīmi	71

4. SUGASVĀRDI (APELATĪVI) RĪGAS LIETUVIEŠU LAIKRAKSTU KONTEKSTĀ ...	73
4. 1. Naudas vienību nosaukumi.....	73
4. 2. Pilsētu, tautu, novadu iedzīvotāju nosaukumi	76
4. 3. Politisko reāliju nosaukumi	78
4. 4. Citas reālijas	81
SECINĀJUMI	82
Avotu un literatūras saraksts	84
Pielikumi.....	89
Pielikums Nr. 1 <i>Galveno tautību piederīgo skaits pēc tautas skaitīšanas datiem</i>	90
Pielikums Nr. 2 <i>Latvijas lietuviešu prese Rīgā 20. gs. sākumā</i>	91

Saīsinājumu un apzīmējumu saraksts

a/s – akciju sabiedrība

dekl. – deklinācija

dsk. – daudzskaitlis

g. – gads

gs. – gadsimts

gt. – gadu tūkstotis

kr. val. – krievu valoda

latv. val – latviešu valoda

liet. val. – lietuviešu valoda

nov. – novads

Nr. – numurs

pag. – pagasts

piem. – piemēram

p. m. ē. – pirms mūsu ēras

raj. – rajons

resp. – respektīvi

t. i. – tas ir

tūkst. – tūkstotis

u. c. – un citi

u. tml. – un tamlīdzīgi

utt. – un tā tālāk

vsk. – vienskaitlis

Laikrakstu numuru saīsinājumi:

„DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931 – „Darbininku balsas”, Nr. 6 (18), 1931. gada 11. jūlijs

„DF”, Nr. 3, 09.1933 – „Darbo frontas”, Nr. 3, 1933. gada septembris
„Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933 – „Lietuvis”, Nr. 1, 1933. gada 30. decembris
„LK”, Nr. 1, 04.1932 – „Laisvės kovotojas”, Nr. 1, 1932. gada aprīlis
„LK”, Nr. 2, 05.1932 – „Laisvės kovotojas”, Nr. 2, 1932. gada maijs
„LL” Nr.1, 19.12.1930 – „Latvijos lietuvis” Nr. 1, 1930. g. 19. decembris
„LM” Nr.1, 29.01.1933 – „Lietuvių mintys”, Nr. 1, 1933. g. 29. janvāris
„LŽ”, Nr. 6, 06.1930 – „Laisvas žodis”, Nr. 6, 1930. gada jūnijs
„RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931 – „Rygos balsas”, Nr. 5 (465), 1931. gada 7. februāris

IEVADS

Prese ir viena no senākajiem informācijas līdzekļiem, tās priekšteces „ziņu lapas” jau atrodamas Senajā Romā 1. gs. p. m. ē. Periodiskie izdevumi pieder privātuzņēmumiem vai valsts un pašvaldību iestādēm, organizācijām, biedrībām, minoritātēm. Laikrakstu saturs sniedz informāciju par aktualitātēm valstī un pasaulē, ziņo par notikumiem politiskajā, sabiedriskajā dzīvē, ataino jaunākos notikumus biznesā, sportā, mākslās.

Maģistra darbā „Latvijas reāliju atspoguļojums Rīgas lietuviešu avīzēs 20. gs. sākumā” pētīti Latvijas lietuviešu laikraksti Latvijas galvaspilsētā Rīgā 20. gs. 30. gados, precīzāk, laika posmā no 1930. gada līdz 1934. gada Ulmaņa apvērsumam 15. maijā. Šāds analizējamo laikrakstu laika posms izvēlēts tāpēc, lai atainotu Rīgas lietuviešu laikrakstu valodu neatkarīgā Latvijas Republikā. Šajā laika posmā Latvija ir brīva, demokrātiska, 1918. gadā proklamēta valsts. Valsts nav pakļauta svešai varai vai tā netiek vadīta autoritārisma režīmā. Šo periodu var uzskatīt arī par Latvijas lietuviešu laikrakstu „*ziedu laikiem*”. Paplašinoties lasītāju lokam, pieaugot izdevniecību skaitam Rīgā, veidojās lielāks pieprasījums pēc Latvijā izdotiem lietuviešu laikrakstiem. Laikrakstu pieaugums skaidrojams arī ar partiju, politisko organizāciju un šķiru aizstāvju aktīvu pieaugumu. Laikraksti veido saziņu ar konkrētu adresātu grupu, ietekmē lasītājus gan politiski, gan ideoloģiski.

Maģistra darbā 20. gs. sākums ir vispārināts, pastiprināta uzmanība pievērsta neatkarīgās Latvijas valsts laika posmam, no Latvijas Republikas proklamēšanas 1918. gada 18. novembrī līdz Padomju Savienības okupācijai 1940. gada 16. jūnijā. Pēc darba autores domām šis temats ir aktuāls, nepieciešams pētīt gan lietuviešu valodas 20. gs., gan lietuviešu valodas mūsdienu preses izdevumos sastopamo Latvijas reāliju nosaukumu atveides paņēmienus, lai izprastu izplatītākās kļūdas un grūtības, kas rodas lietuviskojot latviešu valodas vārdus.

Plaši pētījusi un rakstījusi par baltu tautu atšķirīgajām reālijām, simboliskajiem nosaukumiem, terminiem un to atveidi ir Regīna Kvašīte (*Regina Kvašytė*). Svarīgākās un nozīmīgākās publikācijas, kas publicētas žurnālā „Kalbos kultūra“ (76.–78. Nr.), zinātnisko rakstu krājumā „Tarp Lietuvos ir Latvijos: lingvistinēs paralelēs“ (2012), ir par Latvijas vietvārdiem, personvārdiem un latviskiem simbolu nosaukumiem lietuviešu presē, Kvašīte R. „*Latvijos vietovardžiai Lietuvos spaudoje*” („Latvijas vietvārdi Lietuvas presē”) (2003), „*Latvių asmenvardžiai Lietuvos spaudoje*” („Latviešu personvārdi Lietuvas presē”) (2004), „*Latviški simboliniai pavadinimai Lietuvos spaudoje*” („Latviešu simboliskie nosaukumi Lietuvas presē”) (2005).

Balstoties uz lietuviešu laikrakstu saturu, 2000. gadā, Kauņā Kestutis Straigis (*Kęstutis Straigis*) ir uzrakstījis zinātnisko rakstu par 20. gs. Kauņas kultūras dzīves atspoguļojumu lietuviešu periodikā – „*XX a. pradžios Kauno kultūrinio gyvenimo atspindžiai lietuvių periodikoje (1907–1914 m.)*“ (Straigis 2000: 49–90) Savukārt, līdzīgu pētījumu par Lietuvas latviešu identitātes krustošanās atspoguļojumu 20. gs. sākumā laikrakstā „Lietavas latvis“ („Lietuvas Latvietis“) Kauņā ir veikusi Vilma Akmenīte (*Vilma Akmenytė*) – „*Tautinio ir pilietinio tapatumo sankirtos Lietuvos latvių laikraštyje „Lietavas latvis“ (1925–1926 m.)*“ (Akmenytė 2008: 9–26).

Darba mērķis: lingvistiskā kontekstā izanalizēt Latvijas reāliju nosaukumu atveides principus lietuviešu valodā 8 dažādos Rīgas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos.

Mērķa sasniegšanai izvirzītie darba uzdevumi:

1. noskaidrot kādi īpašvārdi un sugasvārdi atbilst definīcijai „Latvijas reālija”;
2. atrast un klasificēt Latvijas reāliju nosaukumu piemērus no 8 dažādām Rīgas lietuviešu 20. gs. 30. gadu avīzēm;
3. izanalizēt Latvijas reāliju nosaukumus Rīgas lietuviešu laikrakstos lingvistiskā kontekstā;
4. secināt, kādas ir galvenās grūtības, izplatītākās kļūdas lietuviskojot Latvijas reāliju nosaukumus 20. gs. 30. gadu presē.

Avotu un literatūras apskats:

Teorētiskās daļas pamatā maģistra darbā izmantotas dažādas enciklopēdijas („Žurnalistikos enciklopedija”, „Visuotinė lietuvių enciklopedija”, „Lietuvių kalbos enciklopedija”, „Tarybų Lietuvos enciklopedija”), vārdnīcas („Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca”, „Lietuviešu-latviešu vārdnīca” (1995), „Latviešu-lietuviešu vārdnīca” (2003), „Latviešu literārās valodas vārdnīca”), Latviešu periodikas sējumi, Jēkabsons Ē. „Lietuvieši Latvijā”, 20. gadsimta Latvijas vēsture I, Latvijas vēsture 20. gadsimts, Latviešu rakstniecība biogrāfijās, Kvašytė R. „Tarp Lietuvos ir Latvijos: lingvistinės paralelės”, *Via Latgalica: humanitāro zinātņu žurnāls V*, Latvijas Republikas Vietvārdu datubāze, Valstybinė lietuvių kalbos komisija, Rašybos reformos projektas (1933).

Darba praktiskās daļas pamatā izmantoti 8 dažādu laikrakstu numuri laika posmā no 1930. g. līdz 1933. g. beigām: „*Laisvas žodis*” („Brīvais Vārds”) 1930. gada jūnijs, Nr. 6, „*Latvijos lietuvis*” („Latvijas Lietuvietis”) 1930. gada 19. decembris, Nr. 1, „*Rygos balsas*” („Rīgas Balss”) 1931. gada 7. februāris, Nr. 5 (465), „*Darbininkų balsas*” („Strādnieku Balss”) 1931. gada 11. jūlijs Nr. 6 (18), „*Laisvės kovotojas*” („Brīvības Cīnītājs”) 1932. gada aprīlis Nr.1, 1932. gada maijs, Nr. 2, „*Lietuvių mintys*” („Lietuviešu Domas”) 1933. gada 29. janvāris, Nr.

1, „*Darbo frontas*” („Darba Fronte”) 1933. gada septembris, Nr. 3, „*Lietuvis*” („Lietuvietis”) 1933. gada 30. decembris, Nr. 1.

Darbā izmantota sastatījuma un aprakstošā jeb monogrāfiskā pētniecības metode.

Darba struktūra:

Maģistra darbu veido 4 nodaļas ar apakšnodaļām. Pirmā nodaļa raksturo Latvijas lietuviešu sabiedrību 20. gs. sākumā, it sevišķi brīvvalsts laikā (1918–1940). Otrajā nodaļā raksturotas lietuviešu valodas iezīmes 20. gs. sākumā un skaidrots Latvijas reālijas nosaukuma jēdziens. Trešā un ceturtā nodaļa attēlo Latvijas reāliju nosaukumus (īpašvārdus un sugasvārdus) lingvistiskā kontekstā. Darbam pievienota anotācija latviešu un angļu valodā, saīsinājumu saraksts, izmantotās literatūras saraksts, tas papildināts ar 2 pielikumiem.

Mūsdienās, 21. gs. sākumā, Rīgas lietuviešu diaspora aktīvi iesaistās Latvijas valsts sabiedriskajā dzīvē, lietuviešu bērni mācības var apgūt Rīgas Lietuviešu vidusskolā, atbalstu Latvijas lietuviešiem sniedz Lietuvas vēstniecība Latvijā, par jaunākajām aktualitātēm mazākumtautības grupā ziņo Latvijas lietuviešu sabiedrība (Latvijos Lietuvių Bendruomenė), darbojas arī Latvijas lietuviešu sabiedrības jaunatnes nodaļa, kas no 2014. gada izdod atjaunotu laikrakstu „Latvijos lietuvis” („Latvijas lietuvietis”).

1. LIETUVIEŠI LATVIJĀ 20. GS. SĀKUMĀ (1918.–1940. G.)

Nav tādas valsts pasaulē, kuras pilsoņi būtu vienas etniskās sabiedrības pārstāvji, tāpēc arī ir grūti runāt par vienu kultūru, jo to veido dažādas atšķirīgas etniskās kultūras. Valsts pamatiedzīvotāji uzskatāmi par galvenajiem savas kultūras veidotājiem, bet liela ietekme valsts un tautas sabiedriskajā attīstībā ir arī valstī dzīvojošajām minoritātēm. No mazākumtautību pārstāvju aktivitātes, savstarpējās saliedētības atkarīga viņu labklājība imigrācijas valstī.

Mazākumtautības veidošanās ir arī atkarīga no pamatiedzīvotāju viedokļa un savstarpējām mazākumtautības un valsts pamatiedzīvotāju attiecībām (Latvijas lietuviešu gadījumā – attiecībām ar latviešiem). Par būtiskām nacionalitāšu atšķirībām uzskatāmas valoda, reliģija, pilsoniskā piederība. Izmantojot šos dažādos elementus jebkurā valstī izveidojas atšķirīgas etnisku sabiedrību kopienas. Latvijas lietuviešu gadījumā par identitātes veidošanās svarīgu elementu kļuva Latvijas valsts attiecības ar Lietuvu, savstarpējā politiskā un ekonomiskā darbība, kultūras un folkloras nelielās atšķirības.

Latvijā kopš seniem laikiem lietuvieši dzīvo gar Lietuvas robežu Kurzemē un Zemgalē. 19. gs. 2. pusē lietuviešu ieceļošana Latvijā pastiprinājās. Galvenokārt viņi strādāja muižās par kalpiem un rūpnīcās, fabrikās par strādniekiem. 1929.–1935. g. Latvijā no Lietuvas sezonas darbos ik gadus ieceļoja 10 – 18 tūkst. laukstrādnieku (t. i., 40 – 80% visu ievesto laukstrādnieku), kurus, galvenokārt, nostrādināja Kurzemes un Zemgales lielākajās saimniecībās. 1935. g. Latvijā bija 23 tūkst. lietuviešu. (Samsons 1968: 377)

Saskaņā ar 1897. gada tautas skaitīšanas datiem Latvijā bija 23,2 tūkst. cilvēku, kuri par dzimto bija uzdevuši lietuviešu valodu. Apmēram 2/3 no viņiem dzīvoja Kurzemē, aptuveni 5,4 tūkst. – Vidzemē (vairākums – Rīgā) un apmēram 1,3 tūkst. – Latgalē. (Bērziņš 2000: 156) 20. gs. sākumā krietni palielinājās lietuviešu pieplūdums Kurzemē, īpaši Aizputes un Kuldīgas apriņķī, arī Liepājā. Lielākā daļa no Kurzemes lietuviešiem nodarbojās ar lauksaimniecību vai meklēja kalpotāju vietas muižās. Pieauga lietuviešu skaits arī Rīgā. Pilsētās lietuvieši pārsvarā sev iztiku nopelnīja, būdami strādnieki rūpniecības uzņēmumos, arī kā dzelzceļnieki, ormaņi, kalpotāji utt. Tomēr lietuviešus varēja atrast arī starp skolotājiem, inženieriem, policistiem. Gadsimta sākumā Rīgas Politehniskajā institūtā mācījās ap 20 lietuviešu studentu. Latgalē lietuviešu bija mazāk, vairākums no viņiem zemnieki. Latgaļu katoļu draudzēs darbojās arī lietuviešu tautības mācītāji. (Bērziņš 2000: 157)

1. 1. Lietuviešu skaits un to izvietojums Latvijā

Kopš 19. gs. beigām lietuviešu skaits Latvijas teritorijā svārstās no 1,2 līdz 1,5%. Iemesli, lai apmestos uz dzīvi kaimiņvalstī, dažādos laikos bijuši gan ekonomiski (dzīves un rūpniecības attīstības līmenis Latvijā bija augstāks), gan politiski (tiem lietuviešiem, kas bija atgriezušies no izsūtījuma, nebija ļauts apmesties uz dzīvi dzimtenē), kā arī personīgi (laulības ar Latvijas iedzīvotājiem). (Kvašytė 2012: 30)

1920. gada jūnijā Latvijas Republikā tika reģistrēti 25 538 lietuvieši – no viņiem 5325 Rīgā, 677 Vidzemē, 8636 Kurzemē (to skaitā – 3777 Liepājā), 9765 Zemgalē, 1135 Latgalē. Jāņem vērā, ka šajā laikā skaitīšana nenotika daļā no Ilūkstes apriņķa, ko līdz 1920. gada jūlijam ieņēma Polijas armija, kā arī Subatē un vairākos apkārtējos pagastos, ko pilnībā vai daļēji ieņēma Lietuvas karaspēks. Turklāt Latvijā tikai 1921. gadā saskaņā ar jauktās robežu komisijas lēmumu tika iekļauta agrāk Kauņas guberņā ietilpusī Aknīstes pagasta daļa, bet Lietuvā – bijušās Kurzemes guberņas sastāvā ietilpstošā Palanga un apkārtnē, kur lietuvieši sastādīja vairākumu. Lielā mērā sakarā ar to 1925. gadā lietuviešu skaits Kurzemē, salīdzinot ar 1920. gadu, samazinājās līdz 3962 cilvēkiem. Vēlākie tautu skaitīšanas rezultāti rāda, ka 1925. gadā Latvijā bija 23 193 lietuviešu. (Jēkabsons 2003: 55)

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 1930. gadā Latvijā dzīvoja 25 885 lietuvieši (skat. piel. Nr. 1) – lielākā daļa Zemgalē, Rīgā, Kurzemē un Latgalē.

Rīgā šajā laikā dzīvoja 7748 lietuvieši (2,3% no visiem pilsētas iedzīvotājiem), Liepājā – 2637 (4,3%), Jelgavā – 635, Daugavpilī – 309 lietuvieši. (Jēkabsons 2003: 55)

1920. gada tautas skaitīšanā lietuviešu vidū Latvijas pilsoņu īpatsvars bija zemākais starp nacionālajām minoritātēm – tikai 35,4% (Latvijas pilsoņi bija 9045, Lietuvas – 14 083, Krievijas – 201, Baltkrievijas – 46, Polijas – 151, Igaunijas – 44, citu valstu – septiņi un nezināmas pilsonības – 1959 lietuvieši). Turpmākajos gados Latvijas pilsoņu īpatsvars starp lietuviešiem pakāpeniski ievērojami pieauga, vienlaikus palikdams zemākais starp minoritātēm. 1925. gadā Latvijas pilsoņu īpatsvars bija 69,1%, taču 1930. gadā noslīdēja līdz 51,8%. 1930. gadā no 25 885 lietuviešiem Latvijas pilsoņi bija 13 140. Latviešu valodas pratēju skaits starp lietuviešiem bija otrs augstākais (pēc vāciešiem) starp minoritātēm – 72,9%. (Jēkabsons 2003: 56–57)

1. 2. Latvijas lietuviešu nodarbošanās

Lietuviešu vēlme nopelnīt saimnieciski attīstītākajā kaimiņvalstī bija spēcīga, tā pamudināja lietuviešus pārcelties uz patstāvīgu vai sezonas dzīvi Latvijā. 20. gs. 20. gadu 2. pusē – 30. gadu sākumā Latvijā uz sezonas darbiem iebruca vairāki tūkstoši Lietuvas laukstrādnieku un mežstrādnieku. 1938. gada jūlijā Latvijā kopumā legāli strādāja 10311 laukstrādnieki no Lietuvas – visvairāk Jelgavas (2881), Bauskas (2311) un Jēkabpils (1836) apriņķī. (Jēkabsons 2003: 90–91)

Lielu rūpniecisku uzņēmumu īpašnieku lietuviešu vidū nebija. Viens no ievērojamākajiem lietuviešu tautības uzņēmējiem bija cepuru rūpnieks Antons Kotello (*Antonas Kotello*) Rīgā, Avotu ielā, kura uzņēmumā strādāja vidēji 25–45 strādnieki. Cepuru darbnīcu bija atvēris 1913. gadā. Vairāki lietuvieši, kuri pirms Pirmā pasaules kara bija dzīvojuši Latvijā un prata latviešu valodu, 20. gs. 20.–30. gados ieradās Latvijā kā diplomātiskā un konsulārā dienesta darbinieki. (Jēkabsons 2003: 89)

Vairāki lietuvieši Latvijā strādāja arī par katoļu baznīcas mācītājiem, un šim apstāklim bija liela nozīme arī lietuviešu sabiedriskajā dzīvē. Absolūtais vairākums lietuviešu Latvijā piederēja katoļticībai (1935. gadā – 96%). Lietuviešu valodā dievkalpojumi notika vairākās baznīcās (Rīgā, Liepājā, Aknīstē, Aucē, Grīvā u. c.). Kopumā 30. gadu sākumā valstī strādāja apmēram 40 lietuviešu tautības mācītāju. (Jēkabsons, 2003: 86–87)

1. 3. Lietuvieši Latvijas valsts un sabiedrības dzīvē

Latvijā 20. gs. sākumā (1918.–1940. g.) mazākumtautības bija aptuveni ceturtdaļa no valsts iedzīvotājiem (krievi, ebreji, vācbaltieši, poļi, baltkrievi, lietuvieši u. c.). Šādā situācijā īpaši svarīgu nozīmi ieguva vēlme izveidot un nostiprināt uz demokrātijas pamatprincipiem balstītu nacionālo politiku, paralēli respektējot visu tautību līdztiesības un specifiskās intereses. Mazākumtautībām Latvijā (arī Igaunijā) tika radīti ievērojami labāki apstākļi nekā minoritātēm daudzās citās valstīs, kā arī piešķirtas krietni vien lielākas tiesības, nekā to prasīja starptautisko tiesību normas. Katram nacionālās izglītības sistēmas vadītājam tika dotas iespējas pārstāvēt savu mazākumtautību visu kultūras jautājumu risināšanā. Viņš bija tiesīgs kā padomdevējs piedalīties arī Ministru kabineta sēdēs. Līdz ar to mazākumtautības bija

ieguvušas plašu tiesisku pamatu vispārējai kultūras dzīvei, ne vien mazākumtautību skolu jautājumos. Tām tika garantēta tādi pati nacionāli kulturālā infrastruktūra kā pamatnācijai – nacionālās skolas, biedrības, organizācijas, kultūras iestādes, prese dzimtajā valodā utt. (Feldmanis 2005: 186–187)

1. 3. 1. Lietuvas pārstāvniecības (vēstniecības) dibināšana un darbība

Pēc abu kaimiņvalstu Lietuvas un Latvijas neatkarības pasludināšanas 1918. gadā katrā no jaunizveidotajām valstīm sāka dibināt pārstāvniecības.

Pirmais Lietuvas pārstāvis Latvijā bija Jons Šļūps (*Jonas Šliūpas*). J. Šļūps mēģināja satuvināt Latviju un Lietuvu, uzlabot savstarpējās valstu attiecības, veicināt politisko, ekonomisko, kultūras un militāro sadarbību. Lietuvas pārstāvniecības Latvijā uzdevumos ietilpa Rīgas un visas Latvijas Lietuvas pilsoņu reģistrācija, tiesības izdot pasēs Lietuvas pilsoņiem, sagatavot vīzas, atļaujas un citus dokumentus, sūtīt atskaites un ziņas par savu darbību Lietuvas valdībai. Pārstāvniecība cīnījās par Latvijas lietuviešu tiesībām, atbalstīja un rūpējās par tiem, centās uzlabot viņu dzīves līmeni, lai tie Latvijā justos kā dzimtajā valstī. Šādi uzdevumi ietilpa pārstāvniecību dienas kārtībā, jo šajā laikā noformējušās Lietuvas pārstāvniecības ārzemēs nebija daudz, un to struktūra vēl nebija galīgi noformēta. (Skliutaitē 2000: 16–18)

Atkāpjoties no amata J. Šļūpam, 1920. g. 8. februārī par Lietuvas pagaidu sūtni Latvijā kļuva Dovs Zauņus (*Dovas Zaunius*). 1923. gada sākumā gan Latvijas pārstāvniecībā Lietuvā, gan Lietuvas pārstāvniecībā Latvijā nomainījās vadītāji. Lietuvas pārstāvniecībā Latvijā no 1923. g. 7. februāra, D. Zauņus vietā, darbu sāka Jons Aukštolis (*Jonas Aukštuolis*). 1924. gada 1. decembrī J. Aukštolim pirmajam no visiem Lietuvas diplomātiem Latvijā piešķīra ārkārtas sūtņa un pilnvarota ministra titulu. No tā laika arī Lietuvas pārstāvniecību Latvijā sāka dēvēt par Lietuvas vēstniecību Latvijā. J. Aukštolis daudz uzmanības pievērsa latviešu presei, aicināja latviešu presei pievērst uzmanību Lietuvas jaunumiem un notikumiem. Savā vēstniecības vadīšanas laikā (07.02.1923.–31.08.1927 (Gaigalaitē 1999: 416–418)) stiprināja sadarbību starp Baltijas valstīm, tajā laikā viens no svarīgākajiem jautājumiem bija Baltijas savienības jeb Baltijas Antantes izveidošana. J. Aukštoļa 3 gadu vadīšanas laikā starp Lietuvu un Latviju tika noslēgti arī dažādi sadarbības līgumi. (Skliutaitē 2000: 36–39)

Pēc J. Aukštoļa pārceļšanas uz Igauniju, Latvijas lietuviešu vēstniecības vadīšanas grožus pārņēma Kazimirs Bizausks (*Kazimieras Bizauskas*). Savu pienākumu pildīšanu

Latvijā kā īpašais sūtnis un pilnvarotais ministrs K. Bazausks sāka 1927. gada 1. septembrī. Viņa darbības laiks bija ļoti īss, un tās laikā nopietnus nopelnus Latvijas–Lietuvas attiecību veidošanā nedeva. Iespējams tāpēc, ka Lietuvā, K. Bazauska vēstniecības vadīšanas posmā, (01.09.1927.–15.05.1928 (Gaigalaitē 1999: 416–418)), valsts pārvaldi vadīja A. Voldemārs (A. *Voldemaras*), kurš nebija ieinteresēts Latvijas–Lietuvas kopēju jautājumu risināšanā. (Skliutaitē 2000: 40)

1928. gada 16. maijā darbu Latvijas vēstniecībā īpašā sūtņa un pilnvarotā ministra amatā sāka Broņus Edmunds Dailide (*Bronius Edmundas Dailidē*). Bija izveidojušās vairākas Latvijas lietuviešu biedrības, kas veicināja lietuviešu tautiskās apziņas veidošanos. Pēc B. Dailides iniciatīvas tika nodibinātas 2 biedrības – Lietuviešu skolotāju savienība un Lietuviešu sieviešu komiteja. 1930. gada 19. jūlijā Daugavpilī tika izveidota arī Latvijas lietuviešu apvienība pie kuras aicināja pievienoties visas Rīgas lietuviešu organizācijas. Novembra beigās apvienībā jau bija iestājušās 11 Latvijas lietuviešu reģionālās biedrības, tika izvēlēta apvienības valde. Otra kultūras un izglītības joma, kurai īpašu uzmanību veltīja B. Dailide bija finansu un diplomātiskā atbalsta piešķiršana Latvijas lietuviešu skolām, īpaši lietuviešu ģimnāzijai Rīgā, lai tā varētu nodrošināt mācības dažādu sociālo slāņu skolēniem. B. Dailide aktīvi sadarbojās ar dažādu biedrību pārstāvjiem, Latvijas izglītības ministriju, lai palielinātu Latvijas lietuviešu skolēnu izglītības iestāžu skaitu ne tikai Rīgā, bet visā valstī. (Skliutaitē 2000: 44–45)

1933. gada 15. maijā vēstniecības darbu pārņēma Jozs Urbšis (*Juozas Urbšys*), kura dienesta laiks bija neilgs, jau 1934. gada 1. augustā viņu nomainīja Vītauts Vileišis (*Vytautas Vileišis*). V. Vileišis bija vienīgais no Lietuvas pārstāvjiem, kura dzīve beidzās esot vēstnieka amatā. Šis traģiskais notikums tika aprakstīts tā laika presē, līdzjūtības izteica daudzi politiskie darbinieki no Lietuvas un Latvijas. Cildināja viņa darbu Latvijas–Lietuvas attiecību stiprināšanā. Jāatzīmē, ka V. Vileiša vēstniecības vadīšanas laika posmā 1934. gada 17. februārī Rīgā tika parakstīts līgums starp Latviju un Igauniju savienības organizēšanai, savukārt 12. septembrī Ženēvā Tautu Savienības sesijas laikā, parakstīts līgums par Baltijas Antantes izveidošanu. (Skliutaitē 2000: 46–48)

Pēc V. Vileiša nāves par Lietuvas vēstnieku Latvijā kļuva Jurgis Savickis (*Jurgis Savickis*), kurš pienākumus veica no 1937. gada 9. decembra līdz 1938. gada 30. novembrim (Gaigalaitē 1999: 416–418). Pirmspēdējais Neatkarīgās Lietuvas diplomātiskais pārstāvis Latvijā bija jau iepriekš bijušais K. Bizausks. Otrais vēstniecības vadīšanas periods bija neilgs, no 1939. gada 1. janvāra līdz 1939. gada 1. maijam (Gaigalaitē 1999: 416–418). (Skliutaitē 2000: 49)

Pēdējais Neatkarīgās Lietuvas vēstnieks Latvijā bija Prans Dailide (*Pranas Dailidė*). Viņa vadīšanas laiks sākās 1939. gada 1. jūnijā, kad Lietuvas pārstāvniecība Rīgā atradās Antonijas ielā 1-1. Sākot darbu saskārās ar finansiālām problēmām, kā visas starpkara Lietuvas diplomātiskās pārstāvniecības. Cīnījās par lielāku materiālā atbalsta piešķiršanu vēstniecības darbam. 1939. gada novembrī Latvijas iekšlietu ministrija pieņēma lēmumu, kurā bija aizliegts cittautu pilsoņiem uzturēties dažās noteiktās vietās, respektīvi, Latvijas iekšlietu ministrija vēlējās Latvijā dzīvojošos ārzemniekus no pilsētām izraidīt uz laukiem. P. Dailide Latvijas ārlietu ministram V. Munteram lūdza Lietuvas un Igaunijas pilsoņus šajā migrācijas idejā neiesaistīt. Lietuvas pārstāvis uzturēja pastāvīgus sakarus ar Rīgas akreditētiem diplomātiem, Latvijas politiķiem. Strauji pasliktinoties starptautiskajai situācijai Eiropā bija skaidrs, ka nekas labs nebūs gaidāms arī Baltijas valstīm. Valstu liktenis bija atkarīgs no PSRS un Vācijas lēmumiem, Baltijas valstis tika sadalītas ar Molotova-Ribentropa paktu 1939. gada 23. augustā. P. Dailide priekšlaicīgi atgriezās Lietuvā, viņa oficiālais vadīšanas laiks beidzās 1940. gada 20. augustā. Par Lietuvas vēstniecības Latvijā likvidēšanu sīkāku ziņu nav. Jādomā, ka Lietuvas pārstāvniecības Latvijā, tāpat kā citas Lietuvas pārstāvniecības ārvalstīs centās iznīcināt pēc iespējas vairāk svarīgu dokumentu, lai tie nenokļūtu Padomju varas rokās. (Skliutaitė 2000: 52–59)

1. 3. 2. Organizāciju, sabiedriskā un kultūras dzīve

1894. gada aprīlī Rīgā lietuvieši dibināja savu nacionālu organizāciju – Lietuviešu palīdzības (vēlāk – Rīgas lietuviešu palīdzības un kultūras izplatīšanas) biedrību. Biedrība uzturēja bibliotēku, kori, organizēja pašdarbības koncertus un pirmo lietuviešu teātra izrādi Rīgā. Biedrība uzturēja sakarus ar citām organizācijām un par ievāktajām biedru naudām, kā arī citiem ienākumiem, atbalstīja trūcīgos, karavīru atraitnes u. c. (Bērziņš 2000: 158) 1904. gadā izveidojās, bet vēl netika reģistrēta Rīgas Politehniskā institūta lietuviešu studentu biedrība „Viltis” („Cerība”) ar aptuveni 40 biedriem, tika nodibināta neliela lietuviešu dziedāšanas un mūzikas biedrība „Kankles” („Kokle”), kurai bija savs jauniešu koris Liepājā un neliela bibliotēka. (Bērziņš 2000: 158)

20. gs. sākumā Latvijā darbojās Lietuviešu kultūras centrs. No 1909.–1915. g. Latvijas Sociāldemokrātija (LSD) Rīgas organizācijas pārstāvju grupa LSD Rīgas komitejā vadīja propagandu un aģitāciju lietuviešu strādnieku vidū. Lietuviešu kultūras centram bija liela

nozīme strādnieku apziņas veidošanā un jauno partijas biedru audzināšanā. Tā ietekmē kopš 1910. g. darbojās lietuviešu strādnieku atturības biedrība „Giedra” („Skaidrība”), bez tam lietuviešu kultūras centrs piedalījās laikraksta „Vilnis” (iznāca liet. val.) izdošanā. Lietuviešu kultūras centrā dažādos laika posmos aktīvi darbojās V. Brigmanis, J. Ozerskis, J. Remeika, S. Turlo. (Samsons 1968: 377)

1919. g. vasarā darbību atjaunoja Sāpju Dievmātes (vēlāk Svētā Franciska draudzes) Svētās Zitas lietuviešu dāmu katoļu labdarības biedrība (1935. gadā – 50 biedreņu). 1923. g. pavasarī uz lietuviešu kora bāzes Rīgā izveidojās Katoļu jaunatnes biedrība „Šviesa” („Gaisma”). Biedrībai bija arī apakšnodaļas Liepājā, Jelgavā un citur. 1923. g. izveidojās arī jaunatnes biedrība „Rūta”, kurā bija ap 100 biedru, nodaļas Liepājā un Aknīstē. Biedrībai bija savs koris, mūzikas pulciņš, literārā sekcija, sporta komandas. 1924. gadā izveidojās Latvijas lietuviešu vecāku biedrība (300 biedru, 1933. gadā – pat 343 biedri). 1928. gadā dibināja Latvijas katoļu strādnieku biedrību, tajā līdz 1934. gadam darbojās daudzi lietuviešu strādnieki. 1928. gadā tika reģistrēta Latvijas lietuviešu skolotāju biedrība (sākumā 47, bet 1935. gadā – 100 biedru), kurā ļoti aktīvi darbojās dāmu komiteja. Sākot ar 1929. gadu, komiteja katru vasaru organizēja Rīgas jūrmalā nometni trūcīgajiem lietuviešu skolēniem. 1929. gadā izveidojās sporta savienība „Vytis” („Vītis”) ar vairākiem simtiem biedru 12 nodaļās visā Latvijā – Rīgā, Liepājā, Jelgavā, Indricā, Paņemūnē, Grīvā, Laucesē, Lašos, Subatē, Aknīstē u. c. 1929. g. izveidojās arī Rīgas lietuviešu ģimnāzijas absolventu biedrība, 1932. gadā – Rīgas 1. lietuviešu pamatskolas abiturientu (kopš 1939. gada – Lietuviešu jaunatnes) biedrība „Laisvē” („Brīvība”). (Jēkabsons 2003: 75–77)

Vienlaikus ar Rīgas lietuviešiem organizācijas sāka veidot arī Liepājas, Daugavpils, Jelgavas lietuvieši. 20.–30. gados Liepājā darbojās 1903. g. dibinātā Liepājas lietuviešu savstarpējās palīdzības biedrība, kuras nams Alejas ielā ar sarīkojumu zāli 300 personām kļuva par pilsētas „Lietuviešu namu”. 1926. g. tika izveidota Liepājas lietuviešu katoļu biedrība „Globa” („Gādība”), tāpat arī darbojās Liepājas svētās Zitas lietuviešu dāmu katoļu labdarības biedrība, jauniešu koris „Kankles”, jaunatnes biedrību „Šviesa”, „Rūta” nodaļas u. c. 1926. gadā Daugavpilī tika izveidota Daugavpils lietuviešu biedrība, savukārt Jelgavā kopš 1929. g. darbojās Zemgales lietuviešu biedrība. 1937. gadā tā apvienojās ar vietējām „Šviesa” un „Vytis” nodaļām, izveidojot Jelgavas lietuviešu biedrību. (Jēkabsons 2003: 77–79)

1930. gada vasarā Rīgas apgabaltiesā tika reģistrēta biedrība „Latvijas Lietuviešu teātris”. Tāpat arī 1930. gada jūlijā Daugavpilī Austrumlatvijas lietuviešu biedrību pārstāvji Lietuvas sūtniecības iespaidā vienojās par vienotas organizācijas – Latvijas lietuviešu apvienības izveides nepieciešamību. (Jēkabsons 2003: 79–80)

1. 4. Latvijas lietuviešu prese Rīgā 20. gs. sākumā

Šaurākajā nozīmē kopš 18. gs. beigām ar terminu „prese“ parasti apzīmēta vienīgi *periodika*, resp. iespieddarbi, kas iznāk ik pa noteiktiem vai relatīvi noteiktiem laika sprīžiem atsevišķos numuros vai datētos laidienos, ar vienu virsrakstu un parasti vienveidīgi noformēti. Periodisks izdevums ar iepriekš neierobežotu iznākšanas ilgumu. Numurēti izdevumi 1 gada ietvaros veido gadagājumu. Laikrakstiem un žurnāliem ik ar jaunu gadu numerācija parasti atsākas no gala, paralēli mēdz uzrādīt arī nepārtraukto numerāciju.

Mūsdienu periodiskās preses izdevumu galvenie veidi: avīze jeb laikraksts, žurnāls, almanahs, biļetens. (Dažkārt par periodiskās preses izdevumiem tiek uzlūkoti arī kalendāri.) Katrs no tiem sazarojies un diferencējies (piem., ir dienas, rīta, vakara, nedēļas, divnedēļu, mēneša laikraksti). Laikraksti un žurnāli var būt gan sabiedriski politiski, gan veltīti atsevišķām nozarēm – zinātnei un tehnikai, mākslai un literatūrai, sportam, ekonomikai u. c. Biļeteni var būt ar ilgstošu periodiskumu, piem., bibliogrāfiskie, zinātniski tehniskas informācijas u. c., vai arī to izdošanu ierobežo kāds notikums sabiedriskajā dzīvē, piem., festivāls u. c. (Samsons 1970: 75)

Cittautu prese Latvijā parādījusies vairākus gadsimtus atpakaļ. Periodiskās preses vēsturi Latvijā aizsāka izdevumi vācu valodā („Rigasche Novellen” („Rīgas Stāsti”), nodibināts 1681. g.). Arī turpmākajos gados līdz ar izdevumiem latviešu valodā turpinājās laikrakstu un žurnālu izdošana vācu, krievu, lietuviešu, poļu u. c. valodās, piem., „Rigasche Rundschau” („Rīgas Apskats”), „Рижский вестник” („Rīgas Vēstnesis”), „Rygos naujienos” („Rīgas Jaunumi”) u. c. (Samsons 1970: 76)

Atšķirīgo iedzīvotāju šķiru sabiedrības apstākļos īpašs latviešu preses posms bija buržuāziskās Latvijas laikā. Neatkarīgās Latvijas demokrātijas periodā (līdz 1934. g.) pastāvēja no cariskās Krievijas pārņemtā preses izdošanas kārtība: periodikas reģistrācijas sistēma un soda cenzūra. Tā kā kapitālisma apstākļos prese ir peļņas un spekulāciju objekts, tad izdevumu skaits bija liels. Katrai politiskajai partijai bija savs periodiskais izdevums, lielākajām partijām – dienas, mazākajām – nedēļas avīzes. Daudzi no izdevumiem izputēja pēc pirmajiem 2–3 numuriem, daži noturējās ilgāk. Šajā laika posmā Latvijā turpināja iznākt arī periodiskās preses izdevumi cittautu valodā, lai arī atradās LKP (Latvijas Komunistiskās partijas) tiešā vai netiešā idejiskā vadībā. Varas iestāžu spaidu dēļ šie izdevumi varēja iznākt neilgu laiku. No preses lietuviešu valodā tādi bija, piem., „Naujas žodis” („Jaunais Vārds”), „Lietuvių balsas” („Lietuviešu Balss”). (Samsons 1970: 77)

Galvenais periodikas izdevumu veids 20. gs. sākumā Latvijā bija laikraksti jeb avīzes. Kā norādīts „Latviešu valodas vārdnīcā”, *laikraksts* ir periodisks izdevums (uz lielām papīra lapām) ar aktuālu saturu; avīze. (LVV 1998: 429)

Maģistra darbā aplūkoti 8 dažādi 20. gs. sākuma (30. gadu) Rīgas lietuviešu laikraksti. Analizētie laikraksti ir vairāk kā 80 gadus veci, tādēļ saglabājušies eksemplāri atrodami vien Latvijas Nacionālās bibliotēkas Periodisko izdevumu lasītavā vai elektronizētā veidā „Virtuālajā elektronisko mantojumu sistēmā” (Virtuali elektroninio paveldo sistema (VEPS); <http://www.epaveldas.lt/home>). Starptautiskajā Eiropas bibliotēkas mājaslapā *The European Library* (<http://www.theeuropeanlibrary.org/tel4/>) atrodamas norādes gandrīz visiem Rīgas lietuviešu laikrakstiem 20. gs. 30. gados, tās ved uz Latvijas Nacionālās bibliotēkas kopkatologu vai „Virtuālo elektronisko mantojumu sistēmu”. Latvijas Nacionālās bibliotēkas kolekcijā „Periodika” (<http://www.periodika.lv/>) laikraksti lietuviešu valodā nav pieejami. Šajā kolekcijā atrodami vairāk kā 40 laikraksti un žurnāli no 1895. līdz 1957. gadam latviešu, vācu un krievu valodās.

1. 4. 1. 20. gs. sākums

1881. g. Mītavā (no 1917. g. – Jelgavā) gatavojās izdot iknedēļas izdevumu „Lietuvos žinias” („Lietuvas ziņas”), 1883. g. Rīgā žurnālu „Aušrinė” („Auseklis”), Liepājā – iknedēļas izdevumu „Žemaitiškas laikraštis” („Žemaitisks laikraksts”), bet Krievijas valdība neatļāva to izdošanu. Tikai atceļot drukas aizliegumu Lietuvā 1906. g. Rīgā Ludviks Jakavičs (*Liudvikas Jakavičius*) izdeva pirmo lietuviešu periodisko izdevumu – satīras un humora žurnālu „Juokdarys” („Jokdaris”), kurš tika izdots līdz 1907. g. (Urbonas 2007: 595)

1. „**Rygos garsas**” („**Rīgas Skaņa**”) – Latvijas lietuviešu sabiedrības, politikas, literatūras un zinātnes laikraksts, kas tika izdots no 1909.–1917. g. Rīgā. Izdeva biedrība, tās pārstāvji – J. Linarts (*J. Linartas*), A. Macijausks (*A. Macijauskas*), K. Vizbars (*K. Vizbaras*). No 1910. g. laikrakstu sāka izdot Sv. Kazimira biedrība. Laikraksts bija katolisks preses izdevums, tajā rakstīja par Latvijā dzīvojošu lietuviešu izglītības, reliģijas, kultūras problēmām, informēja par Lietuvas sociālo, politisko un ekonomisko dzīvi, ārvalstu svarīgākajiem notikumiem. Laikraksta līdzstrādnieki St. Butkus (*St. Butkus*), A. Lukša (*A. Lukša*), J. Martinaitis (*J. Martinaitis*), Pr. Mašots (*Pr. Mašiotas*), A. Sabaļausks (*A. Sabaliauskas*), J. Tums-Vaižgants (*J. Tumas-Vaižgantas*) u. c. Redaktori J. Bikins (*J. Bikinas*), J. Bajors (*J. Bajoras*), J.

Kraučūns (*J. Kriaučiūnas*), J. Linarts (*J. Linartas*), D. Šidlausks (*D. Šidlauskas*), A. Šimoļūns (*A. Šimoliūnas*), J. Tūbelis (*J. Tūbelis*), A. Vēgele (*A. Végélé*). 1911.–1912. g. un 1917. g. laikraksts iznāca vienreiz nedēļā, citos gados nedēļā tika izdoti 2 laikraksta numuri. Iespieda „Juntara”, Lipkista, K. Narkeviča un P. Januleviča izdevniecībās Rīgā. Kopumā tika izdoti 716 laikraksta numuri, 1910. g. 1500 eksemplāru lielā tirāžā. Laikrakstam tika izdots arī pielikums ar tādu pašu nosaukumu „Priedā prie Rygos garso” („Pielikums pie Rīgas Skaņām”). (Urbonas 1997: 427)

2. **„Rygos naujienos” („Rīgas Jaunumi”)** – demokrātiska virziena sabiedrības, literatūras, politikas, ekonomikas laikraksts, kas izdots Rīgā no 1909. g. beigām līdz 1915. g. jūlijam. Izdeva un oficiāli rediģēja Ludviks Jakavičs (*Liudvikas Jakavičius*). Iespieda L. Jakaviča izdevniecībā Rīgā. Kopumā izdoti 195 laikraksta numuri. Paralēli laikrakstam izdoti arī pielikumi „Botagas” („Pātaga”), „Rygos naujienu literatūros priedas” („Rīgas Jaunumu literatūras pielikums”), „Rygos naujienu priedas” („Rīgas Jaunumu pielikums”). Liberālā virziena laikraksts apgaismoja lasītājus par Rīgas lietuviešu sociālo un politisko dzīvi, rakstīja par tautiešiem, kuri dzīvoja citās valstīs, informēja par Lietuvas un citu valstu svarīgākajiem notikumiem. Laikraksta līdzstrādnieki Tads Balanda (*Tadas Balanda*), Zigms Gaidamavičus-Gēle (*Zigmas Gaidamavičius-Gėlė*), Konstantīns Jasukaitis (*Konstantinas Jasiukaitis*), Jons Kriksčūns-Jovars (*Jonas Kriškčiūnas-Jovaras*), Balis Sroga (*Balys Sruoga*) u. c. Rediģēja Jons Pleiris (*Jonas Pleirys*), Jozs Petrulis (*Juozas Petrulis*), Kosta Stiklus (*Kostas Stiklius*), Doms Šidlausks (*Domas Šidlauskas*). (Urbonas 1997: 427)

„Botagas” („Pātaga“) – literatūras, politikas un humora divnedēļu sabiedrības laikraksts, izdots no 1914.–1915. g. Rīgā. Izdots kā laikraksta „Rygos naujienos” („Rīgas Jaunumi”) pielikums. Kritizēja cara amatpersonu, ierēdņu ļaunprātīgu izmantošanu, iespieda satīriskus dzejoļus, anekdotes. 1915. g. nosodīja, tiesāja ķeizarisko politiku. Tika izdoti 8 laikraksta numuri. Iespieda Lietuvas izdevniecība Rīgā. Izdevējs-redaktors Ludviks Jakavičs (*Liudvikas Jakavičius*). (Urbonas 1997: 71)

3. **„Vilnis” („Vilnis”)** – Latvijas lietuviešu sabiedrības, politikas, literatūras un zinātnes laikraksts, kas tika izdots no 1913. g. novembra līdz 1914. g. augustam, 1917. g. jūnija līdz jūlijam Rīgā. Latvijas lietuviešu strādnieku laikrakstu izdeva Lietuvas kultūras centrs un Lietuvas sociāldemokrātu partijas kreisās frontes pārstāvji. 1917. g. laikraksts bija kā boļševiku orientācijas izdevums, kuru izdeva Latvijas sociāldemokrātu strādnieku partijas Rīgas lietuviešu rajons. Iespieda K. Narkeviča un P. Januleviča izdevniecībā Rīgā. Kopumā tika izdoti 27 laikraksta numuri. Laikraksta līdzstrādnieki S. Brašiškis (*S. Brašiškis*), J. Dumša (*J. Dumša*), J. Janonis (*J. Janonis*), V. Kapsuks (*V. Kapsukas*), L. Prūseika (*L. Prūseika*), V.

Rekašus (*V. Rekašius*) u. c. Rediģēja J. Grienis (*J. Grienys*), P. Jankausks (*P. Jankauskas*), M. Poderis (*M. Poderis*), K. Rimša (*K. Rimša*). (Urbonas 1997: 564)

4. „**Darbininkų kova**“ („**Strādnieku Cīņa**“) – no 1919. g. 11. janvāra līdz 1919. g. 11. maijam Rīgā izdots Latvijas sociāldemokrātu lietuviešu nodaļas laikraksts. Izdoti 45 laikraksta numuri, rediģēja E. Jablonskīte-Dirikiene (*E. Jablonskytė-Dirikienė*). (Šarmaitis 1985: 387)

5. „**Liuosybė**“ („**Brīve**“) – Rīgas lietuviešu savienības liberāls iknedēļas izdevums, kas tika izdots no 1917. g. 30. aprīļa līdz 11. jūnijam. Neilgajā laikraksta pastāvēšanas posmā izdoti 7 numuri. (Zinkus 1986: 638)

6. „**Laisvas žodis**“ („**Brīvais Vārds**“) – pirmais lietuviešu militārais iknedēļas laikraksts, pirmais izdevums izdots 1. Pasaules kara laikā piefrontē Rīgā 1917. g. 13. jūlijā. Izdeva XII krievu armijas lietuviešu karavīru komiteja. Rediģēja karavīru komisija – karavīri, kara ierēdņi, jaunie leitnanti. Laikraksta virziens bija sociālistisks, bet tautas vajadzībām tuvs. Iespieda politiska satura rakstus, fragmentus no daiļliteratūras un ziņas no lietuviešu karavīru un Lietuvas dzīves. Laikrakstu iespieda lietuviešu karavīri K. Narkeviča izdevniecībā, tika izdoti 1000 laikraksta eksemplāri. Pēc 8 laikraksta numuru izdošanas, vācieši ieņēma Rīgu, komiteja pārcēlās uz Valku. (Girnius 1958: 77–78) No 1917. g. 17. augusta līdz 3. oktobrim laikraksta „Laisvas žodis“ vietā Valkā tika izdots laikraksts „Karpilkomo žinios“ (kariju pildomo komiteto žinios)¹. Laikraksta nosaukums latviešu valodā „Karpilkoma (karavīru izpildkomitejas) Ziņas”. Tika izdoti 4 laikraksta numuri. 1918. g. laikraksts „Laisvas žodis“ izdots Sanktpēterburgā, iespiests Veisbruta izdevniecībā. (Girnius 1958: 77–78) Sanktpēterburgā izdoti 18 laikraksta numuri, 2 laikraksta pielikumi „Laisvas žodis“ („Brīvais Vārds“), „Švenčių dovanėlė“ („Svētku Dāvaniņa“). Laikraksta „Laisvas žodis” izdošana tika apturēta 1918. g. 13. februārī, pastāvēšanas laikā izdoti 18 laikraksta numuri. Laikraksts „Laisvas žodis” visvairāk ziņoja par Lietuviešu karavīru savienības centra komitejas lēmumiem, paziņojumiem, karavīru kongresu aprakstiem un aizstāvēja lietuviešu karaspēka nepieciešamību. Rediģēja redakcijas kolektīvs Jurģis Bīla (*Jurgis Byla*), Jurģis Elisons (*Jurgis Elisonas*), Vlads Natkevičs (*Vladas Natkevičius*), Kazis Šimonis (*Kazys Šimonis*). (Urbonas 1997: 259)

¹ Pieejams: http://www.epaveldas.lt/vbspi/showImage.do?id=DOC_O_85773_1&biRecordId=7942, [Skatīts 12.05.2015]

1. 4. 2. 20. gs. 20. gadi

1921. gada jūlijā Rīgā ar Lietuvas sūtniecības finansiālu atbalstu sāka iznākt demokrātiskais nedēļraksts „Rygos balsas” („Rīgas Balss”). Tā izdevējs bija spiestuves īpašnieks Klemenss Narkevičs (*Klemensas Narkevičius*), kurš līdz 1924. gadam bija arī laikraksta redaktors. Pēc 1924. gada par atbildīgo redaktoru strādāja mācītājs Aleksandrs Jodavaļķis (*Aleksandras Juodvalkis*), kopš 1929. gada – Augustins Vronevskis (*Augustinas Vronevskis*). No 1920.–1932. gadam Rīgā aktīvi darbu turpināja lietuvieša Klemensa Narkeviča spiestuve Elizabetes ielā, tajā tika iespiesti lietuviešu laikraksti (gan „Rygos balsas”, gan citi), arī daudzi preses izdevumi latviešu valodā. Latvijā 1927.–1928. gadā tika izdota arī Lietuvā valdošā politiskā režīma pretinieku – emigrantu izdotā neliela formāta kreisā avīze „Liaudies balsas” („Tautas Balss”), tāpat arī Rīgā tika izdots politiski kreisais izdevums „Laisvas žodis” („Brīvais Vārds”, 1928–1930). (Jēkabsons 2000: 66–68)

1. **„Rygos balsas” („Rīgas Balss”)** – demokrātisks Latvijas lietuviešu iknedēļas laikraksts Latvijā, kas izdots no 1921.–1931. g. Rīgā. Dibināja un līdz 1924. g. izdeva K. Narkevičs, vēlāk A. Jodavaļķis. No 1924. g. laikraksts bija ar katolisku ievirzi. Iespieda K. Narkeviča, E. Levina izdevniecībās Rīgā. Kopumā tika izdoti 466 laikraksta numuri. No 1931. g. 27. februāra laikrakstus „Rygos balsas” un „Latvijos lietuvīs” apvienoja, to vietā sāka izdot laikrakstu „Lietuvių balsas” („Lietuviešu Balss”). Laikrakstā izskatīja Latvijas lietuviešu problēmas, informēja par svarīgākajiem Lietuvas notikumiem, kā arī citu valstu jaunumiem. Laikraksta līdzstrādnieki J. Dobils (*J. Dobilas*), J. Kaross (*J. Karosas*), A. Vaičūns (*A. Vaičiūnas*), A. Vitkauskis (*A. Vitkauskas*) u. c. Redakcijas kolēģija A. Jodavaļķis, K. Narkevičs, J. Paleckis, A. Vaičūns (*A. Vaičiūnas*), A. Vroņeckis (*A. Vroneckis*). (Urbonas 1997: 427)

2. **„Naujas žodis” („Jaunais Vārds”)** – 1925.–1926. g. Rīgā reizi mēnesī izdots ilustrētais kultūras un sabiedrības žurnāls. Žurnālu izdeva Lietuviešu jaunatnes biedrība „Rūta”. 1926. gadā žurnāla izdošana tika pārcelta uz Kauņu. No 1929. g. žurnāls tika iespiests 2 reizes mēnesī, bet no 1933. g. Kauņā kā Lietuvas laikraksta „Diena” („Diena”) pielikums. Līdz 1927. g. redaktors-izdevējs bija Justs Paļeckis (*Justas Paleckis*). Iespieda K. Narkeviča izdevniecībā Rīgā. Žurnāls „Naujas žodis” bija liberāls, nepartejisks bulvāru preses izdevums. Laikrakstā izklāstīja Lietuvas, Latvijas kultūras, mākslas, vēstures jautājumus, tika papildināts ar pazīstamu Lietuvas un ārzemju mākslinieku daiļradi. Laikraksta līdzstrādnieki Mīkols

Biržiška (*Mykolas Biržiška*), Petrs Vaičūns (*Petras Vaičiūnas*), Antans Vienolis (*Antanas Vienuolis*), Bronis Raila (*Bronys Raila*) u. c. (Urbonas 1997: 352)

3. „**Liaudies balsas**” („**Tautas Balss**”) – divnedēļu izdevums, kas izdots 1927.–1928. g. Rīgā, Miera ielā 8. Izdeva pēc 1926. g. 17. decembra apvērsuma emigrējušie zemnieku darba tautas partijas biedri. Iespieda spiestuvē „Baltika” un vēlāk K. Tankeviča izdevniecībā. (Urbonas 1997: 272) Laikraksts kritizēja nacionālistu valdības politiku. Kopumā tika izdoti 15 laikraksta numuri. Laikraksta līdzstrādnieki J. Plečkaitis (*J. Plečkaitis*), P. Vikonis (*P. Vikonis*), agr. Mickus (*agr. Mickus*). Atbildīgais redaktors-izdevējs Roberts Straume. (Girnius 1958: 502)

4. „**Laisvas žodis**” („**Brīvais Vārds**”) – kultūras un sabiedrības mēneša žurnāls, kas no 1928.–1930. g. izdots Rīgā. Izdeva politiskie emigranti sociāldemokrāti un zemnieku darba tautas partijas biedri. Redaktors-izdevējs Povils Sukovkis (*Povilas Sukovkis*). Iespieda izdevniecībā „Ausma”, vēlāk A. Markeviča un Esperanto izdevniecībās Rīgā. Kopumā tika izdoti 32 laikraksta numuri. Laikraksts lasītājus apgaismoja par lietuviešu dzīvi Latvijā, informēja par politisko, ekonomisko pieredzi Lietuvā, ievietoja dažādus daiļdarbu fragmentus. (Urbonas 1997: 259)

1. 4. 3. 20. gs. 30. gadi

1931. gadā laikrakstu „Rygos balsas” nomainīja avīze „Lietuvių balsas” („Lietuviešu Balss”), kas iznāca līdz pat 1940. gadam, kopumā tika izdoti vairāk nekā 200 laikraksta numuri. Tie bija Latvijas lietuviešu centrālie laikraksti, kuri sniedza informāciju par norisēm Latvijā un Lietuvā. Paralēli šo laikrakstu izdošanai Rīgā tika izdoti arī politiski kreisie izdevumi „Darbininkų balsas” („Strādnieku Balss”, 1930–1931), „Darbo frontas” („Darba Fronte”, 1933–1934), Latvijas lietuviešu apvienības nedēļraksts „Latvijos lietuvis” („Latvijas Lietuvietis”, 1930–1931), biedrības „Laisvė” mēnešraksts „Lietuvių mintys” („Lietuviešu Domas”, 1933), katoliskais mēnešraksts „Lietuvis” („Lietuvietis”, 1933–1935) un liberālais „Laisvės kovotojas” („Brīvības Cīnītājs”, 1932). Regulāri tika izdoti Latvijas lietuviešu kalendāri un citi periodiskie izdevumi. (Jēkabsons 2000: 67)

1. „**Darbininkų balsas**“ („**Strādnieku Balss**“) – Lietuvas Sociāldemokrātu partijas organizācijas ārzemēs politikas un sabiedrības laikraksts, kas no 1930. g. 1. jūnija līdz 1931. g. oktobrim izdots Rīgā. Izdeva 2 reizes mēnesī 2000–3000 eksemplāru lielā tirāžā izdevniecībā „Žibintas” („Lukturis”). Kopumā izdoti 20 laikraksta numuri, 10 no tiem

dubultizdevumi. Ikmēneša naudas līdzekļus 50 latu apmērā sponsorēja Latvijas sociāldemokrātu strādnieku partija. 1930. g. izdevumus iespieda K. Narkeviča izdevniecībā Rīgā, pēdējo tā gada laikraksta izdevumu iespieda izdevniecībā „Burtnieks”, 1931. g. visus laikraksta numurus iespieda izdevniecībā „Esperanto”. Laikraksts propogandēja Lietuvas sociāldemokrātu partijas idejas, aicināja Latvijā dzīvojošos lietuviešus atbalstīt sociāldemokrātu idejas, kritizēja Lietuvas iekšpolitikas un ārpolitikas darbu, iztīrāja strādnieku darbu, dzīves, sociālās apdrošināšanas problēmas, stāstīja par citu valstu strādnieku pieredzi. Atbildīgais redaktors bija Latvijas laikraksta „Sociāldemokrāts” reportieris Pēteris Turiņš, no 1931. g. jūnija līdz 1931. g. decembrim M. Pilots (*M. Pilotas*), tehnisko darbu veica Zigms Buračs (*Zigmas Buračas*) un Ernests Skujenieks. (Urbonas 1997: 97)

2. „**Latvijos lietuvīs**“ („**Latvijas Lietuvietis**“) – Latvijas lietuviešu nacionālu ideju iknedēļas laikraksts, kas izdots no 1930.–1931. g. Rīgā. Pirmais laikraksta numurs tika izdots 1930. g. 19. decembrī. Gluži tāpat kā laikrakstu „Rygos balsas” („Rīgas Balss”) arī laikrakstu „Latvijos lietuvīs” izdeva Latvijas lietuviešu apvienība. Kopumā izdoti 8 laikraksta numuri. Rakstīja par Latvijā dzīvojošu lietuviešu apvienības lietām, informēja par Lietuvas politisko un ekonomisko dzīvi. Laikraksta līdzstrādnieki K. Inčūra (*K. Inčiūra*), J. Savickis (*J. Savickis*), J. Tums-Vaižgants (*J. Tumas-Vaižgantas*) u. c. Atbildīgais redaktors S. Burlevičus (*S. Burlevičius*). No 1931. g. 27. februāra laikrakstus „Rygos balsas” un „Latvijos lietuvīs” apvienoja, to vietā sāka izdot laikrakstu „Lietuvių balsas” („Lietuviešu Balss”). No 1989. g. novembra Latvijas lietuviešu kultūras biedrība Kauņā ik pa četriem mēnešiem izdod laikrakstu „Latvijos lietuvīs” 500 eksemplāru lielā tirāžā. Redaktori J. Rudoks (*J. Rudokas*), J. Kružiks (*J. Kružikas*). Līdz 1993. g. tika izdots Latvijā. (Girnius 1958: 259)

3. „**Lietuvių balsas**” („**Lietuviešu Balss**”) – Latvijas lietuviešu sabiedrības un kultūras dzīves laikraksts, kas tika izdots no 1931.–1940. g. un no 1994. g. Rīgā. Laikrakstu izdeva Latvijas lietuviešu apvienība. 1931.–1934. g. laikraksts tika izdots reizi nedēļā, no 1935. g. kļuva par 48 lappušu biezu divnedēļu izdevumu. Nodibināts pirmā Latvijas lietuviešu kongresa laikā 1931. g., izlemjot apturēt un apvienot jaunā izdevumā no 1921. g. izdoto laikrakstu „Rygos balsas” un no 1930. g. izdoto laikrakstu „Latvijos lietuvīs”. Laikraksta atbildīgais redaktors Augustins Vronevskis (*Augustinas Vronevskis*). No 1994. g. jūnija Rīgā tiek atkārtoti izdots Latvijas lietuviešu sabiedrības un kultūras dzīves laikraksts ar tādu pašu nosaukumu „Lietuvių balsas”, laikraksts ir iepriekš izdoto iespiedumu turpinājumizdevums (1931.–1940. g.). Laikraksts ir Latvijas lietuviešu kopienas izdevums, iespēj izdevniecība „Voruta” Viļņā 600 eksemplāru lielā tirāžā. Atjaunotā laikraksta atbildīgie redaktori S. Grigaļūns (*S. Grigaliūnas*), J. Šidlauskiene (*J. Šidlauskiene*), J. Bakans (*J. Bakanas*). (Urbonas 1997: 279)

4. **„Laisvės kovotojas” („Brīvības Cīnītājs”)** – pirmais sociāldemokrātu laikraksta numurs izdots 1932. g. aprīlī. Laikrakstu „Laisvės kovotojas” reizi mēnesī izdeva Brīvības cīnītāju apvienība (Laisvės Kovotoju Sajunga). Iespiests „Pirmajā Tipogrāfijas Kooperācijā” Rīgā, Merķeļa ielā 6. Laikraksta „Laisvės kovotojas” pirmo numuru, tāpat kā visus citus, iezīmē paskaidrojums „Tautos Mylētoju ir Jos Teisių Gynēju Laikraštis” (latv. „Tautas Mīlētāju un Tās Tiesību Aizstāvju Laikraksts”). („Laisvės kovotojas”, Nr. 1, 1932. gada aprīlis, 4 lpp.)
5. **„Lietuvių mintys” („Lietuviešu Domas”)** – Latvijas lietuviešu sabiedrības un kultūras mēneša laikraksts. Pirmais numurs izdots 1933. g. 29. janvārī. Izdeva Latvijas lietuviešu biedrība „Laisvē” („Brīvība”) Rīgā. Laikraksts rūpējās par Latvijas lietuviešu sabiedrības vajadzībām Latvijā, sniedza vispusīgu informāciju par lietuviešu sporta, kultūras, literatūras, mākslas dzīvi, atspoguļoja jaunākos notikumus un ziņas Lietuvā un pasaulē. Atbildīgais redaktors Alfons Pastars (*Alfonsas Pastaras*). Laikraksts iespiests izdevniecībā „STAR” Rīgā, Avotu ielā 33. („Lietuvių mintys”, Nr. 1, 1933. g. 29. janvāris, 12 lpp.)
6. **„Darbo frontas” („Darba Fronte”)** – lietuviešu emigrantu laikraksts, izdots Rīgā. Lietuvas sociāldemokrātu organizācijas ārzemēs orgāns. No 1933. g. jūlija līdz 1934. g. maijam tas bija galvenais sociāldemokrātu laikraksts, izdots ar Latvijas sociāldemokrātu strādnieku partijas atbalstu. Pirmie laikraksta numuri tika iespiesti izdevniecībā „Gaisma”, no 1933. g. decembra „Pirmajā Tipogrāfijas Kooperācijā”. Rediģēja Vlads Pilots (*Vladas Pilotas*). Laikraksta izdošana apturēta pēc valsts apvērsuma Latvijā. (Urbonas 1997: 99)
7. **„Lietuvis” („Lietuvietis”)** – Latvijas lietuviešu etniskais katoļu ilustrēts mēneša laikraksts, kas tika izdots no 1933.–1935. g. Rīgā. Izdeva iespieddarbu biedrība „Lietuvis” („Lietuvietis”). Iznāca reizi mēnesī, iespieda „Dailės” („Mākslas”) un K. Štuka izdevniecībās Rīgā. Kopumā izdoti 18 laikraksta numuri. (Urbonas 1997: 277) Laikraksta izdošana apturēta pēc Latvijas valsts apvērsuma. Rakstīja par aktuālajiem Latvijas lietuviešu sadzīves jautājumiem, par Latvijas lietuviešu biedrību darbību, lietuviešu tradīcijām, kultūru, reliģiju, kā arī notikumiem Lietuvā. Laikrakstā atsevišķas nodaļas atvēlētas jauniešiem, sportam, iespiesti arī daiļliteratūras fragmenti. Atbildīgais laikraksta redaktors Stasis Burlevičus (*Stasys Burlevičius*), redaktors Jānis Stabiņš. (Žeimantas 2008: 148) (Skat. piel. Nr. 2)

Latvijas Republikas pastāvēšanas laika posms no 1918.–1940. gadam jāatzīst par Latvijas lietuviešu darbības aktīvāko periodu. Šajā laika posmā pastāvēja liels skaits organizāciju un izglītības iestāžu, notika aktīva sabiedriskā un politiskā darbība ar vairāku lietuviešu piedalīšanos valsts sabiedriskajā dzīvē. Lietuviešu stāvoklis Latvijā nedaudz mainījās pēc 1934. gada 15. maija apvērsuma, taču autoritārās valdības ieviestie dažāda rakstura ierobežojumi minoritāšu darbībai lietuviešus tik būtiski neskāra, jo iepriekš bija noslēgta Latvijas un Lietuvas vienošanās šajā jautājumā. (Jēkabsons 2003: 91)

2. LATVIJAS REĀLIJU NOSAUKUMU ATSPUGUĻOJUMS 20. GS. 30. GADU RĪGAS LIETUVIEŠU LAIKRAKSTOS

Rīgas lietuviešu laikraksti ir izdoti 20. gs. sākumā Latvijā. Galvenā laikrakstu mērķauditorija ir Latvijas teritorijā dzīvojošie lietuvieši, tāpēc laikrakstu valodā neiztikt arī bez reālijām, kas sastopamas vien Latvijā. Visbiežāk Rīgas lietuviešu laikrakstu valodā tie ir vietvārdu, personvārdu, organizāciju un izglītības iestāžu nosaukumi, kas minēti, lai raksturotu vietu, kurā notiek lietuviešu minoritātei svarīgi pasākumi, konkretizētu organizāciju, kas darbojas Latvijas lietuviešu interesēs vai atspoguļotu Latvijā un Lietuvā notiekošu svarīgu notikumu telpu un vidi.

2. 1. Reālijas jēdziens

Reālija ir reāli pastāvoša lieta, objekts. „Valodniecības pamatterminu skaidrojošajā vārdnīcā” jēdziens *reālija* definēts kā – ‘īstenības priekšmets, parādība, dzīva būtne, abstrakts jēdziens, ko nosauc valodas vienība’. (VPSV 2007: 321) „Latviešu literārās valodas vārdnīca” jēdzienu *reālija* skaidro šādi ‘lieta, objekts, kas materiāli eksistē; arī materiālās kultūras elements’. (LLVV 1987: 566) „Latviešu valodas vārdnīcā” teikts, ka *reālija* ir ‘reāli eksistējoša lieta, priekšmets, arī īpašība, darbība u. tml., ko atspoguļo jēdzieni’. (LVV 1998: 669) „Ilustrētā svešvārdu vārdnīca” *reāliju* skaidro kā ‘reāli pastāvoša lieta, objekts, situācija’. (ISV 2005: 633)

Apkopojot vairākās latviešu valodas vārdnīcās un svešvārdu vārdnīcā jēdziena *reālija* formulētās definīcijas var secināt, ka *reālija* ir gan abstrakts, gan materiāls, reāli pastāvošs īstenības priekšmets, objekts, parādība vai īpašība, ko nosauc valodas vienības vai jēdzieni.

Darba autore savā pētījumā reālijas uztver kā reāli pastāvošus abstraktus un materiālus objektus, īstenības priekšmetus, dzīvas būtnes, lietas, parādības un īpašības, pat situācijas, visu, kas ir nosaukts ar valodas vienības palīdzību.

Jēdziens *Latvijas reālija* ir mūsdienu un vēsturiskā izpratnes aspektu ziņā sarežģītāk definējams. Visbiežāk jēdziens *Latvijas reālija* saistīts ar vēsturisko aspektu, tāpēc nereti tiek saistīts ar senu, reti sastopamu vai no aprites zudušu reāliju nosaukumiem, kuru satura izpratnei nepieciešams skaidrojums vai nosaukumā ietilpstošā vārda nozīmes skaidrojums.

Vēsturiskā aspektā aplūkojot jēdzienu *Latvijas reālija* tam parādās arī kāda no valodnieciskām iezīmēm. Tas ir, *Latvijas reālijas* nosaukumā parādās vārda vēsturiskās attīstības pazīmes vai novada valodas īpatnības, vai arī iezīme, ka nosaukums mūsdienu latviešu valodas vārdu krājumā ir saglabājies tikai kādā no valodas apakšsistēmām.

Vēsturiskos *Latvijas reāliju* nosaukumus var grupēt: aizvēstures (mitoloģiskais), senvēstures, mūsdienu. Lingvistiskā veidā *Latvijas reālijas* var šķirt pēc pazīmēm: folklorismi, aizguvumi, leksiski semantiskie aizguvumi, novadu vārdi².

Mūsdienu izpratnes aspektu ziņā darba autore *Latvijas reālijas* saprot kā visas parādības, objektus, personas, dažādu vietu un lietu nosaukumus, kam Latvijas teritorijā ir piedēvēts konkrēts valodas vienību kopums – vārds, nosaukums.

Šādu skaidrojumu darba autore pamato ar to, ka šajā pētījumā vākti tikai Latvijā sastopamo reāliju nosaukumi, kas atrodami tikai Latvijas teritorijā, ir neatkārtojami salīdzinājumā ar citās valstīs sastopamo reāliju nosaukumiem. Piem., Latvijas upe *Daugava*, Latvijas galvaspilsēta *Rīga*, Latvijas pilsētas – *Valmiera*, *Liepāja*, *Daugavpils* u. c., Rīgas ielas – *Matīsa iela*, *Skolas iela* u. c., naudas vienības – *lats*, *sanāms* utt. Balstoties uz ideju, ka *Latvijas reālijas* ir mūsdienās vai kādā citā konkrētā laika posmā, šajā darbā 20. gs. 30. gados, sastopamie reāliju nosaukumi Latvijas teritorijā, tos var grupēt, analizēt un definēt kā *Latvijas reālijas*.

Latvijas reālijas šajā pētījumā ir meklētas, apkopotas un analizētas 8 līdz mūsdienām saglabājušos un pieejamos Rīgas lietuviešu laikrakstos 20. gs. 30. gados. Visi apkopotie jēdzieni, nosaukumi un reālijas ir bijuši pazīstami konkrētajai 20. gs. 30. gados Latvijā pastāvošai mazākumtautības cilvēku grupai.

Tā kā vārdu lietošanas biežums un to pastāvēšanas ilgums pirms tā ieviešanas konkrētās valodas lietotāju saziņā iepriekš nav nosakāms, valodas apritē ir dažādi vārdi. Daudzi no tiem valodas apritē ir tikai īsu brīdi, jo reālijas ko tie apzīmē, ātri kļuvušas neaktuālas vai arī parādības, ko tie nosauc bijušas īslaicīgas. Visbiežāk šie jēdzieni un reālijas vairs nav aktuāli arī mūsdienās. Daudzi no vārdiem radušies konkrētā laika posmā vai sabiedrības kultūras slānī, konkrētā kopienā, kurā galvenokārt arī lietoti. Vairāki šādi mūsdienās nelietoti jēdzieni sastopami arī *Latvijas reāliju* nosaukumos 20. gs. 30. gadu Rīgas lietuviešu laikrakstos.

Rīgas lietuviešu laikrakstos minētie personvārdi mūsdienās saglabājušies vien kā Latvijas vēstures konkrēta laika posma liecības.

² Pieejams: <http://www.vvk.lv/index.php?sadala=166&id=439>, [Skatīts 01.04.2015]

2. 2. Latvijas reāliju nosaukumi 20. gs. 30. gadu Rīgas lietuviešu laikrakstos

Termins *nosaukums* maģistra darbā lietots, lai nosauktu Latvijas reālijas, kas tās šķir no citiem līdzīgiem objektiem.

Galvenie Latvijas reāliju nosaukumi ir vēstures posma (20. gs. 30. gadu) raksturojošās reālijas. Pēc jēdzieniskās (leksiski semantiskās) funkcijas Latvijas reāliju nosaukumi klasificēti divās lietvārdu semantiskās grupās – īpašvārdos un sugasvārdos. Īpašvārdi ir sistematizēti apakšgrupās, piem., personvārdi, vietvārdi, simboliskie nosaukumi, ēku nosaukumi, hidronīmi. Vietvārdu apakšgrupa klasificēta mazākās grupās – pilsētas, pagastu un ciematu nosaukumi, urbanonīmi (ielu, laukumu, tirgu nosaukumi). Latvijas reāliju nosaukumi, ko nosauc sugasvārdi 20. gs. 30. gadu Rīgas lietuviešu laikrakstos ir nedaudz. Tie ir naudas mērvienību nosaukumi un politiskās, ekonomiskās, sabiedriskās dzīves dažādo reāliju nosaukumi Latvijā.

2. 3. 20. gs. sākuma lietuviešu valodas rakstība

No 19. gs. sākuma līdz 20. gs. 30. gadiem lietuviešu valodas rakstība ir mainījusies. Pēc neatkarības atjaunošanas Lietuvā par valsts valodu, ar 1922. gada 1. augustā pieņemto konstitūciju, tika apstiprināta lietuviešu valoda. Tā tika ieviesta visās valsts iestādēs: administrācijās, pašvaldībās, tiesās, armijā, mācību iestādēs u. c. Valodai kļūstot par valsts valodu un paplašinoties tās lietojuma sfērai, sākās arī darbs pie literārās valodas kopšanas un normēšanas.

Pirmos pamatus lietuviešu valodas rakstībā ir licis J. Jablonskis savā 1901. gada „Lietuviskas valodas gramatikā” („Lietuviškos kalbos gramatika”), kurā tika izmantota etimoloģiskā rakstība, taču šādi ortogrāfijai nebija lemts pastāvēt. 1. pasaules kara laikā Lietuvā bija nostiprinājusies tā dēvētā Viļņas rakstība, ko lietoja Lietuviešu Zinātņu biedrības izdevumos. 1919. g. viļņiešu rakstību skolām apstiprināja Izglītības Ministrija, tā tika pieņemta par oficiālo rakstību un šī norma izmantota arī 1922. g. izdotajā J. Jablonska „Lietuviešu valodas gramatikā” („Lietuvių kalbos gramatika”). Mūsdienu lietuviešu valodas pamatā tiek lietota arī šī ortogrāfijas norma. 20. gs. 20. gados lietuviešu valodnieki Kazimirs Būga (*Kazimieras Būga*), Jons Jablonskis (*Jonas Jablonskis*) u. c. nespēja vienoties par vienotas lietuviešu rakstības izveidi. (Vanags 2009: 17–18)

Līdz 1929. g. laikrakstos, mācību grāmatās viņiešu rakstība pastāvēja, bet tā arvien vairāk dažādojās. 1929. g. Izglītības Ministrija izveidoja Rakstības reformas komisiju, ko pārmaiņus vadīja valodnieki Prans Skardžus (*Pranas Skardžius*) un Antans Salis (*Antanas Salys*). Pirmā Komisijas sēde notika 1929. g. 1. decembrī, tās pārstāvji bija J. Balčikonis (*J. Balčikonis*), J. Tamlants (*J. Talmantas*), Z. Kuzmickis (*Z. Kuzmickis*), V. Mīkolaitis (*V. Mykolaitis*), Pr. Skardžus (*Pr. Skardžius*), A. Salis (*A. Salys*) u. c. Komisija savu darbu beidza 1932. g. 6. novembrī, tās pamatuzdevums sistematizēt, vienādot un lietotājiem atvieglot lietuviešu valodas rakstību to normējot, tika pabeigts. (RRP 1933: 3–6)

Būtiskākais ieteikums bija patskaņu garuma apzīmēšanai lietot garumzīmes virs burta, atsakoties gan no tradicionālajiem nāseņu burtiem, gan patskaņiem *y, é, o*. Mazākas izmaiņas tika piedāvātas arī līdzskaņu rakstībā, paturot tradicionālo līdzskaņu mīkstinājuma apzīmējumu ar grafēmu *-i* aiz līdzskaņa. Projekts netika apstiprināts, Izglītības ministrija ar 1936. g. apkārtrakstu noteica turēties pie J. Jablonska 1922. gramatikas rakstības. (Vanags 2009: 18–19)

Patskaņi lietuviešu valodā

20. gs. 30. gados lietuviešu rakstu valodā tika izmantoti gan īsie (a, e, i, u, o), gan garie patskaņi (ē, y, o, ū). Arī nāseņi, kas izrunas ziņā neatšķiras no garajiem patskaņiem (ā, ē, ģ, ū). Kopumā lietuviešu valodā tika izmantoti 12 dažādu patskaņu apzīmējošie burti. 20. gs. 30. gadu Rīgas lietuviešu laikrakstu valodā ir piemēri, kuros garais lietuviešu valodas patskanis *-ē* apzīmēts ar garumzīmi virs tā (ē) pēc latviešu valodas parauga kā to piedāvāja Rakstības reformas projekts (Rašybos reformos projektas), piem., *mylētoju, gynēju, žodēs, laisvēs*. Šāda rakstība mijas kopā ar vispārpieņemto lietuviešu valodas garo patskaņu rakstību, galvenokārt garumzīmju lietojums ir saglabāts norādot Latvijas reāliju nosaukumus oriģinālrakstībā. Atzīmēts, ka lietuviešu valodā garais patskanis *-ū* ar garumzīmi jau lietots sen. Jāatceras, ka īso un garo patskaņu lietojums šķir arī vārda nozīmes, piem., *pusti* un *pūsti*, *viras* un *vyras*. (RRP 1933: 6)

Līdzskaņi lietuviešu valodā

20. gs. 30. gadu lietuviešu rakstu valodā ir 18 līdzskaņu burti – b, c, č, d, g, j, k, l, m, n, p, r, s, š, t, v, z, ž, kurus papildina divas skaņas dz, dž. Svešvārdos tiek lietoti arī tādi līdzskaņi kā f, h, ch, q, x, w. Visi lietuviešu valodas līdzskaņi var būt cieti vai mīksti. Pirms patskaņiem *e, ē, é, i, ģ, y* līdzskaņi rakstu valodā vienmēr izrunājami mīksti, piem., *bernas, geras, metas, kitas, vyras, vienas*. Pirms patskaņiem *a, q, o, u, ū, ū* tie paši līdzskaņi vienreiz var būt cieti, citreiz mīksti, piem., *kaušas: kiaušas, maukti: miaukti, krovė: griovė*. Pirms patskaņiem, kas

līdzskaņus nemīkstina (a, o, u) līdzskaņu mīkstinājums tiek apzīmēts ar burtu *-i*. Šāds apzīmējums ir pret fonētikas noteikumiem, jo ar burtu *-i* tiek apzīmēts arī lietuviešu valodas īsais patskanis *-i*. 1932. gadā Komisija pieņēma saglabāt seno līdzskaņu mīkstinājuma apzīmējumu veidu, nevis ieviest citu apzīmējumu, piem., kā latviešu valodā mīkstinājumu norādot zem līdzskaņa. (RRP 1933: 7)

Arī mūsdienās lietuviešu valodā mīkstinājums aiz līdzskaņa tiek norādīts ar burtu *-i*.

Bieži lietojamiem un vairumam lietotāju saprotamiem vārdiem izveidoti saīsinājumi, kas lietuviešu valodā tiek lietoti gan 20. gs. 30. gadu Rīgas lietuviešu laikrakstos, gan arī mūsdienās, piem., *prof. Čepinskis*, *kun. Mironas*, *Šv. Petras*, *pav.* (= pavyzdžiui), *t. y.* (= tai yra), *psl.* (= puslapis), *Nr. 142* (= numeris) u. c. (RRP 1933, 12)

Ar lielajiem sākumburtiem rakstāmi vārdi:

- 1) cilvēku vārdi, uzvārdi, iesaukas un pseidonīmi, piem., *Jonas*, *Petras*, *Maironis*.
- 2) valstu, reģionu, pilsētu, pagastu, jūru, upju, kalnu, organizāciju, ielu, uzņēmumu, biedrību, laikrakstu un citi līdzīgi nosaukumi, piem., *Lietuva*, *Nemunas*, *Lietuvos Seimas*, *Šv. Kazimiero Draugija*, *Lietuvos Aidas* u. c. Tie vārdi, kas netiek uzskatīti par nosaukumiem rakstāmi ar mazajiem burtiem, piem. „*Aušros*” *laikrakštis*, *Nemuno upē*.
- 3) īpaši valsts organizāciju, biedrību un līdzīgi nosaukumi iesniegumos, dokumentos, valsts aktos, laikrakstos u. c. rakstīti ar lielajiem sākumburtiem, piem., *Ministeris Pirmininkas*, *Valstības Prezidentas*, *Kauno Miesto ir Apskrities Viršininkas*.
- 4) ar lielo sākumburtu tiek rakstīti arī sugasvārdi, kuri tiek izcelti piedēvējot tiem īpašu nozīmīgumu, godu, piem., *džiaugdamiesi Laisve, nepamirškime ir pavergtūjū; suvereninė valdžia priklauso Tautai*. (RRP 1933: 14)

2. 3. Latvijas reāliju atveides principi Rīgas lietuviešu laikrakstos

Latvijas reāliju nosaukumi nereti tiek atveidoti citās valodās. Visbiežāk šie nosaukumi nonāk citvalodu presē, daiļliteratūrā, dokumentos u. c. Atšķirībā no citu svešvalodu īpašvārdiem, latviešu valodas īpašvārdus lietuviešu valodas praksē pieņemts lietuviskot (tāpat kā latviešu valodā lietuviešu valodas īpašvārdus latviskot). (Kvašytė 2012: 413) 20. gs. 30. gadu Latvijas mazākumtautību presē lietuviešu valodā daļa no Latvijas reāliju nosaukumiem ir lietuviskoti, daļa atstāti oriģinālrakstībā.

Lietuviskojot Latvijas reāliju nosaukumus visbiežāk tiek izmantots *praktiskās transkripcijas* atveides paraugs – ‘kādas valodas vārdu (īpašvārdu, aizgūstamo sugasvārdu) izrunas ortogrāfiska atveide citā valodā. Latviešu valodā praktiskā transkripcija balstās uz citvalodu skaņu atbilstību latviešu valodai vai aizstāšanu ar fonētiski tuvām latviešu valodas skaņām un pierakstu latviešu alfabēta burtiem, kā arī saskaņā ar latviešu ortogrāfiju un gramatiku. Praktiskajā transkripcijā daļēji izmanto transliterāciju, piemēram, a. *Shakespeare* – latv. *Šekspīrs*, a. *Lake Placid* – latv. *Leikplesida*, fr. *abat-jour* – latv. *abažūrs*’ (VPSV 2007: 306–307), kā arī *īpašvārdu (onīmu) atveide* – ‘kādas valodas īpašvārdu rakstība citā valodā saskaņā ar šīs citas valodas gramatisko sistēmu un pareizrakstības noteikumiem, piemēram, a. *Shakespeare* > latv. *Šekspīrs*’. (VPSV 2007: 165) Ievērojot šādus atveides principus lietuviskoti arī Latvijas reāliju nosaukumi Rīgas lietuviešu avīzēs.

Rīgas lietuviešu avīžu piemēros lietota oriģinālrakstība (laikrakstu nosaukumos, politisko un sabiedrisko organizāciju nosaukumos), transkripcijas (personvārdos un vietvārdos) un substitūcijas metode (politisko reāliju nosaukumos).

Pirmkārt, lai atveidotu vārdus no latviešu valodas lietuviešu valodā uzmanību jāpievērš diakritiskajām zīmēm. Tās latviešu un lietuviešu valodā ir gan vienādas (sakarīt līdzskaņu burti *č, š, ž, dž* un garais patskanis *ū*), gan dažādas (latviešu valodas garie patskaņi *ā, ē, ī* un mīkstinātie līdzskaņi *ķ, ģ, ļ, ņ*). Atšķirīgās diakritiskās zīmes arī veido visvairāk grūtību. Reizēm Latvijas reāliju nosaukumos lietuviešu valodas tekstā var redzēt saglabātus latviešu valodas raksturīgos patskaņus un līdzskaņus, bet biežāk tie netiek norādīti vai tiek lietuviskoti. (Kvašytė 2012: 434)

Latviešu valodas garais patskanis *-ē* Rīgas lietuviešu laikrakstos Latvijas reāliju nosaukumu, resp., lietvārdu saknē tiek atveidots kā lietuviešu valodas īsais patskanis *-e*, savukārt galotnēs tas tiek saglabāts kā liet. val. garais patskanis *-é* pēc lietuviešu valodas lietvārdu II dekl. sieviešu dzimtes vsk. un dsk. lokatīva locījuma parauga (*-éje, -ése*), piem., *Bētiņam* > *Betiniui*, *Cielēns* > *Cielenas*, *Tērbatas 15-17* > *Terbatas 15-17*, *Jēkabpilī* > *Jekabpily*, *Aucē* > *Aucėj*, *Latgalē* > *Latgalėj*.

Latviešu valodā saglabātais senais baltu valodu garais patskanis *-ā* Rīgas lietuviešu laikrakstu valodā tiek atveidots kā lietuviešu valodas īsais patskanis *-a*, piem., *Krāslava* > *Kraslava*, bīskaps *Rancāns* > vyskupas *Rancanas*, „*Sociāldemokrāts*“ > „*Socialdemokrats*“. Vietvārda *Liepāja* tradicionālajā lietojumā latviešu valodas garais patskanis *-ā* tiek atveidots kā lietuviešu valodais garais patskanis *-o*, piem., *Liepāja* > *Liepoja* (*Liepója*).

Latviešu valodas garais patskanis *-ī* lietuviešu valodā atveidojot Latvijas reāliju nosaukumus tiek norādīts divējādi, gan ar lietuviešu valodas īso patskani *-i*, gan ar garo patskani *-y*, piem., *Līvānos* > *Līvanuose*, *santīms* > *santimas*, *Rīga* > *Ryga*, *Grīva* > *Gryva*.

Tradicionāli lietuviešu valodā reāliju *santīms* pieņemts norādīts ar lietuviešu valodas īso patskani *-i*, bet galvaspilsētas nosaukumu *Rīga* ar lietuviešu valodas garo patskani *-y*.

Lai lietuviešu valodā saknē atainotu latviešu valodas mīkstinātos līdzskaņus *k, ģ, l, ņ* pēc lietuviešu valodas līdzskaņiem *k, g, l, n* netiek lietots īsais patskani *-i*, kas šādā pozīcijā mīkstinātu iepriekšējo līdzskani. Mīkstinātie līdzskaņi tiek norādīti kā nemīkstinātie līdzskaņi bez speciāla apzīmējuma, piem., *Plāķis* > *Plakis*, *Paņemūnē* > *Panemunēj*, *Bruņinieku 29* > *Bruninieku 29*, *Viļānu 22* > *Vilanu 22*.

Savukārt, atveidojot un gramatizējot Latvijas reāliju nosaukumus lietuviešu valodā lietvārdu galotnēs mīkstinājums vienmēr tiek norādīts pēc lietuviešu valodas tradicionāli pieņemtā parauga ar īso patskani *-i*, kas šādā pozīcijā mīkstina iepriekšējo līdzskani, piem., *Raiņa* > *Rainio*, *Bētiņam* > *Betiniui*, *Merķeļa 6* > *Merkelio 6*.

Latvijas reāliju nosaukumos lietuviešu valodā lietvārdu saknēs divskanis *-o* tiek apzīmēts ar dubultgrafēmu *-uo*, piem., *Sloka* > *Sluoka*. Lietuviskojot un gramatizējot Latvijas vietvārdus pēc lietuviešu valodas lietvārdu I un IV dekl. paradigmas dsk. vīriešu dzimtes lokatīva galotnē (*-uose*) divskanis tiek rakstīts pēc lietuviešu valodas tradīcijas ar dubultgrafēmu *-uo*, piem., *Lašos* (*Laši*) > *Lašuose* (*Lašai*), *Mellužos* (*Melluži*) > *Mellužuose* (*Mellužai*).

Galvenie pamatprincipi citvalodu īpašvārdu atveidošanā latviešu un lietuviešu valodā ir ļoti līdzīgi, jo abas šīs baltu valodas ir fleksīvas un pieder pie SVO tipa valodām, jo raksturīgākā locekļu secība tajās ir – teikuma priekšmets (subjekts), izteicējs (verbs), papildinātājs (objekts). (Lokmane 2010: 60) Latvijas reāliju nosaukumu atveidē lietuviešu valodā tiek ievēroti šādi principi:

1) atveidojot rakstībā lieto tikai oficiālā lietuviešu valodas alfabēta lielos un mazos burtus – a, ā, b, c, č, d, e, ē, f, g, h, i, j, y, j, k, l, m, n, o, p, r, s, š, t, u, ū, ū, v, z, ž;

2) lietuviskotie nosaukumi iekļaujas lietuviešu valodas gramatiskajā sistēmā.

Latvijas reāliju atveidē lietuviešu valodā vērojama kopīga tendence: jo retāks vai mazāk zināms ir Latvijas reāliju nosaukums, jo lielāka iespēja kļūdīties, to atveidojot. Toties, ja konkrētie vārdi bieži parādās publikācijās, kļūst vispārzināmi, tad par to atveidi nav īpaši jādomā, ar noteikumu, ja nostabilizējusies ir precīzi atveidota forma lietuviešu valodā.

Daudzveidīgās Latvijas reāliju nosaukumu neatbilstības Rīgas lietuviešu avīzēs liecina, ka to atveide 20. gs. 30. gados sagādājusi grūtības.

3. ĪPAŠVĀRDI (ONĪMI) RĪGAS LIETUVIEŠU LAIKKRAKSTU KONTEKSTĀ

Īpašvārdi jeb *onīmi* ir lietvārdi, ar kuriem tiek apzīmēts kāds konkrēts priekšmets, lai to atšķirtu no citiem attiecīgās klases priekšmetiem. „Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca” jēdzienu *īpašvārds* jeb *onīms* definē kā – ‘vārds vai vārdkopa, kas nosauc vienu objektu, izdalot to no vairākiem pie vienas un tās pašas objektu klases piederīgajiem, piemēram, *Āfrika, Zaļenieki, Jānis, Latvijas Republika, Brīvības iela*’. (VPSV 2007: 165)

Pie īpašvārdiem pieder dažādi vietvārdi, personvārdi, pseidonīmi, iesaukas, segvārdi, organizāciju nosaukumi, grāmatu, preses izdevumu nosaukumi, debess spīdekļu (arī to grupu) nosaukumi, dievu, mitoloģisko būtņu nosaukumi u. c., jāuzsver, ka neatkarīgi no to atrašanās vietas teikumā īpašvārdi tiek rakstīti ar lielo sākumburtu.

Latviešu valodniecībā īpašvārdi ir maz pētīti, onīmu grupas, kurās galvenokārt ir veikti pētījumi ir personvārdu (antroponīmu) un vietvārdu (toponīmu) apakšgrupas.

3. 1. Latviešu personvārdu (antroponīmu) atspoguļojums

Personvārdi pastāvējuši visos laikos, dažādās kultūrās un bez tiem nav iedomājama sabiedrības dzīve. Personvārdi palīdz izšķirt konkrētu indivīdu no apkārtējās sabiedrības, personai piedēvē atpazīšanas zīmi. „Valodniecības pamatterminu skaidrojošajā vārdnīcā” *personvārds* jeb *antroponīms* definēts kā ‘īpašvārds, kas nosauc kādu cilvēku – vārds, uzvārds, tēvvārds, iesauka u. tml., piemēram, *Jānis, Anna; Bērziņš, Džonsone; Sergejevičs, Ivanovna; Ašais*’. (VPSV 2007: 296) Personvārdu lietojums visā pasaulē jau ir pazīstams no seniem laikiem, un, kā domājams, arī nezudīs, jo kalpo kā identitātes atpazīšanas zīme. Mainoties paaudzēm sabiedrībā tiek aizmirstas konkrētas personas, vairāku gadu simtu garumā pazīstami nākošajām paaudzēm paliek vien reti indivīdi. Lai viņus atpazītu, varētu godināt un pieminēt, nepieciešami zināt konkrēto personu antroponīmi.

20. gs. 30. gados Latvijā darbojās vairākas amatpersonas, deputāti, mācītāji, rakstnieki, skolotāji, sabiedrības darbinieki u. c., kuri savu amatu, darbu vai rīcības dēļ pamanīti arī Rīgas lietuviešu presē.

Lai atveidotu Rīgas lietuviešu laikrakstos lietuviešu valodā Latvijas pilsoņu personvārdus visbiežāk izmantota tiek *īpašvārdu atveide* – ‘kādas valodas īpašvārdu rakstība

citā valodā saskaņā ar šīs citas valodas gramatisko sistēmu un pareizrakstības noteikumiem, piemēram, a. *Shakespeare* > latv. *Šekspīrs*'. (VPSV 2007: 165)

1933. gada izdotajā „Rakstības reformas projektā” (Rašybos Reformos projektas) par latviešu personvārdu atveidi lietuviešu valodā minēts tikai viens noteikums: latviešu uzvārdiem ar nemīkstinātām galotnēm tiek pievienota lietuviešu valodas galotne *-as* (*Endzelīns – Endzelīnas*), mīkstinātām galotnēm tiek pievienota lietuviešu valodas galotne *-is* (*Celmiņš – Celminis*). (RRP 1933: 13) Lietuviešu literārās valodas pamats veidots uz J. Jablonska „Lietuviešu valodas gramatikas” (1922) norādījumiem, kuri tiek ievēroti arī mūsdienu lietuviešu valodā. Rīgas lietuviešu laikrakstu antroponīmu atspoguļojums salīdzināts ar mūsdienu lietuviešu valodā lietotajām latviešu personvārdu galotnēm.

Valsts lietuviešu valodas komisija (VLKK – Valstybinė lietuvių kalbos komisija) 2004. gada 6. maijā pieņēmusi lēmumu Nr. N-7 par citvalodu vārdu adaptēšanu lietuviešu valodā³.

Latviešu valodas personvārdu galotņu atveide lietuviešu valodā:

1) Latviešu valodas personvārdu un vietvārdu vīriešu dzimtes lietvārdu galotne *-s*, pēc līdzskaņa tiek mainīta uz lietuviešu valodas vīriešu dzimtes galotni *-as*. Vīriešu dzimtes galotnes *-is* un *-us* netiek mainītas. Latviešu personvārdus atveidojot lietuviski neparādīsies arī lietuviešu valodas galotne *-ys*.

(miesto dūmo narys) *Aberbergas* – (pilsētas domes loceklis) *Aberbergs* (Jānis Aberbergs-Augškalns 1878–1941) (Jubels 2000: 19), „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.; *J. Aberbergas – J. Aberbergs*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 3. lpp.

Cielenas – Cielēns (Fēlikss Cielēns 1888–1964) (Stašulāne 2003: 123), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 1. lpp.

Grigas – Grigs, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 10. lpp.; *Grigui – Grigam*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 11. lpp.

vyskupas *Rancanas* – bīskaps *Rancāns* (Jāzeps Rancāns 1886–1969⁴), „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 7. lpp.

Valstybės Prezidento *Kviesio* (Kviesis) – Valsts Prezidenta *Kvieša* (Alberts Kviesis 1881–1944, Latvijas Valsts prezidents no 1930.–1936. g.⁵), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

boksininkas *Novickis* – bokseris *Novickis*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 10. lpp.

Rainis – Rainis (Jānis Rainis, īst. v. Jānis Krišjānis Pliekšāns 1865–1929), (Stašulāne 2003: 470); *J. Rainis – J. Rainis*, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 3. lpp.; *Rainis – Rainis*, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 3. lpp.; *Rainio – Raiņa*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

³ Pieejams: <http://www.vlkk.lt/lit/nutarimai/svetimvardziai/adaptavimas.html>, [Skatīts 03.04.2015] Valstybinė lietuvių kalbos komisija, Svetimvardžiai, Adaptavimas.

⁴ Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/J%C4%81zeps_Ranc%C4%81ns, [Skatīts 20.04.2015]

⁵ Pieejams: http://www.president.lv/pk/content/?cat_id=905, [Skatīts 03.04.2015]

2) Latviešu valodas uzvārdu piedēklis *-iņš* tiek mainīts uz lietuviešu valodas uzvārdu piedēkli *-inis*.

A. Purvinis – *A. Purviņš*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 4. lpp.

Betiniui – *Bētiņam* (Kārlis Bētiņš 1867–1943⁶), „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 11. lpp.

Celminis – *Celmiņš* (Hugo Celmiņš 1877–1941⁷), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 1. lpp.

Jn. Stabinio – *Jāņa Stabiņa* (Jānis Stabiņš), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

Jr. Stabinis – *Jr. Stabiņš* (Juris Stabiņš), „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp.; *Jr. Stabinis* – *Jr. Stabiņš*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 4. lpp.

buv. finanšu ministerio *R. Kalninio* – bij. finanšu ministra *R. Kalniņa* (Ringolds Kalnings (Kalniņš) 1873–1940⁸), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

3) Latviešu valodas uzvārdu piedēkļi *-avičs* / *-āvičs*, *-evičs* / *-ēvičs*, *-ovičs* tiek mainīti uz lietuviešu valodas uzvārdu piedēkļiem *-avičius*, *-evičius*, *-ovičius*.

boksininkas Narkevičius – bokseris *Narkevičs*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 10. lpp.

4) Latviešu valodas vīriešu dzimtes personvārdu izskaņa *-ers*, tiek mainīta uz lietuviešu valodas vīriešu dzimtes personvārdu izskaņu *-eris*.

K. Būmeisteris – *K. Būmeisters* (Kārlis Būmeisters 1888–1967⁹), „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 3. lpp.

5) Latviešu valodas īsie patskaņi atbilst lietuviešu valodas īsajiem patskaņiem, tāpēc tos atveidot nav grūti. Problēmas sagādā latviešu valodas garo patskaņu atveide lietuviešu valodā. Latviešu valodas garais patskanis *-ā* gandrīz visos gadījumos atveidots kā lietuviešu valodas īsais patskanis *-a*.

prof. *Plakis* – prof. *Plāķis* (Juris Plāķis 1869–1942¹⁰), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

vyskupas *J. Rancans* – bīskaps *J. Rancāns*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

6) Ir arī izņēmumi, kuros latviešu valodas garais patskanis *-ā* lietuviešu valodā atveidots, piemēram, kā garais patskanis *-é* (latv. val. *-ē*).

kun. *Livčēnu* – māc. *Livčānu* (mācītājs Izidors Livčāns 1888–1966¹¹), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.

7) Latviešu valodas garais patskanis *-ī* no lietuviešu valodas garā patskaņa *-y* atšķiras tikai ar savu rakstību, tāpēc patskanis nesagādā problēmas to atveidojot lietuviešu valodas

⁶ Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/K%C4%81rlis_B%C4%93ti%C5%86%C5%A1, [Skatīts 20.04.2015]

⁷ Pieejams: <http://www.mfa.gov.lv/ministrija/arlietu-dienesta-vesture/latvijas-republikas-arlietu-ministri-un-latvijas-diplomatiska-dienesta-vaditaji-kops-1918-gada/hugo-celmins>, [Skatīts 20.04.2015]

⁸ Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/Ringolds_Kalnings, [Skatīts 20.04.2015]

⁹ Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/K%C4%81rlis_B%C5%ABmeisters_%28polit%C4%B7is%29, [Skatīts 03.04.2015]

¹⁰ Pieejams: <http://lgdb.lnb.lv/index/person/43/>, [Skatīts 20.04.2015]

¹¹ Pieejams: <http://latgalesdati.du.lv/persona/496>, [Skatīts 03.04.2015]

personvārdu rakstībā. Tāpat arī viegli pārnest ir latviešu valodas garo patskani *-ū*, jo ne tā izruna, ne rakstība neatšķiras no lietuviešu valodas garā patskaņa *-ū*.

K. Būmeisteris – K. Būmeisters, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 3. lpp.

inž. *Ryteris – inž. Rīteris* (Jānis Rīteris 1867–1945) (LKE 2008: 453), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

8) Latviešu valodas garais patskanis *-ē* atveidojot latviešu valodas personvārdus lietuviešu valodā tiek mainīts uz lietuviešu valodas garo patskani *-ė*. Taču šis patskanis uzvārdu saknē atveidots arī kā lietuviešu valodas īsais patskanis *-e* (*-ē > -e*).

Betiniui – Bētiņam (Kārlis Bētiņš 1867–1943¹²), „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 11. lpp.

Cielenas – Cielēns (Fēlikss Cielēns 1888–1964) (Stašulāne 2003: 123), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 1. lpp.

9) Latviešu valodā vīriešu uzvārdi var būt arī kopdzimtes uzvārdi, kas radušies no sievietes dzimtes lietvārdiem ar galotnēm *-a* vai *-e*. Šādi uzvārdi lietuviešu valodā atveidojami tāpat kā sievietes dzimtes personvārdi un to galotnes.

K. Skalbes (K. Skalbēš, nominatīvā Skalbė) – *K. Skalbes* (Kārlis Skalbe 1879–1945) (Stašulāne 2003: 531), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

inž. *Paegle (Paeglė) – inž. Paegle*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

Ja neatšķiras latviešu un lietuviešu valodas grafēmas, latviešu valodas personvārdu rakstība lietuviešu valodā netiek mainīta. Latvijas lietuviešu presē latviski personvārdi tiek saglabāti tos nelietuviskojot.

latvių aviatorius *Cukurs* – latviešu lidotājs *Cukurs* (Herberts Cukurs 1900–1965) (Stašulāne 2003: 126), „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 7. lpp.

Latvijos bokso klubo kursantas *Rebiņš* – Latvijas boka kluba kursants *Rebiņš* (Jēkabs Rebiņš 1912–1979¹³), „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 10. lpp.

(Seimo dep.) *Rudevics* – (Saeimas dep.) *Rudevics* (Ansis Rudevics 1890–1974¹⁴), „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.

Latvijas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos atrasti tikai vīriešu dzimtes antroponīmu piemēri. Latviešu valodas vīriešu dzimtes personvārdi visbiežāk lietuviešu valodā atveidoti ar lietuviešu valodā raksturīgajām vīriešu dzimtes antroponīmu galotnēm *-as*, *-is*, *-us*. Ja personvārda nominatīva locījums atveidots pēc lietuviešu valodas parauga, tad tā locīšana problēmas nesagādā, jo personvārdus loka pēc lietuviešu valodas lietvārdu parauga.

Betiniui (Betinis) – *Bētiņam* (Bētiņš), „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 11. lpp.

¹² Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/K%C4%81rlis_B%C4%93ti%C5%86%C5%A1, [Skatīts 20.04.2015]

¹³ Pieejams: <http://www.geni.com/people/J%C4%93kabs-Rebi%C5%86%C5%A1/6000000008640377493>, [Skatīts 03.04.2015]

¹⁴ Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/Ansis_Rudevics, [Skatīts 03.04.2015]

Grigui (Grigas) – *Grigam* (Grigs), „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 11. lpp.

buv. finanšu ministerio *R. Kalninio* (Kalninis) – bij. finanšu ministra *R. Kalniņa* (Kalniņš), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

Valstybės Prezidento *Kviesio* (Kviesis) – Valsts Prezidenta *Kvieša* (Kviesis), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

Rainio (Rainis) – *Raiņa* (Rainis), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

su viskupu *Rancanu* (Rancanas) – ar Rancānu (Rancāns), „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 2. lpp.

Jn. Stabinio (Jn. Stabinis) – *Jāņa Stabiņa* (Stabiņš), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

Maģistra darbā analizētos latviešu personvārdus Latvijas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos raksta atbilstoši lietuviešu valodas normām. Iztanalizētie vīriešu dzimtes antroponīmu piemēri liecina, ka visgrūtāk lietuviski atveidot latviešu valodas garos patskaņus, pat ja attiecīgi burti ir arī lietuviešu valodā. Tāpat arī problēmas sagādā latvisku vīriešu dzimtes personvārdu piemērotākās galotnes izvēle lietuviešu valodā. Personvārdiem, kuri ceļo no viena laikraksta citā, kuri sabiedrībā ir vairāk zināmi, atveide ir jau nostabilizējusies. Sarežģītāk ir atveidot retākus vai mazāk zināmus personvārdus.

3. 2. Vietvārdu (toponīmu) atspoguļojums

20. gs. 30. gadu Rīgas lietuviešu laikrakstu vārdu krājumā ievērojamu vietu ieņem Latvijas reālijas – vietvārdi. Vietvārdus pēta valodniecības nozare, onomastikas jeb īpašvārdu zinātnes apakšnozare toponīmika. „Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca” jēdzienu *toponīmija* skaidro īsi – ‘vietvārdu kopums’. (VPSV 2007: 407) Tātad vietvārdi ir dažādu vietu – ģeogrāfisko objektu nosaukumi. Tie ir gan pilsētu, novadu, pagastu, ciemu, sādžu, muižu un māju nosaukumi, gan ielu, ceļu un taku nosaukumi. Pie vietvārdiem pieder arī jūru, upju, ezeru, strautu, kalnu, pļavu, mežu, pakalnu, purvu u. c. apzīmējumi.

Vietvārdi tāpat kā personvārdi ir neatņemama sabiedrības un teritorijas sastāvdaļa, tās ir norādes, kas ļauj orientēties konkrētā apvidū. Kā teicis valodnieks Jānis Endzelīns (1873–1961), „vietvārdi ir it kā kāds zemes arhīvs, kas līdzīgi dokumentu arhīvam var sniegt ziņas par bijušiem laikiem”¹⁵.

Vietvārdi ir specifiska īpašvārdu grupa. Atsevišķiem Latvijas vietvārdiem raksturīgas tradicionālas formas, kā tos pierasts saukt lietuviešu valodā. Šīs formas vairāk vai mazāk

¹⁵ Pieejams: <http://www.acadlib.lu.lv/site/arc2/mantojums/mantojums.htm>, [Skatīts 12.04.2015]

atšķiras no latviešu valodas vietvārda formām, piemēram, pilsētu nosaukumi *Liepāja* (liet. val. – *Liepoja*), *Bauska* (liet. val. – *Bauskē*), *Ciskādi* (liet. val. – *Ciskodas*), *Daugavpils* (liet. val. – *Daugpilis*), kultūrvēsturiskie novadu nosaukumi *Zemgale* (liet. val. – *Žiemgala*), upju nosaukumi *Daugava* (liet. val. – *Dauguva*), *Mūsa* (liet. val. – *Mūša*) u. c. Latvijas vietvārdu formas līdzās citvalstu vietvārdiem ir iekļautas gan speciālās vārdnīcās, gan latviešu un lietuviešu divvalodu vārdnīcu ģeogrāfisko nosaukumu pielikumos. Maģistra darbā izmantots „Latviešu-lietuviešu vārdnīcas“ (1995) ģeogrāfisko nosaukumu pielikums (LLV 1995: 601–602), Valsts lietuviešu valodas komisijas izstrādātais (VLKK – Valstybinė lietuvių kalbos komisija) lietuviešu valodā lietotais tradicionālais Latvijas Republikas vietvārdu formu saraksts¹⁶.

3. 2. 1. Pilsētu nosaukumi

Latvijas teritorija jau no tās aizsākumiem ir iedalīta lielākās un mazākās apdzīvotās vietās. 20. un 21. gs. tradicionāli pieņemts runāt par pilsētām, rajoniem, pagastiem, ciematiem. „Valodniecības pamatterminu skaidrojošajā vārdnīcā” apdzīvotām vietām ir savs jēdziens *oikonīms* – ‘vietvārda paveids, kas nosauc apdzīvotu vietu, piemēram *Rīga, Bēne, Ragaciems, Ņujorka*. Latviešu onomastikā par oikonīmiem pieņemts uzskatīt arī mājvārdus’. (VPSV 2007: 267)

Latvijas teritorijā līdz 1930. gadam pilsētas tiesības piešķirtas 62 apdzīvotām vietām, lielākām vai mazākām pilsētām. Šajā apakšnodaļā uzskaitītas pilsētas, kuru nosaukumi atrodami Rīgas lietuviešu laikrakstos 20. gs. 30. gados, precīzāk, laika posmā no 1930. gada līdz 1934. gada Ulmaņa apvērsumam 15. maijā. Izmantojot Iltneres A., Placēna U. 1999. g. izdoto enciklopēdiju „Latvijas pilsētas” īsi raksturota situācija lielākajās un biežāk pieminētajās Latvijas pilsētās 20. gs. 20.–30. gados. Papildinformācija par pilsētas nosaukuma piešķiršanu vai pirmajiem minētajiem dokumentiem, avotiem norādīta, lai varētu spriest par pilsētas nosaukuma senumu un cilmi. 2015. g. iedzīvotāju skaits pilsētās norādīts izmantojot Latvijas Republikas Iekšlietu Ministrijas Pilsonības un Migrācijas Lietu Pārvaldes Iedzīvotāju reģistra statistiku uz 2015. gada 1. janvāri¹⁷.

2009. gadā Latvija pārgāja no divu līmeņu pašvaldībām (pagasti un pilsētas bija kā pirmā līmeņa, bet rajonu padomes – kā otrā līmeņa pašvaldības) uz viena līmeņa pašvaldībām.

¹⁶ Pieejams: http://vlkk.lt/i/u/file/Nutarimai/atvirkstinis_latvijos.pdf, [Skatīts 03.04.2015]

¹⁷ Pieejams:

http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/documents/statistika/01.01.2015/ISPV_Pasvaldibas_iedzivotaju_skaits_pagasti.pdf, [Skatīts 05.04.2015]

No 2011. gada 3. janvāra Latvija ir iedalīta 110 novados un 9 republikas pilsētās (Daugavpils, Jelgava, Jēkabpils, Jūrmala, Liepāja, Rēzekne, Rīga, Valmiera un Ventspils)¹⁸.

Daugavpils

Pilsētas tiesības kopš 1582. gada. Platība 72,48 km². Iedzīvotāju skaits 1925. gadā: 40640, 1935. gadā 45160, etniskais sastāvs – latvieši, krievi, baltkrievi, poļi, ebreji, vācieši, lietuvieši, ukraiņi. 2015. g. iedzīvotāju skaits Daugavpilī 96792. Vēstures avotos Daugavpils pirmo reizi minēta 1275. gadā, kad Livonijas ordenis pie Daugavas tirdzniecības ceļa nopostītās Vecpils pils vieta sāka celt mūra pili Dinaburgu. 1561. gadā, kad tika likvidēts Livonijas ordenis, visa tagadējā Latgale un Vidzeme tika atdota Polijas karalim un izveidota Pārdaugavas hercogiste, ko 1566. gadā iekļāva Lietuvas lielkņazistē, un Dinaburga kļuva par Polijas vaivadijas – Inflantijas jeb Polijas Vidzemes centru. 1831.–1859. g. Daugavpilij bija pievienota Grīva. 1893. gadā Daugavpils cietoksnis un pilsēta agrākās Dinaburgas vietā ieguva jaunu, krievisku nosaukumu – Dvinska. 1919. g. novembrī pēc Bermonta armijas sagraves Latvijas armijas vienības kopā ar poļu karaspēku 1920. g. 3. janvārī atbrīvoja Dvinsku. Turpmāk Dvinskas vietā tika lietots pilsētas nosaukums Daugavpils. (Iltner, Placēns 1999: 122–125)

Daugavpils pilsētas nosaukums ir saliktenis, kas veidots no diviem patstāvīgiem vārdiem – *Daugava* un *pils*. Salikteņa otrs komponents *pils* gan latviešu, gan lietuviešu valodā (*pilis*) ir sieviešu dzimtes vārds. Lai arī lietuviešu valodā vārds *pilis* ir sieviešu dzimtes vārds, lokot tādus salikteņus, kuru otrs komponents ir vārds *pilis*, jāatceras, ka tie pāriet vīriešu dzimtes locīšanas paradigmā. Piemēros Daugavpils nosaukums lietuviešu valodā atveidots kā vīriešu dzimtes lietvārds. Piemēros var redzēt I dekl. vīriešu dzimtes lokatīva garo (-*yje*) un saīsināto galotni (-*y*), kā arī datīva vienskaitļa formas galotni (-*ui* vai -*iui*). Latviešu valodā Daugavpils nosaukums ir 6. dekl. sieviešu dzimtes lietvārds ar nominatīva galotni -*s*.

Daugavpilyje – *Daugavpilī*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 1. lpp.; *Daugavpily*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Daugavpiliui* – *Daugavpilij*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.

Mūsdienās Daugavpils nosaukums lietuviešu valodā tiek lietots gan kā Daugavpils, gan kā Daugpilis (*Daūgpilis*). (LLV 1995: 601)

¹⁸ Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/Latvijas_administrat%C4%ABvais_iedal%C4%ABjums. [Skatīts 03.04.2015]

Jelgava

Pilsētas tiesības kopš 1573. gada. Platība 60,1 km². Iedzīvotāju skaits 1925. gadā: 28321, 1935. gadā 34099, etniskais sastāvs – latvieši, krievi, vācieši, ebreji, baltkrievi, poļi, ukraiņi, lietuvieši. 2015. g. iedzīvotāju skaits Jelgavā 61961. Jelgavas apvidus bija apdzīvots jau no 2. gt. p. m. ē. Kad 13. gs. vācu krustneši ieradās Latvijā, apvidū dzīvoja zemgaļi. Jelgavas pilsēta, domājams, izaugusi no zemgaļu ostas un tirgotāju apmetnes, kam lībieši devuši nosaukumu *Jelgab* (pilsēta). Vēstures avotos pirmo reizi minēta 1265. gadā, kad Livonijas ordeņa komturs tagadējā Pils salā, Lielupes kreisajā krastā sāka celt koka pili, kas nosaukta par *Mithow* (no šā vārda veidojies Jelgavas vāciskais nosaukums *Mitau* – ‘mīt, mainīt’). 1926. gadā Jelgavas cukurfabrika sāka ražot pirmo Latvijas cukuru. 1935. gadā Jelgavā bija 1585 dažāda rakstura tirdzniecības un 553 rūpniecības uzņēmumi. (Iltner, Placēns 1999: 190–193)

20. gs. 30. gadu Rīgas lietuviešu laikrakstos Jelgavas nosaukums lietots kā tradicionālais lietuviešu pieņemtais nosaukums *Mintauja*. Jelgavas senākais nosaukums latviešu valodā ir Mītava (vāciski: *Mitau*, lietuviski arī *Mintauja*). Pilsētas nosaukums Mītava Latvijā lietots līdz 1917. gadam, kad tās oficiālais nosaukums tika mainīts un pilsēta pārdēvēta par Jelgavu. Lietuviešu valodā ir vairāki savdabīgi nostiprinājušies Latvijas Republikas tradicionālo vietvārdu nosaukumi. Valsts lietuviešu valodas komisija ir sastādījusi Latvijas Republikas vietvārdu formu lietošanas sarakstu. Iepazīstoties ar lietuviešu valodas vietvārdu atveides principiem mūsdienās pilsētas nosaukums Jelgava lietuviešu valodā tiek lietots divējādi, gan kā *Mintauja* (*Mintaujà*), gan kā *Jelgava* (*Jélgava*). (LLV 1995: 602)

Rīgas lietuviešu laikrakstos Jelgavas nosaukums izmantots nominatīva, datīva un lokatīva locījumos. Tāpat kā latviešu valodā pilsētas nosaukums lietuviešu valodā ir sieviešu dzimtē ar galotni *-a* (latv. val. – 4. dekl., liet. val. – II deklinācija).

Mintauja – Jelgava, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 11. lpp.

Mintaujai – Jelgavai, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.

Mintaujoje – Jelgavā (līdz 1917. g. Mītavā), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.; *Mintaujoje*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; *Mintaujoje*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.

Laikraksta „Rygos Balsas” 1931. gada 7. februāra numurā vietvārda lokatīva forma norādīta arī saīsināta.

Mintaujoj – Jelgavā, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Liepāja

Pilsētas tiesības kopš 1625. gada. Platība 60 km². Iedzīvotāju skaits 1925. gadā: 60762, 1935. gadā 57098, etniskais sastāvs – latvieši, ukraiņi, poļi, lietuvieši, krievi, vācieši, ebreji. 2015. g. iedzīvotāju skaits Liepājā 78787. 1560.–1609. g. Grobiņas apgabals līdz ar Liepāju atradās Prūsijas hercoga valdījumā. Šajā laikā sāka lietot vietas vācisko nosaukumu *Libawe*. No 1920. gada Liepāja bija apriņķa administratīvais centrs (pārvaldes iestādes no Grobiņas uz Liepāju tika pārceltas jau 19. gs.). 1933. gadā dibināta Liepājas cukurfabrika. 1935. gadā Liepājā 3102 dažādos tirdzniecības uzņēmumos kopējais strādājošo skaits bija 6132, bet 1843 dažādos rūpniecības uzņēmumos – 9958 strādājošie. (Iltnere, Placēns 1999: 265–267)

Pilsētas nosaukums *Liepāja* 20. gs. 30. gadu Rīgas lietuviešu laikrakstos lietots tradicionālajā lietuviešu valodas Latvijas Republikas vietvārdu lietojumā. Latviskais pilsētas nosaukums *Liepāja* izrunāts un rakstīts tiek ar garo patskani *-o*, piem., *Liepāja* > *Liepoja* (*Liepója*). (LLV 1995: 602) Rīgas lietuviešu laikrakstos Liepājas nosaukums izmantots nominatīva, datīva un lokatīva locījumos. Tāpat kā latviešu valodā pilsētas nosaukums lietuviešu valodā ir sieviešu dzimtē ar galotni *-a* (latv. val. – 4. dekl., liet. val. – II deklinācija).

Liepoja – Liepāja, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 8. lpp.; *Liepoja*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 7. lpp.

Liepojai – Liepājai, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.

Pilsētas nosaukums lokatīvā lietots gan norādot lokatīva locījuma pilno galotni (*-oje*), gan saīsināto (*-oj*).

Liepojoje – Liepājā, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Liepojoj*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.

Rīga

Pilsētas tiesības kopš 1225. gada. Platība 307,2 km². Iedzīvotāju skaits 1925. gadā: 337699, 1935. gadā 385063, etniskais sastāvs – latvieši, poļi, ukraiņi, lietuvieši, igauņi, baltkrievi, krievi, vācieši, ebreji. 2015. g. iedzīvotāju skaits Rīgā 698086. Rīgas pilsēta sāka veidoties Daugavas labajā krastā, kur tās atteka Speķupe, atduroties pret Kubes kalnu, meta loku uz Daugavu. Šo atteku, sākot no Kubes kalna, sauca par Rīgu (Rīdziņu, Rīdzeni). Pie Daugavas tā veidoja paplašinājumu, tā saucamo Rīgas ezeru, kas bija arī pirmā Rīgas osta. 20. gs. sākumā Rīgas rūpniecība bija dažādu ražošanas formu – fabriku, rūpnīcu, manufaktūru, darbnīcu sarežģīts savijums. 1920. gadā, pamatojoties uz pagaidu noteikumiem par pilsētas domnieku vēlēšanām, ievēlēja jaunu Rīgas domi, kas noteica pilsētas valdes sastāvu. 1930.

gadā pēc Pilsētu pašvaldības likuma pieņemšanas tika apstiprināti trīs pilsētas pārvaldes orgāni – dome, valde, revīzijas komisija. 1921./1922. g. Rīgā bija vērojama rūpnieciskā krīze, tāpēc 20. gadu sākumā ļoti aktuāls bija jautājums par rūpniecības uzņēmumu reevakuāciju. Par galveno rūpniecības nozari Rīgā kļuva tekstilrūpniecība. Nozīmīgu vietu ražošanā 20.–30. gados ieņēma pārtikas rūpniecība, kā arī metālrūpniecība. (Iltner, Placēns 1999: 378–388)

20. gs. 30. gadu Rīgas lietuviešu laikrakstos Latvijas galvaspilsētas Rīgas nosaukums rakstīts dažādi. Gan latviešu, gan lietuviešu valodā pilsētas nosaukums ir sieviešu dzimtē ar galotni *-a* (latv. val. – 4. dekl., liet. val. – II dekl.). Biežāk lietotie locījumi ir nominatīvs, ģenitīvs, datīvs un lokatīvs.

Latvijas galvaspilsētas nosaukums Rīgas lietuviešu laikrakstos norādot adresi dažādos locījumos lietots oriģinālrakstībā, to nelietuviskojot.

Rīga L. Maskavas Nr. 173, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 12. lpp.; *Rīga, Avotu ielā 33*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 12. lpp.; *Rīgā*, galv. pastā, past. kast. 1209, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 2. lpp.; *Rīgā, Gogoļa ielā No. 7-a*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 1. lpp.; *Rīgā, Miera ielā 10–1*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp.; *Rīgā, Strēlnieku ielā 1a-9*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 7. lpp.; *Rīgā, Katoļu ielā 30*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 1. lpp.

Latvijas galvaspilsētas vietvārda nosaukums Rīga lietuviešu valodā rakstīts aizstājot saknē esošo latviešu valodas garo patskani *-ī* ar lietuviešu valodas īso patskani *-i*.

Rīga – Rīga, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 1. lpp.; *Rīga*, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 12. lpp.

Laikraksta „Lietuvių Mintys” 1933. gada 29. janvāra numurā Latvijas galvaspilsētas vietvārda nosaukums *Rīga* lietuviešu valodā rakstīts aizstājot saknē esošo latviešu valodas garo patskani *-ī* ar lietuviešu valodas garo patskani *-y*. Šāda latvisku grafēmu pielīdzināšana un aizstāšana ar lietuviešu valodas raksturīgajām zīmēm ir sastopama arī citos laikrakstos dažādos pilsētas nosaukuma *Rīga* locījumos. Mūsdienās lietuviešu valodā vispārpieņemtais Latvijas galvaspilsētas *Rīga* atveides veids un lietuviešu valodā lietotā forma ir ar lietuviešu valodas garo patskani *-y*, *Ryga* (*Rygà*). (LLV 1995: 602)

Ryga – Rīga, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 11. lpp., 12. lpp.

Pēc lietuviešu valodas sieviešu dzimtes II dekl. parauga pilsētas nosaukums lietuviešu valodā (liet. val. *Ryga*) locīts arī vsk. ģenitīva un datīva locījumos.

Rygos – Rīgas, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 11. lpp.

Rygai – Rīgai, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.

Visbiežāk Rīgas lietuviešu laikrakstos lietotais vietvārda *Rīga* locījums ir lokatīvs. Lokatīvā galvaspilsētas nosaukums ir lietots dažādi. Adresācijas objektos vietvārda *Rīga* lokatīva locījums saglabāts oriģinālrakstībā.

Rīgā, *Gogoļa ielā No. 7-a*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 1. lpp.; *Rīgā*, *Miera ielā 10-1*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp.; *Rīgā*, *Strēlnieku ielā I.a-9*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 7. lpp.; *Rīgā*, *Katoļu ielā 30*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 1. lpp.

Laikraksta „Laisvės kovotojas” 1932. gada maija numurā lokatīva vietvārda forma *Rīgā* norādīta vienu latviešu valodas valodas garo patskani *-ī* neadaptējot ar garo lietuviešu valodas patskani *-y*, bet aizstājot ar īso lietuviešu valodas patskani *-i* (*-ī > -i*), otru saglabājot pēc latviešu valodas tradīcijas (*-ā > -ā*).

Rīgā – Rīgā, „LK”, Nr. 2, 05.1932, 4. lpp.

Visbiežāk Latvijas galvaspilsētas nosaukuma *Rīga* lokatīva locījums ir pilnībā pārveidots pēc lietuviešu valodas sieviešu dzimtes II dekl. lietvārdu parauga (lokatīva galotne liet. val. II dekl. vsk. *-oje*).

Rygoje – Rīgā, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 4. lpp.; *Rygoje*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 8. lpp.; *Rygoje*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Rygoje*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 7. lpp.; *Rygoje*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 8. lpp.; *Rygoje*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 8. lpp.; *Rygoje*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.

Nereti Rīgas lietuviešu laikrakstos izmantota arī lietuviešu valodas II deklinācijas sieviešu dzimtes vsk. lokatīva saīsinātā galotne (*-oj*).

Rygoj – Rīgā, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Rygoj*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 5. lpp., 8. lpp.; *Rygoj*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 2. lpp.; *Rygoj*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Mazākas Latvijas pilsētas Sieviešu dzimte

Latviešu valodā pilsētu nosaukumi ir gan sieviešu, gan vīriešu dzimtē, tāpat tie var būt gan vienskaitlinieki, gan daudzskaitlinieki. Vairums Latvijas Republikas pilsētu nosaukumu ir vienskaitlinieki, sieviešu dzimtē, 4. dekl. lietvārdi ar nominatīva galotni *-a*. Mūsdienās saskaņā ar Valsts lietuviešu valodas komisijas (VLKK – Valstybinė lietuvių kalbos komisija) 2004. gada 6. maijā pieņemto lēmumu Nr. N-7 par citvalodu vārdu adaptēšanu lietuviešu valodā, vietvārdiem, kuri beidzas ar neuzsvērtām galotnēm *-a*, *-ia*, (*-ya*), vārda beigās netiek mainītas, un tie tiek locīti pēc lietuviešu valodas sieviešu dzimtes lietvārdu paradigmas.

Latviešu un lietuviešu valodā ir vairāki pilsētu nosaukumi, kas abās valodās pilnībā sakrīt, ir sieviešu dzimtē, vienskaitlī, piemēram, *Ludza > Ludza*, *Valmiera > Valmiera* u. c. Šādus vietvārdus var uzskatīt par *endonīmiem* ‘vietvārds, kas ir kāda ģeogrāfiskā objekta nosaukuma oriģinālrakstībai identisks atveidojums citā valodā’. (VPSV 2007: 106)

Latviešu valodā vietvārdi ar galotni *-a* pieder pie sieviešu dzimtes 4. dekl., lietuviešu valodā pie II deklinācijas. Pēc latviešu un lietuviešu sieviešu dzimtes ar galotni *-a*, *-ia*, (*-ya*) lietvārdu paradigmas parauga veidoti datīva un akuzatīva locījumi.

Ludzai – Ludzai, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.; *Valmierai – Valmierai*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.

(j) *Siguldā – (uz) Siguldu*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 4. lpp.

Latvijas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos sieviešu dzimtes II dekl. vietvārdi ar galotni *-a* galvenokārt minēti lokatīva locījumā ar saīsināto vsk. II dekl. lokatīva galotni (*-oj*).

Jaunjelgavoj – Jaunjelgavā, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Kraslavoj – Krāslavā*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Kuldigoj – Kuldīgā*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Ludzōj – Ludzā*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Valmierōj – Valmierā*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Vairākiem pilsētu nosaukumiem latviešu un lietuviešu valodā nav viena un tā pati deklinācija, piemēram, *Aknīste > Aknysta*, *Bauska > Bauskē*, *Tilža > Tilžē* u. c. Latviešu valodas 4. un 5. dekl. sieviešu dzimtes pilsētu nosaukumi lietuviešu valodā mainījuši galotnes (latv. val. *-a > liet. val. -ē, -e*), un otrādi. Latvijas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos šāds vietvārda piemērs ir pilsēta Bauska, kas lietuviešu valodā tiek lietota kā Bauskē (*Baūskē*).

Bauskē – Bauska, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.; *Bauskēj – Bauskā*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Piemēros atrastas arī pilsētas, kuras mūsdienās lietuviešu valodā lieto pēc latviešu valodas parauga, bet 20. gs. 30. gadu Rīgas lietuviešu laikrakstos rakstītas ar citu galotni. Domājams, ka 20. gs. sākumā šie vietvārdi tika rakstīti un lietoti ar galotni *-e*. Pilsētas nosaukums *Rūjiēna* laikraksta „Rygos Balsas” 1931. gada 7. februāra numurā lietuviešu valodā rakstīts ar vienskaitļa lokatīva galotni *-ēj*. Tāpat mainīts saknē esošais garais patskanis *-ū* uz īso patskani *-u*, divskanis *-ie* uz patskani *-e*.

Rujenēj (Rūjiēna > Rūjiēnoje) – Rūjiēnā, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Valke (Valka > Valkoje) – Valkā, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Lietuviešu laikrakstā „Rygos Balsas” pilsētu nosaukumi Madona, Dobeļe rakstīti pēc latviešu valodas parauga, divskanis *-o* norādīts ar vienu grafēmu, nevis ar dvigrafēmu *-uo*, kā tas pieņemts mūsdienu lietuviešu valodā.

Madone (Maduonoje) – Madonā, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Dobelēj (Duobelėje) – Dobelē, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Otra lielākā pilsētu nosaukumu grupa ir vienskaitlinieki, sieviešu dzimtes lietvārdi, kuriem latviešu un lietuviešu valodā nominatīva galotne ir *-e*, *-ē* (latv. val. – 5. dekl., liet. val. – II dekl.). Visbiežāk tie ir pareizi lietuviskoti mainot latviešu valodai raksturīgo galotni *-e* uz

lietuviešu valodas galotni *-ė*, locīti pēc lietuviešu valodas lietvārdu II dekl. paradigmas. Arī šie vietvārdi Rīgas lietuviešu laikrakstos visbiežāk norādīti lokatīva (ar saīsināto galotni *-ėj* (*-ej*)) un datīva locījumos (*-ei*).

Aizputei – *Aizputei*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.; *Rezeknei* – *Rėzeknei*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.

Aizputėj – *Aizputė*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Aluksnėj* – *Alūksnė*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Aucėj* – *Aucė*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Dobelėj* – *Dobelė*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Gulbenėj* – *Gulbenė*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Rezeknej* – *Rėzeknė*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Smiltenėj* – *Smiltenė*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Pilsētu nosaukumi sieviešu dzimtē var būt arī daudzskaitlinieki. No Latvijas Republikas pilsētām Rīgas lietuviešu laikrakstos tādas ir minētas divas – *Cėsis* un *Pļaviņas*. Pilsētas nosaukums *Cėsis* ir latviešu valodas 6. dekl. daudzskaitlinieks ar dsk. galotni *-is*, savukārt pilsētas nosaukums *Pļaviņas* ir latviešu valodas 4. dekl. daudzskaitlinieks ar dsk. galotni *-as*. Lietuviešu valodā pieņemtā forma vietvārdam *Cėsis* ir liet. val. – *Cėsys*, bet vietvārdam *Pļaviņas*, liet. val. – *Pliavinios*. Pilsētas nosaukumā *Cėsis* saknē lietuviešu valodā latviešu valodas garais patskanis norādīts kā lietuviešu valodas īsais patskanis *-ė* > *-e*. Latviešu valodas garais patskanis *-ī* atveidots kā lietuviešu valodas garais patskanis *-y*. Pilsētas nosaukumā *Pļaviņas* latviešu valodas raksturīgais mīkstinātā līdzskaņa *-ņ* lietojums saglabāts lietuviešu valodā, bet latviešu valodas līdzskaņa *-ļ* mīkstinājums nav saglabāts.

Cesyse – *Cėsis*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Pļaviņas – *Pļaviņas*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Neliela daļa Latvijas pilsētu nosaukumu ir salikteņi, kuru otrs komponents ir sugasvārds *pils*. Tā kā sugasvārds *pils* latviešu valodā ir sieviešu dzimtes 6. dekl. lietvārds, arī vietvārdi, kuru viena salikteņa daļa ietver sevī sugasvārdu *pils* latviešu valodā ir 6. dekl. sieviešu dzimtes vietvārdi. Tādi pilsētu nosaukumi ir, piem., Valdemārpils, Jēkabpils, Jaunpils, Ventpils u. c. Lietuviešu valodā sugasvārds *pilis* arī ir sieviešu dzimtes lietvārds III deklinācijā ar galotni *-is*. Lai arī lietuviešu valodā vārds *pilis* ir sieviešu dzimtes vārds, lokot tādus salikteņus, kuru otrs komponents ir vārds *pilis*, jāatceras, ka tie pāriet vīriešu dzimtes locīšanas paradigmā. Piemēros pilsētu nosaukumi lietuviešu valodā atveidoti kā vīriešu dzimtes lietvārdi. To skaidri rāda ģenitīva, datīva un instrumentāļa locījumi, pārējie locījumi lietuviešu valodā sakrīt, tāpēc pēc tiem dzimtes piederība nav nosakāma. Piemēros var redzēt I dekl. vīriešu dzimtes lokatīva garo (*-yje*) un saīsināto galotni (*-y*), kā arī datīva vienskaitļa formas galotni (*-ui* vai *-iui*).

Jekabpily – *Jėkabpilī*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Ventspiliui – *Ventspilij*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.

Ventspily – *Ventspilī*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Vīriešu dzimte

Latviešu valodā sugasvārds *pilsēta* ir sieviešu dzimtē, bet neatkarīgi no tā, pilsētu nosaukumi var tikt veidoti arī vīriešu dzimtē. Vīriešu dzimtes vietvārdi vienskaitlī tiek veidoti pēc lietvārdu 1. un 3. deklinācijas parauga ar galotnēm *-s* un *-us*, piem., *Tukums*, *Saldus*. Kopumā latviešu valodā 3. dekl. lietvārdu ir pavisam maz. Latvijas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos vietvārdi vīriešu dzimtes vienskaitlī minēti lokatīva un datīva locījumos. Pilsētas nosaukums *Saldus* lietuviešu valodā atbilst IV dekl. vīriešu dzimtes lietvārdu paradīgai ar galotni *-us*. Latvijas vietvārds *Tukums* lietuviskots kā lietuviešu valodas I dekl. lietvārds ar nominatīva galotni *-as*.

Saldū – *Saldū*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Tukumui – *Tukumam*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.; *Tukume* – *Tukumā*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Latviešu valodā pilsētas nosaukumi var būt arī daudzskaitlinieki vīriešu dzimtē, piem. *Limbaži*, *Līvāni*, *Talsi* u. c. Latvijas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos tie minēti daudzskaitļa vīriešu dzimtes lokatīva locījumā pēc lietuviešu valodas I dekl. parauga (*-uose*). Lietuviskojot vīriešu dzimtes vietvārdus, kam ir daudzskaitļa galotne *-i*, jāpievieno vai nu galotne *-ai*, vai *-iai*. Tas atkarīgs no celma līdzskaņa cietuma vai mīkstuma (pēc mīkstinātajiem līdzskaņiem *ķ, ģ, ļ, ņ* vai līdzskaņiem *š, ž, č, dž* latviešu valodas daudzskaitļa galotni *-i* maina uz lietuviešu valodas daudzskaitļa galotni *-iai*). Izņēmumi ir pilsētu nosaukumi *Limbaži* un *Talsi*, kuru galotnes rakstītas kā lietuviešu valodā II dekl. sieviešu dzimtes daudzskaitļa lokatīva galotne (*-ose*). Pilsētas nosaukums *Līvāni* lietuviešu valodā rakstīts nelietuviskojot latviešu valodas garo patskani $\bar{i} > -y$, bet gan mainot to uz lietuviešu valodas īso patskani *-i*. Latviešu valodas garais patskanis *-ā*, tāpat kā pieņemts personvārdu lietuviskošanā, pārveidots uz īso patskani *-a*.

Limbažose – *Limbažos*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Līvanuose – *Līvānos*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Talsole – *Talsos*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Rīgas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos vietvārdu piemēri galvenokārt ir sieviešu dzimtē. Sieviešu dzimtes vietvārdiem latviešu valodā var būt pat piecas dažādas galotnes (trīs vienskaitļa siev. dz. galotnes – *-a*, *-e*, *-s* un divas daudzskaitļa – *-as*, *-is*). Vīriešu dzimtes vietvārdiem ir trīs galotnes, no tām divas vienskaitļa (vīr. dz. – *-s*, *-us*) un viena daudzskaitļa galotne (*-i*). Lietuviešu valodā attiecīgi var būt četras sieviešu dzimtes vietvārdu galotnes

(siev. dz. – *-a, -ē*, daudzskaitļa – *-os, -ēs*). Vīriešu dzimtes vietvārdiem ir piecas galotnes, no tām četras vienskaitļa (vīr. dz. – *-as, -us (-ius), -is, -ys*) un daudzskaitļa galotne (*-ai (-iai)*).

Jāatceras, ka latviešu valodas sieviešu dzimtes salikteņi vienskaitlinieki ar otro komponentu *-pils* lokāmi kā lietuviešu valodas vīriešu dzimtes lietvārdi. Rīgas lietuviešu preses piemēri rāda, ka ne vienmēr rakstu autori ir padomājuši par precīzu un pareizu Latvijas vietu nosaukumu atveidi lietuviešu valodā.

3. 2. 2. Administratīvi teritoriālo vietu (pagastu, ciematu) nosaukumi

Pie vietvārdiem pieder arī rajonu, pagastu, ciematu, ciemu, sādžu nosaukumi. 20. gs. 30. gados Latvijas teritoriālais iedalījums atšķiras no mūsdienu Latvijas teritoriāli administratīvā iedalījuma. Vairāki 20. gs. 30. gados Rīgas lietuviešu laikrakstos minētie pagastu, ciematu nosaukumi ir gadu gaitā mainījuši savu nosaukumu vai iekļauti citā teritorijā. Par dažiem no tiem vēstures liecības vairs nav saglabājušās.

Lai precizētu Rīgas lietuviešu laikrakstos minētos vietu nosaukumus, izmantota *Latvijas Ģeotelpiskās Informācijas Aģentūras (LGIA) Vietvārdu datubāze*¹⁹. Vietvārdu datubāzē galvenokārt uzkrāti mūsdienu kartēs lietotie ģeogrāfiskie nosaukumi, neizslēdzot arī agrākos nosaukumus, nosaukumus vietējā izrunā, vēsturiskajos avotos minētos, kā arī neprecīzos un kļūdainos. Lai precizētu ģeogrāfisko nosaukumu rakstību un lietojumu latviešu un lietuviešu valodās izmantots „Lietuviešu-latviešu vārdnīcas” (1995) pielikums un Valsts lietuviešu valodas komisijas izstrādātais (VLKK – Valstybinė lietuvių kalbos komisija) lietuviešu valodā lietotais tradicionālais Latvijas Republikas vietvārdu formu saraksts. (LLV 1995: 601–602) Kaut arī kopējās visu Latvijas vietvārdu atveides nostādnes ir vienādas, sastopami arī tādi vietvārdi, kuri tiek dēvēti senākos šo vietu lietuviskos nosaukumos. „Tīri lietuviski ir to vietu, kuras atradās lietuviešu etnogrāfiskajās teritorijās vai pat Kauņas guberņā, nosaukumi: *Aknysta, Subačius, Uodegėnai* u. c. Šajos gadījumos lietot no latviešiem pārņemtās formas – *Aknystė, Subatė, Vuodigėnai* u. c. nav obligāti”. (Kvašytė 2012: 417–418)

Mazāku apdzīvoto vietu nosaukumi Rīgas lietuviešu laikrakstos 20. gs. 30. gados pārsvarā ir minēti tikai vienu vai pāris reizes. Visbiežāk izmantotie vietvārdu locījumi ir vienskaitļa nominatīvs, ģenitīvs, akuzatīvs un lokatīvs.

¹⁹ Pieejams: https://vietvardi.lgia.gov.lv/vv/to_www.sakt, [Skatīts 03.04.2015].

Tradicionāli lietotie Latvijas Republikas vietvārdu nosaukumi lietuviešu valodā

Tradicionāli lietotie vietvārdu nosaukumi lietuviešu valodā ir lielākajām apdzīvotajām vietām vai pierobežas vietvārdiem, kas Lietuvā ir nostabilizējušies un labi pazīstami. Tradicionālajos vietvārdu nosaukumos latviešu valodas garais patskanis *-ī* tiek aizstāts ar lietuviešu valodas garo patskani *-y*, piem., latv. val. *Aknīste* > liet. val. *Aknysta*, *Grīva* > *Gryva* u. c. Latviešu valodas garais patskanis *-ā* tiek aizstāts ar lietuviešu valodas īso patskani *-a*, piem., *Krāslava* > *Kraslava*. Baltu valodu senais garais patskanis *-ū* tiek saglabāts atveidojot latviešu valodas vietvārdu nosaukumus lietuviešu valodā, piem., *Ilūkste* > *Ilūkšta*. Lietuviešu valodā tradicionāli pieņemts divskani *-o* rakstīt ar dubultgrafēmu *-uo*, atveidojot latviešu valodas vietvārdus lietuviešu valodā divskanis saknē arī šādi tiek rakstīts, piem., *Sloka* > *Sluoka*.

Latviešu valodas vietvārdu salikteņu otrais komponents *-pils* lietuviešu valodā tiek atveidots kā *-pilis*. Salikteņi ar šādu izskaņu lietuviešu valodā tiek locīti kā I dekl. vīriešu dzimtes lietvārdi, piem. *Krustpils* > *Krustpilis*. Latviešu valodas vēsturiskā līdzskaņu mija (k > ķ, k > c, g > ģ, g > dz) pirms priekšējās rindas patskaņiem *-i*, *-ī*, *-e*, *-ē* un divskaņa *-ie* atveidojot vārdus lietuviešu valodā netiek saglabāta, piem., *Laucesa* > *Laukesa*.

Latviešu valodā vietvārda pamatnosaukums ir *Ciskods*, lietuviešu valodā tradicionāli lietots kā *Ciskodas*, bet nereti presē, norādot adresi, nosaukums gan latviešu, gan lietuviešu valodā lietots daudzskaitlī *Ciskādi* > *Ciskadai*.

Aknystoje (Aknysta) – *Aknīstē* (novada pilsēta, Aknīstes nov., agrāk Jēkabpils raj.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.; *Aknystoje*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.; *Aknīstoje*, *Aknīstoj*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.

Ciskadai (Ciskodas) – pamatnosaukums *Ciskods*, arī *Ciskādi*, *Ciskodi* (Sakstagala pag., Rēzeknes nov.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Gryvoj; *Gryvoje* (Gryva) – *Grīvā* (Daugavpils pilsētas daļa), līdz 1953. g. bija atsevišķa pilsēta²⁰, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.; *Gryvoje*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Ilūkštos (Ilūkštos, Alūkštos, Alūkstos) *apskritī* – *Ilūkstes apriņķi* (Ilūkstes nov., agrāk Daugavpils raj.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Kraslavos (parapijoje) – *Krāslavas* (draudzē), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Krustpily (Krustpilis) – *Krustpilī* (Jēkabpils pilsētas daļa), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Laukēsoj (Laukesa) – *Laucesā*, (Laucesas pag., Daugavpils nov., agrāk Daugavpils raj.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.

Slokoj (Sluoka) – *Slokā* (Jūrmalas pilsētas daļa), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

²⁰Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/Gr%C4%ABva_%28Daugavpils%29, [Skatīts 11.04.2015]

Uodegēnu (ir Noviku) kaimuose (Uodegēnai) – *Vodigēņu* (un Noviku) *ciemoss* (Vodigēņi) (Izvaltas pag., Krāslavas nov., agrāk Krāslavas raj.), (Zinkus 1988: 378), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

20. gs. 30. gados tradicionāli lietoto Latvijas Republikas vietvārdu nosaukumi vietā lietuviešu valodas presē sastopami arī izņēmumi no teorētiski noteiktām atveides normām. Ne visi Rīgas lietuviešu laikrakstos tradicionāli lietotie nosaukumi norādīti korekti.

Adaptētie Latvijas Republikas vietvārdu nosaukumi lietuviešu valodā

Retāk lietotiem un mazāk dzirdētiem Latvijas vietvārdu nosaukumiem lietuviešu valodā nav nostabilizējusies tradicionāli lietota vietvārda forma. Gadījumos, kad presē, dokumentos vai kur citur tiek runāts par nelieliem Latvijas ciemiem un pagastiem tos adaptē pēc lietuviešu valodas normas vai arī saglabā oriģinālrakstībā, šajā gadījumā, latviešu valodā. 20. gs. 30. gadu Rīgas lietuviešu avīzēs biežāk izmantota tendence Latvijas vietvārdus lietuviskot.

Rīgas lietuviešu avīzēs lietuviskotie latviešu vietvārdi viebiežāk lietoti vsk. un dsk. nominatīva, ģenitīva, akuzatīva un lokatīva locījumos. Sieviešu dzimtē lokatīva vsk. locījuma galotne nereti ir saīsināta *-oje* > *-oj*; *-ėje* > *-ēj*.

Grūtības sagādā lietuviešu valodā atveidot vietvārdus, kuros ir latviešu valodas mīkstinātie līdzskaņi (ņ, ļ, ķ, ģ), lietuviskojot vietvārdus tie netiek norādīti, piem., *Noviku* > *Noviku*, *Panemunēj* > *Panemūnē*. Lietuviešu valodā atveidojot latviešu valodas vietvārdus divskanis *-o* galotnēs tiek rakstīts ar dubultgrafēmu *-uo* pēc lietuviešu valodas lietvārdu dsk. vīriešu dzimtes lokatīva locījuma parauga, piem., *Lašos* (Laši) > *Lašuose* (Lašai), *Mellužos* (Melluži) > *Mellužuose* (Mellužai). Lietuviskotajos vietvārdu locījumu nosaukumos redzamas lietuviešu valodas skaņas *-ę*, *-ą*, *-ė*, *-ų*, *-y*.

Baltmuižēje – *Baltmuižā*, (Prodes pag., Ilūkstes nov., agrāk Daugavpils raj.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Barovka – *Barovka*, arī *Borovka* (Kastuļinas pag., Aglonas nov.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

(ī) *Dalbę* – (uz) *Dalbi* (Cenu pag., Ozolnieku nov., agrāk Jelgavas raj.), „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 4. lpp.

(ī) *Doles salq* – (uz) *Doles salu* (Salaspils pag., Salaspils nov., agrāk Rīgas raj.), „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 4. lpp.

Indricoj – *Indricā* (Skaistas pag., Krāslavas nov., agrāk Krāslavas raj.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.; (iespējams fonētiski atšķirīgais vietvārda variants *Judricoje* – *Judricā*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.)

Juzefove – Juzefovā, arī Jezupovā (Naujenes pag., Daugavpils nov., agrāk Daugavpils raj.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.

Lašuose – Lašos [Laši] (Ābeļu pag., Jēkabpils nov., agrāk Jēkabpils raj.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.; *Lašu valsčius – Lašu pagasts*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 7. lpp.

Medeme – Medemā (Medemciemā) (Olaines pag., Olaines nov., agrāk Rīgas raj.), „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.

Mellužuose – Mellužos (Jūrmalas pilsētas daļa), „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 6. lpp.

Novikų (ir Uodegėnu) *kaimuose – Novikų* (un Vodigėņu) *ciemos* (Pasienes pag., Zilupes nov., agrāk Ludzas raj.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Panemunėj – Budbergā, Paņemūnē (Brunavas pag., Bauskas nov.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.

Raudos valsč. – Raudas pag. (līdz 1925. g. Stelles pag.), pagastu likvidēja 1949. gada 31. decembrī, ciemus iekļaujot Ilūkstes rajonā. Mūsdienās Raudas pagasta teritorija iekļauta Ilūkstes novada Šēderes pagastā²¹, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.

Rygos Pajūry – Jūrmalā, agrāk *Rīgas Jūrmalā*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Skaistos valsč. – Skaistas pag. (Krāslavas nov., agrāk Krāslavas raj.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.

Subate (Subačius) – *Subate* (Ilūkstes nov., agrāk Daugavpils raj.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.; *Subatoj – Subatē*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.

Ukrių valsč. – Ukru pag., pamatnosaukums *Ukri* (Auces nov., agrāk Dobeles raj.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.

Vec-Aucėš – Vecauces (Vecauces pag., Auces nov., agrāk Dobeles raj.), „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.

Latvijas vietvārdu lietuviskošanā vislielākās grūtības rada latviešu valodas garo patskaņu, mīkstināto līdzskaņu un divskaņa *-o* atveide. Vietvārdi tiek locīti pēc lietuviešu valodas lietvārdu paradigmas. Nereti lietuviskojot latviešu vietvārdus vai izvēloties senāko šo vietu lietuvisko nosaukumu, mainās vietvārdu galotne, piem., *Aknīste* > *Aknīsta*, *Baltmuiža* > *Baltmuižē*, *Ilūkste* > *Ilūkšta* u. c.

²¹ Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/Raudas_pagasts, [Skatīts 15.04.2015]

3. 2. 3. Rīgas pilsētas urbanonīmu nosaukumi

Par urbanonīmiem galvenokārt mēdz dēvēt pilsētās esošus ģeogrāfiskos objektus, visbiežāk ielas. „Valodniecības pamatterminu skaidrojošajā vārdnīcā” jēdziens *urbanonīms* definēts kā ‘vietvārds, kas nosauc pilsētā esošu ģeogrāfisku objektu, piemēram, *Rīgas iela, Herdera laukums, Aleksandra vārti*’. (VPSV 2007: 413) Tas nozīmē, ka par urbanonīmiem tiek uzskatīts visu pilsētas teritorijā sastopamo vietvārdu kopums. Tie ir gan adresācijas objektu – ielu (arī, bulvāru, prospektu, aleju, gatvju) un laukumu, gan citu pilsētas objektu (parku, skvēru, pilskalnu, tirgu, kapsētu u. tml.) nosaukumi, kā arī atsevišķu pilsētas mikrorajonu nosaukumi. (Matisovs 2013: 51)

3. 2. 3. 1. Ielu nosaukumi (hodonīmi)

Precīzāks vietvārdu, konkrēti ielu vai ceļu nosaukumu jēdziens ir *hodonīms*, kas kā skaidro „Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca” ir ‘vietvārds, kas nosauc ielu vai ceļu (dažreiz par hodonīmiem uzskata tikai ielu nosaukumus), piemēram, *Matīsa iela, Ganību dambis, Tallinas šoseja*’. (VPSV 2007: 145)

Šajā apakšnodaļā apskatīti 20. gs. 30. gados Rīgas lietuviešu laikrakstos atrastie Latvijas galvaspilsētas Rīgas hodonīmi. Salīdzināts pieraksts latviešu un lietuviešu valodās.

Ielu nosaukumi ir vieni no pirmajiem, kas tiek mainīti, pārdēvēti vai adaptēti valstī mainoties valdošajai varai. Latvijas teritorijā ielu nosaukumi Rīgā savus nosaukumus ir mainījuši vairākkārt. 20. gs. 30. gados Latvijas Republika ir neatkarīga, demokrātiska valsts ar šādiem galvaspilsētas Rīgas urbanonīmiem.

Adresācijas objekti Rīgas lietuviešu laikrakstos oriģinālvalodā

Ielu nosaukumi Rīgas lietuviešu laikrakstos gan saglabāti oriģinālvalodā, gan atveidoti lietuviešu valodā. Tendence adresācijas objektus (ielas, prospektus, alejas, gatves un laukumus) preses izdevumos rakstīt oriģinālrakstībā ir vērojama gan 20. gs. 30. gadu laikrakstos, gan mūsdienās.

Avotu ielā 33, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 12. lpp.; *Avotu ielā 23-a*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 8. lpp.; *Gaiziņa ielā 3*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.; *Gogoļa ielā No. 7-a*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 1. lpp.; *Grēcinieku ielā 1*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 8. lpp.; *Katoļu iela 28*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 4. lpp.; *Katoļu ielā 30*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 1. lpp.; *Katoļu ielā 28–2*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 2. lpp., 7. lpp.; *Ķēniņa ielā 1*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.; *L. Nometņu ielā 62* (Lielā Nometņu iela), „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; *Ludzas ielā 2*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.; *Merķeļa ielā 6*, „LK”, Nr. 2, 05.1932, 4. lpp.; *Miera ielā 10–1*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp.; *Sīmaņa ielā 14-16*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; *Sīmaņa ielā 14/16*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 4. lpp.; *Skolas iela 28*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 2. lpp.; *Stabu ielā 20*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.; *Strēlnieku ielā 1-a*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp., 7. lpp.; *Strēlnieku ielā 1-a*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Tērbatas ielā (ielā) 15-17*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp., 4. lpp.; *Tērbatas ielā 15/17*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.; *Tilta iela 32*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; *Vitebskas ielā 37*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 1. lpp.; *Vitebskas ielā 37*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.

Lietuviešu valodā atveidoti adresācijas objekti Rīgas lietuviešu laikrakstos

Rīgas lietuviešu avīzēs sugasvārds *iela* nereti tulkots lietuviešu valodā – *gatvė*. No lietuviskā varianta veidoti arī saīsinājumi, piem., *g.*, *g v.*, *g-vė*. Lielākā daļa ielu nosaukumu lietuviskoti, nevis tulkoti lietuviešu valodā. Tāpat kā citu vietvārdu atveidē lielākās problēmas lietuviskojot Rīgas pilsētas hodonīmus rodas cenšoties atveidot latviešu valodas garos patskaņus, mīkstinātos līdzskaņus. Lietuviskotie hodonīmi locīti pēc lietuviešu valodas lietvārdu paradigmas. Rīgas lietuviešu avīzēs hodomīni visbiežāk minēti vsk. nominatīva un lokatīva locījumos. Divi ielu nosaukumi ir pilnībā tulkoti lietuviešu valodā, piem., *Katoļu ielā* > *Katalikų gatvėj*, *Ebreju iela* > *Žydu g-vė*.

Avotu g-vė 23-a – *Avotu iela 23-a*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 12. lpp.

Bruninieku g-vėje Nr. 29 – *Bruņinieku ielā 29*, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 12. lpp.

D. (Didžioji) Kalvių g-vė 56 – *L. (Lielā) Kalvu ielā 56*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 8. lpp.

D. Palisadų g-vė 21 Nr. (Didžioji Palisadų g-vė) – *L. Palisādu iela 21*, (Lielā Palisādu jeb Palisādu iela), kriev. *Большая Палисадная улица*, vāc. *Grosse Palisadenstrasse*, no 1938. g. Krāslavas iela²², „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 12. lpp.

²² Pieejams:

http://www.ciltskoki.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=2057&Itemid=401&lang=lv, [Skatīts 15.04.2015]

Gertrudes g-vē No. 63 – *Gertrūdes iela* 63, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 12. lpp.
Jēkabpils g. 18 Nr. – *Jēkabpils iela* 18, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 12. lpp.
Kataliku gatvej – Katoļu ielā, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 7. lpp.
Kenīņu iela 1 – Kēniņu iela 1, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.
Kr. Barona g. 127 – Kr. Barona iela 127, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 10. lpp.
L. (Lielā) Maskavas Nr. 173 – Maskavas (Lielā Maskavas) iela 173, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 12. lpp.
Ludzos g-ve 2 Nr. – *Ludzas iela* 2, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.
Matīsa ielā 54 – Matīsa ielā 54, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.
Marstaļu 5 – Mārstaļu iela 5, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 12. lpp.
Maskavos g. 183 Nr. – *Maskavas ielā* 183, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 12. lpp.
Merkelio g v 13 – Merķeļa ielā 13, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.
Merkelio g-vē 6 Nr. – *Merķeļa ielā* 6, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 4. lpp.
Terbatas ielā 15-17 – Tērbatas ielā 15-17, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.
Vilanų g-vē No. 22 – *Viļānu iela* 22, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 12. lpp.
Žydu g-vē 4 Nr. – *Ebreju iela* 4, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 12. lpp.

Latvijas galvaspilsētas Rīgas ielu nosaukumu korekta atveide lietuviešu valodā nav bijis primārais laikrakstu redaktoru vai avīžu rakstu sastādītāju uzdevums. Lielākā daļa Rīgas pilsētas hodonīmu, kas atrasti 20. gs. 30. gadu laikrakstos ir saglabājušies līdz mūsdienām.

3. 2. 3. 2. Citi urbanonīmi

No Rīgas mikrorajoniem lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos minēta Sarkandaugava, tāpat arī Rīgas pilsētas daļa Pārdaugava. Abi šie nosaukumi latviešu valodā ir sieviešu dzimtes 4. deklinācijas vsk. lietvārdi ar galotni *-a*. Sarkandaugava un Pārdaugava lietuviešu valodā ir vīriešu dzimtes I deklinācijas vsk. lietvārdi ar galotni *-is* (*Raudondauguvīs, Uždauguvīs*). Piemēros īpašvārdi norādīti lokatīva, ģenitīva, akuzatīva locījumos pēc lietuviešu valodas I dekl. vīriešu dzimtes paradigmas.

Raudondaugovy – Sarkandaugavā, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; *Raudondaugovy*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 4. lpp.; *Raudondauguvio* (skyrius) – *Sarkandaugavas* (nodaļa), „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.

Uždauguvī – Pārdaugavu, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 5. lpp.; *Uždauguvy – Pārdaugavā*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.

Rīgas lietuviešu laikraksta „Lietuvis” 1933. gada 30. decembra numurā minēts arī viens kapsētas nosaukums.

Pokrovo kapinėse – Pokrova kapos (kapsēta Rīgā, Vidzemes priekšpilsētā, Mēness iela 3), „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 7. lpp.

Ne pārāk lielu daļu Latvijas un citu valstu vietvārdos aizņem *agoronīmi*, kas ir ‘vietvārdi, kas nosauc pilsētas laukumus vai tirgus, piemēram, *Doma laukums, Herdera laukums, Vidzemes tirgus*’. (VPSV 2007, 20) Rīgas lietuviešu laikrakstos agoronīmi nav minēti.

Rīgas lietuviešu 20. gs. 30. gadu avīzēs Rīgas pilsētas urbanonīmu nosaukumi nav plaši minēti, lielāko to grupu veido hodonīmi. Hodonīmi Rīgas lietuviešu avīzēs norāda adresācijas objektus un dažādu izdevniecību, spiestuvju, biedrību atrašanās vietas. Latvijas lietuviešu kultūrvīdē šīs adreses bija zināmas, tie orientējās šo ielu nosaukumu ēkās.

3. 2. 4. Etnogrāfisko reģionu, novadu, valstu nosaukumi

Vietvārdu klasifikācijā atsevišķi jēdzienu nosaukumi nav plašākām teritorijām – reģioniem, valstīm, novadiem. Šajā apakšnodaļā uzskaitīti Rīgas lietuviešu laikrakstos atrastie Latvijas teritorijā un ar Latvijas Republiku saistītajā teritorijā 20. gs. 30. gados ietilpstošie reģionu, apgabalu un novadu nosaukumi.

Rīgas lietuviešu laikraksta „Darbininku Balsas” 1931. gada 11. jūlija numurā minēti visi Latvijas kultūrvēsturiskie novadu nosaukumi lokatīva locījumos.

Latvijas etnogrāfiskie reģionu nosaukumi divvalodu vārdnīcu ģeogrāfisko nosaukumu sarakstos norādīti ar vairākiem lietuviešu valodas variantiem, piem., *Kurzeme – Kuŗšas, Kuŗžemē, Latgale – Lātģala, Lātģalē, Zemģale – Žiēmģala* u. c. Kopīgā latviešu valodas iezīme visiem etnogrāfiskajiem reģioniem tos atveidojot lietuviešu valodā ir līdzskaņa -z maiņa uz lietuviešu valodas līdzskani -ž (latv. val. Kurzeme – liet. val. Kuržemē, latv. val. Vidzeme – liet. val. Vidžemē).

Piemēros redzami kultūrvēsturisko reģionu nosaukumi lietuviešu valodā atveidoti pēc latviešu valodas parauga, sieviešu dzimtē ar galotni -e > -ė (latv. val. – 5. dekl., liet. val. – II dekl.). Izņēmums ir Latgales kultūrvēsturiskais novada nosaukums, kas lietots gan kā lietuviešu valodas II dekl. sieviešu dzimtes lietvārds ar galotni -e, gan kā II dekl. sieviešu

dzimtes lietvārds ar galotni *-a*. Spriežot pēc lokatīva formas ar galotni *-oje*, vietvārda nominatīva forma varētu būt *Latgalija*, lai gan šāda forma lietuviešu valodā nav pieņemta. Mūsdienu lietuviešu valodā pieņemtie Latvijas etnogrāfisko reģionu vaianti ir Latgalē un Latgala. Reģiona nosaukums *Zemgale* lietuviskots, latviskajam nosaukumam pievienojot lietuviešu valodas sieviešu dzimtes II dekl. lokatīva saīsināto galotni (*-ėj*), nav lietots lietuviešu valodā pieņemtais reģiona nosaukuma standarts *Žiemgala*. (LLV 1995: 602)

Kuržemėj – Kurzemė, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 3. lpp.

Latgalėj – Latgalė, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 3. lpp.

Latgalijoje – Latgalė, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Vidžemėj – Vidzemė, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 3. lpp.

Zėmgalėj – Zemgalė, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 3. lpp.

Latvijas Republikas valsts nosaukums *Latvija* itin bieži figurē Latvijas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos. Visbiežāk minēts lokatīva locījumā. Latviešu un lietuviešu valodā vietvārds *Latvija* ir sieviešu dzimtes vienskaitlī ar galotni *-a* (latv. val. – 4. dekl., liet. val. – II dekl.). Lietuviešu valodā tas ir atveidots un locīts pēc sieviešu dzimtes II dekl. parauga paradigmas.

Latvija – Latvija, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; *Latvija*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 2. lpp.; *Latvijos – Latvijas*, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 12. lpp.

Latvijoje – Latvijā, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 1. lpp.; *Latvijoje*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 4. lpp.; *Latvijoje*, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 12. lpp.; *Latvijoje*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 1. lpp.; *Latvijoje*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 3. lpp.; *Latvijoje*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp.; *Latvijoje*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Latvijoj*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 3. lpp.

Izņēmums lietuviešu valodā ir valsts nosaukuma *Latvija* vienskaitļa illatīva lokatīvs ar galotni *-on*.

Latvijon – Latvijā, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

Rīgas lietuviešu laikraksta „Darbo Frontas” 1933. gada septembra numurā valsts nosaukums *Latvija* ir rakstīts kā *Lettonie*, pēc franču valodas parauga.

Lettonie – Latvija, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 12. lpp.

Citi Latvijas teritorijā vai ar teritoriju saistītie reģioni, novadi, apgabali, kas ir minēti Latvijas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos ir *Baltijas valstis*, *Rīgas jūras piekraste*, *Rīgas arhibīskapija* u. c.

Pabaltēs valstybių – Baltijas valstu, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 1. lpp.

Padauguvį – Piedaugavu, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 5. lpp.

Rygos archivykupijų – Rīgas arhibīskapiju, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 1. lpp.

Rygos pajūry – Rīgas jūras piekrastė, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 6. lpp.

Rytų Latvijos lietuvių atstovai – Austrumu Latvijas lietuvių pārstāvji, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 1. lpp.

Valsts nosaukums *Latvija* Rīgas lietuvišu avīzēs ir bieži izmantots, gan dažādos locījumos, gan dažādās redakcijās. Etnogrāfiskie Latvijas novadi un citi ar Latvijas teritoriju saistītie reģioni dažādos laikrakstos minēti tikai vienreiz.

3. 3. Simboliskie nosaukumi

Latviešu valodas īpašvārdu (personvārdu un vietvārdu) atveides principi lietuvišu valodā plaši aprakstīti un nostabilizējušies. Mazāk pētīti ir simboliskie nosaukumi. *Nosaukums* onomastikā skaidrots kā ‘īpašvārdisks apzīmējums (piemēram, organizācijai, materiālam objektam)’. (VPSV 2007: 261) Simbolisko nosaukumu grupā ietilpst uzņēmumu, iestāžu, biedrību, apvienību, sporta savienību, laikrakstu, spiestuvju u. c. nosaukumi. Simbolisko nosaukumu grupā ietilpst arī mājvārdi, kas Rīgas lietuvišu laikrakstos nav minēti. Nosaukumi valodā ir īpašs leksikas slānis, kas papildinājies un attīstījies vairāku gadu laikā un, kas balstās uz tautas vēsturi, tradīcijām un ieražām.

Simboliskie nosaukumi latviešu un lietuvišu valodā tiek līdzīgi veidoti. Tie sastāv no atsevišķiem vārdiem vai vārdu savienojumiem, „galvenie vārdi ir tādi lietvārdi, kuri nozīmē darbības priekšmetus vai nozari un vieni paši kā simboliskie vārdi nepastāv. To simbolisko nozīmi veido atkarīgais vārds – visbiežāk vietvārds, retāk precizējamās nozīmes kopējais lietvārds, reizēm arī personvārds”. Simboliskos nosaukumus latviešu valodā mēdz izcelt, piem., organizāciju nosaukumi tiek rakstīti pēdiņās, ar lielajiem burtiem vai kādā citā šifrā. Vēlams to arī ievērot, atveidojot nosaukumus lietuvišu valodā. (Kvašytė 2012: 433)

3. 3. 1. Organizāciju, apvienību, biedrību, spiestuvju u. c. nosaukumi (ergonīmi)

20. gs. sākums Latvijā gan politiskajā, gan kultūras dzīvē ieviesa daudz dažādu pārmaiņu. Attīstoties rūpniecībai, lauksaimniecībai, dažādām kultūras sfērām pieauga arī vajadzība pēc dažādu organizāciju, uzņēmumu, iestāžu izveides. Atšķirīgu mērķu vārdā tika dibinātas dažādas cilvēku apvienības. Latvijas teritorijā līdzās latviešu organizācijām tika

izveidotas arī vairākas Latvijas minoritāšu organizācijas. Rīgas lietuviešu laikrakstos 20. gs. 30. gados vislielākā uzmanība pievērsta Latvijas teritorijā pastāvošajām lietuviešu apvienībām, savienībām, biedrībām, valdēm u. c.

Dažādu apvienību nosaukumi ir īpašvārdi, precīzāk, tos dēvē par ergonīmiem. „Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca” jēdzienu *ergonīms* definē šādi – ‘īpašvārds, kas nosauc noteiktai darbībai izveidotu cilvēku apvienību (organizāciju, uzņēmumu, iestādi u. tml.), piemēram, *Latvijas Universitāte, Skonto, Tēvzemei un Brīvībai*’. (VPSV 2007: 109)

Simbolisko nosaukumu atveide lietuviešu valodā līdz šim ir maz pētīta. Šajā apakšnodaļā analizēti dažādi Rīgas lietuviešu laikrakstos atrastie 20. gs. 30. gados Latvijas teritorijā pastāvējušie ergonīmi. Parādīts viena ergonīma atšķirīgais pieraksts dažādos Rīgas lietuviešu laikrakstos.

Latvijas lietuviešu organizācijas

1) Latvijos kataliķu jaunimo draugija „Šviesa” – Latvijas katoļu jaunatnes biedrība „Gaisma”

Latvijas lietuviešu biedrības „Šviesa” nosaukums Rīgas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos lietots oriģinālrakstībā, lietuviešu valodā. Visbiežāk bez paskaidrojošajiem biedrības nozares vārdiem vai saīsinājumiem – Latvijos kataliķu jaunimo draugija (L. K. J.). L. K. J. dr-ja „*Šviesa*” – L. K. J. b-ba „*Šviesa*” („*Gaisma*”), „*Lietuvis*”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp.; „*Lietuvis*”, Nr. 1, 30.12.1933, 7. lpp. „*Šviesos*” draugijos, „*Lietuvis*”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; „*Šviesos*” klubas, „*Lietuvis*”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; „*Šviesos*”, „*RB*” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 4. lpp.

2) Latvijos lietuvīu mokytoju draugija – Latvijas lietuviešu skolotāju biedrība

Latvijas lietuviešu skolotāju biedrības nosaukums Rīgas lietuviešu laikrakstos rakstīts pilnā nosaukumā lietuviešu valodā vai to saīsinot, nosaukumā atstājot tikai raksturojošo biedrības veida vārdu, šajā gadījumā, liet. val. vārdu *mokytoju*. Veidojot biedrības nosaukuma saīsinājumu patstāvīgie vārdi rakstītie ar lielajiem burtiem.

L. L. Mokytoju draugija (Latvijos Lietuvīu Mokytoju draugija) – *L. L. Skolotāju biedrība* (Latvijas Lietuviešu Skolotāju biedrība), „*Lietuvis*”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; *Latvijos lietuvīu mokytoju draugija*, „*LM*” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.; *Mokytoju dr-jos*, „*Lietuvis*”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.

Lietuvių mokytojų sąjunga – lietuviešu skolotāju savienība, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.;
Mokytojų draugijos Sąjungai, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.

3) „Latvijos lietuvīu sąjunga” – Latvijas lietuviešu apvienība

1930. gada jūlijā Daugavpilī dibināta apvienība. Pakāpeniski attīstoties apvienībā ietilpa 12 biedrības, tajā skaitā biedrība „Rūta”, „Latvijas Lietuviešu teātris” un Latvijas lietuviešu skolotāju biedrība. (Jēkabsons 2003: 81)

Latvijas lietuviešu laikrakstos „Latvijas lietuviešu apvienības” nosaukums norādīts dažādi. Šajos piemēros visi apvienības nosaukumā ietvertie patstāvīgie vārdi norādīti ar lielo sākumburtu.

„*Latvijos Lietuvių Sąjunga*” – „*Latvijas Lietuviešu Apvienība*”, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.; *Latvijos Lietuvių Sąjunga*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp., 4. lpp.; *Latvijos Lietuvių Sąjungos*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Vienā no piemēriem izmantots arī saīsinājums, tajā pašā laikā saglabājot visu patstāvīgo vārdu lielos sākumburtus.

Latvijos Lietuvių Sąj. – *Latvijas Lietuviešu Apv.*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp.

Piemēri, kuros apvienības nosaukuma pirmajam vārdam ir tikai saglabāts lielais sākumburts (valsts nosaukumā).

Latvijos lietuvīu sąjunga – *Latvijas lietuviešu apvienība*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 2. lpp.;
Latvijos lietuvīu sąjunga, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 1. lpp.

Nekonsekventi lietots lielo sākumburtu lietojums.

Latvijos lietuvīu Sąjungos – *Latvijas lietuviešu Apvienības*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 3. lpp.

Veidojot apvienības nosaukuma saīsinājumu ir saglabāts lielo sākumburtu lietojums.

L. L. Sąjungos (Latvijos Lietuvių Sąjungos) – *L. L. Apvienības* (Latvijas Lietuviešu Apvienības), „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.; *L. L. Sąjungos*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Dažos piemēros apvienības nosaukums veidots kā akronīms (saīsinājums sastāv tikai no lielajiem patstāvīgo vārdu sākumburtiem).

L. L. S. (Latvijos Lietuvių Sąjunga) – *L. L. A.* (Latvijas Lietuviešu Apvienība), „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.; *L. L. S.* III kongrese (Latvijos Lietuvių Sąjungos III kongrese) – *L. L. A.* 3. kongresā (Latvijas Lietuviešu Apvienības 3. kongresā), „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.

Rīgas lietuviešu laikrakstos atrodami arī piemēri, kuros minēts tikai viens vai divi oficiālajā apvienības nosaukumā ietilpstošie patstāvīgie vārdi. Šādi apvienības nosaukuma

saīsinātie varianti liecina par to, ka Latvijas lietuviešu kultūrvīdē un publiskajā telpā apvienības nosaukums ir ticis bieži izmantots un ir bijis atpazīstams dažādos tās variantos.

Lietuvių Sąjungos – Lietuviešu Apvienības, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 2. lpp.; *Sąjungos – Apvienības*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 2. lpp.; *Sąjungos* (pirmininkas), „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; *Sąj.* (Sajunga) – *Apv.* (Apvienība), „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.

1930. gada 19. decembra izdotajā laikraksta „Latvijas Lietuvietis” numurā atrodams apvienības nosaukums arī latviešu valodā.

„*Latvijas Lietuvju Apvienība*” („Latvijos Lietuvių Sąjunga”) – „*Latvijas Lietuviešu Apvienība*”, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.

Ar Latvijas lietuviešu apvienību saistītas struktūrvienības ir apvienības centra valde un revīzijas komisija. Apvienības centra valde Rīgas lietuviešu laikrakstos minēta gan oficiālā pilnā nosaukuma veidā, gan izmantojot saīsinājumus, kas veidoti patstāvīgos vārdus saīsinot līdz vienam burtam. Vienā no piemēriem visi organizācijas nosaukumā ietilpstošie patstāvīgie vārdi rakstīti ar lielajiem sākumburtiem.

Sąjungos centro valdyba – apvienības centra valde

Sąjungos Centro Valdyba – Apvienības Centra Valde, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.; *Sąjungos centro valdyba*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.; *Centro Valdyba*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.

C. V. (Centro Valdyba) – **C. V.** (Centra Valde), „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.; **C. Valdyba** (Centro Valdyba), „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.

Sąjungos revizijos komisija – apvienības revīzijas komisija

Rīgas lietuviešu laikrakstos revīzijas komisijas nosaukumā visi patstāvīgie vārdi rakstīti ar lielajiem sākumburtiem. Šāda grafiskā izteiksme piešķir nosaukumam svarīgumu.

Sąjungos Revizijos Komisija – Apvienības Revizijas Komisija, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.

Revizijos Komisija, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.; **Revizijos Komisija**, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.

4) Latvijos lietuvių tėvų draugija – Latvijas lietuviešu vecāku biedrība

Latvijas lietuviešu vecāku biedrība vairumā gadījumu Rīgas lietuviešu laikrakstos minēta vien kā vecāku biedrība, jo Latvijas lietuviešu avīžu kontekstā var saprast, ka runāts tiek par Latvijas lietuviešu vecāku biedrību, nevis par kādu citu tautību biedrību. Saīsinājums veidots pirmos divus patstāvīgos vārdus saīsinot līdz vienam burtam, atstājot biedrības raksturojošo vārdu nesaīsinātu.

L. L. Tēvu dr-ja (Latvijos Lietuvių Tēvų draugija) – *L. L. Vecāku b-ba* (Latvijas lietuviešu vecāku biedrība), „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.

Tēvu draugijos, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.; *Tēvu dr-jos*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; *Tēvu d-jos vakaras*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.

5) **Latvijas lietuviu moteru komitetas – Latvijas lietuviu sieviešu komiteja**

Lai arī nevienā no piemēriem nav nosaukumā minēts Latvijas vārds, pēc Rīgas lietuviu avīžu satura skaidrs, ka runāts tiek par Latvijas lietuviu sieviešu komiteju, ne par citu valstu lietuviu sieviešu komiteju. Sieviešu komitejas nosaukumā gan visi patstāvīgie vārdi grafiski attēloti ar lielajiem sākumburtiem, gan bez.

Lietuviu moteru komitetas – lietuviu sieviešu komiteja, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.; *Moteru Komitetas – Sieviešu Komiteja*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 6. lpp.; *Moteru Komiteto vakaras*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.

6) **„Lietuviu Teatras Latvijoje” – Lietuviu Teātris Latvijā**

Lietuviu teātris Latvijā rakstīts gan ar lielajiem visu patstāvīgo vārdu sākumburtiem, gan bez. Vietvārds Latvija visos piemēros norādīts ar lielo sākumburtu.

Lietuviu Teatras Latvijoje – Lietuviu Teātris Latvijā, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; *Lietuviu Teatras Latvijoje*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 5. lpp.; *lietuviu teatras Latvijoje*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 5. lpp.

7) **Rygos miesto I pagrindinēs mokyklos abiturientu draugija „Laisvē” – Rīgas pilsētas 1. pamatskolas abiturientu biedrība „Brīvība”**

Rīgas pilsētas 1. pamatskolas abiturientu biedrība „Laisvē” („Brīvība”) Rīgas lietuviu avīzēs galvenokārt minēta tikai ar savu nosaukumu „Laisvē”. Visos piemēros biedrības nosaukums rakstīts tikai lietuviu valodā. Izmantoti vsk. nominatīva un ģenitīva locījumi.

R. M. I. P. M. (Rygos miesto I pagr. mok.) *Abiturientu draugija „Laisvē”* – **R. M. I. P. M.** (Rīgas pilsētas 1. pamatskolas) *abiturientu biedrība „Laisvē”* („Brīvība”), „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 4. lpp.; „*Laisvēs*” dr-ja, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; „*Laisvē*”, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 4. lpp.; „*Laisvē*”, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 4. lpp.; „*Laisvēs*” draugija, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 1. lpp., 9. lpp.; „*Laisvēs*” boksinikai, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 10. lpp.; „*Laisvēs*” sporto sekcijoje, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 10. lpp.

No biedrības „Laisvē” nosaukuma izveidots arī aprakstošs nominatīvs daudzskaitļa nosaukums laisvieši-sportisti. Rīgas lietuviu laikraksta „Lietuviu Mintys” pirmajā numurā

biedrības „Laisvē” nosaukums ir neprecīzi uzrakstīts, nosaukumā lietuviešu valodā izlaists patskanis -i.

Laisviečiai-sportininkai – laisvieši-sportisti, biedrības „Laisvē” („Brīvības”) dalībnieki, „LM” Nr.1, 29.01.1933, 3. lpp.

„*Lasvēs*” („**Laisvēs**”) choro mēģinīmai – „*Lasvēs*” („**Laisvēs**”) kora mēģinājumi, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.

8) **Sporto sajunga „Vytis” – sporta savienība „Vītis”**

Latvijas lietuviešu sporta savienība „Vytis” minēta 3 dažādos Rīgas lietuviešu laikrakstos. Oriģinālnosaukums „Vytis” ir Rīgas lietuviešu laikrakstos norādīts lietuviešu valodā. Locīts pēc lietuviešu valodas sieviešu dzimtes III dekl. paradigmas. Nekonsekvences šīs organizācijas nosaukuma rakstībā nav sastopamas.

L. S. S. (Lietuvių sporto sąjunga) „*Vytis*” – **L. S. S.** (Lietuviešu sporta savienība) „*Vītis*”, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp.

„*Vytis*” – „*Vītis*”, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.; „*Vyties*” sajunga, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.; „*Vyties*” voleibolo komanda, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.; „*Vytī*”, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 6. lpp.

9) **Latvijos Universiteto lietuvių studentų draugija „Viltis” – Latvijas Universitātes lietuviešu studentu biedrība „Cerība”**

Latvijas Universitātes lietuviešu studentu biedrība „Viltis” Rīgas lietuviešu laikrakstos ir norādīta lietuviešu valodā ar oficiālajā nosaukumā ietilpstošajiem paskaidrojošajiem biedrības nozares vārdiem.

Latv. Univ. lietuvių studentų draugija „*Viltis*” – Latvijas Universitātes lietuviešu studentu biedrība „*Viltis*” („Cerība”), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.; Lietuvių studentų draugija „*Viltis*”, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 8. lpp.

10) **Citas Latvijas lietuviešu organizācijas**

Arī citas Latvijas lietuviešu organizācijas, tāpat kā iepriekš norādītās, Rīgas lietuviešu laikrakstos ir lietotas lietuviešu valodā.

Daugpilio lietuvių draugija – Daugavpils lietuviešu biedrība, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Katalikų Bažnyčios – Katoļu Baznīcas, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp.

Katalikų darbininkų dr-jos 1. Rygos skyriaus – *Katoļu strādnieku b-bas* 1. Rīgas nodaļas, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.

„Latvijos lietuvių jaunimo ir sporto organizacija” – „Latvijas lietuvišu jaunatnes un sporta organizācija”, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Latvijos lietuvių sporto sąjunga – *Latvijas lietuvišu sporta savienība*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 10. lpp.

Liepojos Liet. (lietuvīu) Kultūros Plētojimo draugijos – *Liepājas Liet. (lietuvišu) Kultūras Izplatīšanas biedrības*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 8. lpp.

Mintaujos „Šviesos” dr-jos – *Jelgavas „Šviesos” („Gaismas”) b-bas*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.

Ponių komitetas – *Dāmu komiteja*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

„Rūta” – „Rūta”, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 7. lpp.; „Rūtai” „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 7. lpp.

Rygos Šv. Zitos draugijos – *Rīgas Sv. Zitas biedrības*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.; „Šv. Zitos” d-jos vakaras, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.

Rīgas lietuvišu avīzēs visu Latvijas lietuvišu ergonīmu nosaukumi attēloti oriģinālrakstībā, t. i., lietuvišu valodā. Šie simboliskie nosaukumi Latvijas lietuvišu presē netiek atveidoti latviešu valodā.

Latviešu organizācijas

1) „Latvju-lietuvju vienība”

Latviešu organizācijas „Latvju-lietuvju vienība” nosaukums Rīgas lietuvišu laikrakstos nav rakstīts pēdiņās vai izcelts kādā citā veidā. Lietuvišu valodas vsk. ģenitīva locījumā vārdā vienybė lietots latviešu valodas garais patskanis -ē, piem., *vienybēs* (vienybēs). Nosaukuma saīsinājumi veidoti visus patstāvīgos vārdus vai divus no tiem saīsinot līdz vārdu sākumburtiem.

Latvių-Lietuvių Vienybė – *Latvju-Lietuvju Vienība*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.; *Latvių-Lietuvių Vienybės* Rygoje dešimtmetis, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.; *Latvių lietuvių vienybės* draugija, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 1. lpp.

L. L. V. (Latvių-lietuvių vienybė) – *L. L. V.* (Latvju-lietuvju vienība), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.; *L. L. Vienybė*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

2) Spiestuves un izdevniecības Latvijā

20. gs. 30. gados Rīgas lietuvišu avīzēs minētas vairākas spiestuves un izdevniecības Latvijā. Lielākā daļa no šīm tām Rīgas lietuvišu avīzēs rakstītas latviešu valodā. Izņēmums ir laikraksta „Darbininkų Balsas” 1931. gada sestajā numurā minētais izdevniecības

nosaukums „Žibintas”, kas latviski ir izdevniecība „Lukturis” un lietuviešu valodas saīsinājums spaust. (spauštuvē), kas latviski ir spiestuve.

„*Gaisma*” – „*Gaisma*”, arī *Gaisma*, 1932–1940, (Kokts 1989, 88), „DF” Nr. 3, 09.1933, 12. lpp.

„*Pirm. Tip. Koop.*” („Pirmais Tipogrāfijas Kooperatīvs”) – „*Pirm. Tip. Koop.*” („Pirmais Tipogrāfijas Kooperatīvs”, 1929–1934), (Kokts 1989, 114), „LK” Nr. 2, 05.1932, 4. lpp.

Spaust. (spauštuvē) „*Esperanto*” – spiest. (spiestuve) „*Esperanto*”, arī *Esperanto* 1929–1931, (Kokts 1989, 87–88), „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 8. lpp.

Spiestuve „*DAILE*” – spiestuve „*DAILE*”, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 7. lpp.

Spiestuve „*STAR*” – spiestuve „*STAR*”, 1932–1938, (Kokts 1989, 124), „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 12. lpp.

„*Žibinto*” leidykla – izdevniecība „*Lukturis*”, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 8. lpp.

3) Dažādas latviešu organizācijas un biedrības

Latvijā 20. gs. 30. gados darbojās daudz un dažādu organizāciju, kuru nosaukumi Rīgas lietuviešu avīzēs ir atveidoti lietuviešu valodā. Latviešu studentu biedrības nosaukums „*Klints*” saglabāts oriģinālrakstībā, t. i., latviešu valodā. Latvijas Universitātes kora nosaukums „*Dziesmuvara*” lietuviešu avīzēs atveidots kā „*Dziesmuvaras*”, tādējādi mainot nosaukuma dzimti un deklināciju. Latviešu organizācijas lietuviešu valodā atveidotas vārds vārdā, nemainot organizāciju nosaukumu saturu un vārdu kārtību.

choras „*Dziesmuvaras*” – koris „*Dziesmuvara*”, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

čekų-latvių d-jos – čehu-latviešu b-bas, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

Kult. Plēt. dr-jai (Kultūros Plėtojimo draugija) – *Kult. Att. b-bai* (Kultūras Attīstības biedrība), „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 8. lpp.

Latvijos Skautų Centralinei Organizacijai – *Latvijas Skautu Centrālajai Organizācijai*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 7. lpp.

Latvijos Bokso Klubo – *Latvijas Boksa Kluba*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 11. lpp.

latvių stud. dr-gija „*Klints*” – latviešu studentu b-ba „*Klints*”, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 4. lpp.

latvių vaikų draugija – *latviešu bērnu biedrība*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 4. lpp.

Pašalpos draugija – *Pabalsta biedrība*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.; *Pašalpos d-jos*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.; *Rygos Pašalpos ir Kultūros skleidimo draugijos* – *Rīgas Pabalsta un Kultūras izplatīšanas biedrība*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Starptautiskas organizācijas

20. gs. 30. gadu Rīgas lietuviešu avīzēs atrasti arī vairāku starptautisku organizāciju nosaukumi. Rīgas lietuviešu avīzēs tie rakstīti tā kā pieņemts lietuviešu valodā.

Pabaltijo mokytoju sąjungos (Baltijos šalių mokytojų sąjunga) – *Baltijas skolotāju apvienības*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 3. lpp.

Soc. Darb. Internacionālas (Socialistinis Darbininkų Internacionālas) – *Soc. Strādn. Internacionāle* (Sociālistiskā Strādnieku Internacionāle), „DF”, Nr. 3, 09.1933, 2. lpp.; *Soc. Darb. Int. – Soc. Strādn. Int.*, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 2. lpp.; *S. D. I. – S. S. I.*, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 2. lpp.

Tarptautinī Darbo Biurq (Tarptautinis Darbo biuras) – *Starptautisko Darba Biroju* (Starptautiskais Darba birojs), „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 5. lpp.; *Tarp. Darbo biuras*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 5. lpp.; *tarptautinio Darbo Biuro*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 6. lpp.; *Tarpt. Darbo konferencija*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 5. lpp.

Tautų Sąjunga – Tautu Savienība, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 5. lpp.

Simboliskie organizāciju nosaukumi ir specisfiska īpašvārdu grupa. Tradicionāli pieņemts viena vārda nosaukumus, kas lietoti pēdiņās netulkot, neatveidot citās valodās, bet saglabāt oriģinālrakstībā. Rīgas lietuviešu avīzēs organizāciju nosaukumi gan lietuviskoti latviskajiem nosaukumiem pievienojot lietuviešu valodas galotnes, gan saglabāti oriģinālrakstībā.

3. 3. 2. Laikrakstu nosaukumi

19. gs. beigas un 20. gs. sākums bija laiks, kad gan Latvijā, gan Lietuvā sāka izdot periodiskus izdevumus. Latvijā 20. gs. 30. gados šo izdevumu bija ļoti daudz. Tie tika izdoti gan latviešu, gan krievu un lietuviešu, kā arī citu minoritāšu valodās. Lietuviešu valodā pirmais periodiskais izdevums Latvijas teritorijā, Rīgā, tika izdots pēc drukas aizlieguma atcelšanas Lietuvā, 1906. gadā. Ludviks Jakavičus (*Liudvikas Jakavičius*) izdeva pirmo lietuviešu periodisko izdevumu – satīras un humora žurnālu „Juokdarys” („Jokdaris”), kurš tika izdots līdz 1907. g. (Urbonas 2007: 595) 20. gs. sākumā izdotie Rīgas lietuviešu laikraksti bija centrālie ziņneši, kuri Latvijas lietuviešiem sniedza informāciju par norisēm Latvijā un Lietuvā.

Latviešu valodniecībā pieņemts laikrakstu un žurnālu nosaukumos visus patstāvīgos vārdus rakstīt ar lielajiem sākumburtiem, piem., „Jaunākās Ziņas”, „Māras Vēstnesis”, „Pēdējā Brīdī”. Savukārt, lietuviešu valodā ar lielajiem sākumburtiem rakstāms tikai

laikrakstu un žurnālu nosaukuma pirmais vārds vai nosaukumā ietilpstošs īpašvārds, piem., „Latvijos lietuvīs”, „Laisvas žodis”, „Rygos balsas”. Rīgas lietuviešu laikrakstos norādīt citu lietuviešu laikrakstu nosaukumus bieži ievērota latviešu valodas pareizrakstības norma. Tulkojot Latvijas lietuviešu avīžu nosaukumus visi patstāvīgie vārdi nosaukumā rakstīti ar lielajiem sākumburtiem pēc latviešu valodas ortogrāfijas principiem.

Latvijas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos ir minēti gan Rīgas lietuviešu laikrakstu nosaukumi, gan latviešu laikrakstu nosaukumi Latvijā. Tāpat ir arī minēti Rīgā izdotie preses izdevumi krievu valodā.

Lietuviešu laikrakstu nosaukumi Latvijā

Rīgas lietuviešu avīzēs minēti 8 dažādi 20. gs. 30 gados izdotie lietuviešu laikrakstu nosaukumi. Visbiežāk laikraksta nosaukumi pieminēti attiecīgās avīzes saturā, piem., „*Laisvės Kovotojas*”, „LK”, Nr. 1, 04.1932, 2. lpp.; „*R. Balsas*” („Rīgas Balss”), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 4. lpp. u. c. Laikrakstu „*Laisvės Kovotojas*” un „*Lietuvių Mintys*” pirmajos numuros laikrakstu nosaukumos ģenitīva galotnēs notikusi latviešu un lietuviešu valodu mijiedarbe. Sieviešu dzimtes II dekl. lietvārda vienskaitļa ģenitīva galotnē lietuviešu valodas garā patskaņa *-ė* vietā lietots latviešu valodas garais patskanis *-ē*, piem., „*Laisvės Kovotojas*” („*Laisvēs Kovotojas*”). Laikrakstā „*Lietuvių Mintys*” lietots avīzes nosaukums ar mūsdienu lietuviešu valodai neierastu vīriešu dzimtes dsk. ģenitīva galotni *-jų* („*Lietuvju Mintys*“). Šāda izskaņa 20. gs. sākumā lietuviešu valodā tika lietota. Laikrakstu nosaukumi lietoti nominatīva, ģenitīva un akuzatīva locījumos.

„*Darbininkų Balsą*” – „*Strādnieku Balsi*”, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 2. lpp.

„*Laisvės Kovotojas*” – „*Brīvības Cīnītājs*”, „LK”, Nr. 1, 04.1932, 2. lpp.

„*Laisvės Kovotojas*” – „*Brīvības Cīnītājs*”, „LK”, Nr. 1, 04.1932, 2. lpp.

„*L. K.*” red. („*Laisvės Kovotojo*” redakcija) – „*L. K.*” red. („*Laisvės Kovotojo*” redakcija, „*Brīvības Cīnītāja*” redakcija), „LK”, Nr. 2, 05.1932, 4. lpp.

„*Laisvo žodžio*” – „*Brīvā Vārda*”, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 3. lpp.

„*Latvijos lietuvio*” – „*Latvijas Lietuvieša*”, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

„*Lietuvīs*” – „*Lietuvietis*”, „Lietuvīs”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp.

„*Lietuvių Balsas*” – „*Lietuviešu Balss*”, „Lietuvīs”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp.; „*Lietuvių Balsui*” – „*Lietuviešu Balsij*”, „Lietuvīs”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp.

„*Lietuvių Mintys*” – „*Lietuviešu Domas*”, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 1. lpp.;

„*Lietuvju Mintys*” – „*Lietuviešu Domas*”, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 2. lpp.; „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 12. lpp.

„*R. Balsas*” („*Rygos Balsas*”) – „*R. Balss*” („Rīgas Balss”), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 4. lpp.; „*Rygos Balso*” – „*Rīgas Balss*”, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Latviešu un cittautu laikrakstu nosaukumi Latvijā

Rīgas lietuviešu laikrakstos minēti 5 latviešu laikrakstu nosaukumi un lielākais krievu laikraksts Baltijā – „*Segodņa*” („Šodien”) (kr. val. „Сегодня”). Laikrakstu nosaukumos ievērota latviešu valodas patstāvīgo vārdu rakstība ar lielajiem sākumburtiem. Laikrakstu nosaukumos lietoti saīsinājumi, pirmo nosaukuma patstāvīgo vārdu saīsinot līdz vienam burtam, piem., „*M. Vēst.*” („Māras Vēstnesis”), „*P. Brīdī*” („Pēdējā Brīdī”).

Latvijas laikrakstu nosaukumi Rīgas lietuviešu laikrakstos ir haotiski atveidoti lietuviešu valodā. Dažviet nosaukumos lietotas latviešu valodai raksturīgās patskaņu garumzīmes (-ā, -ē, -ī), citviet nē, piem., „*Pēdēja Brīdī*”, „*Socialdemokrats*”. Laikraksta nosaukumā „*Māras Vēstnesis*” vsk. ģenitīva formā nav saglabāts latviešu valodai raksturīgais līdzskaņu mīkstinājums, bet galotne atveidota pēc lietuviešu valodas vīriešu dzimtes I dekl. lietvārdu vsk. ģenitīva paradigmas („*Māras Vēstnesio*” – „*Māras Vēstneša*”). Vairākiem no avīžu nosaukumiem ir saglabāts latviešu valodas oriģinālnosaukums, piem., „*Cīņa*”, „*J. Ziņu*” („*Jaunākās Ziņas*”), „*M. Vēst.*” („*Māras Vēstnesis*”).

Latvijos soc. dem. partijās organā „*Cīņa*” – Latvijas soc. dem. partijas orgānu „*Cīņa*” (Latviešu sociāldemokrātiskās strādnieku partijas (LSDSP) avīze „*Cīņa*”, 1904–1991), (Paeglis 1995, 42), „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 6. lpp.

„*J. Ziņu*” – „*J. Ziņu*” („*Jaunākās Ziņas*”, sabiedriski politisks laikraksts 1911–1940), (Kokts 1988, 215), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

„*M. Vēst.*” – „*M. Vēst.*” („*Māras Vēstnesis*”, katoļu nedēļas laikraksts, 1925–1932), (Kokts 1988, 415), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

„*Māras Vēstnesio*” – „*Māras Vēstneša*”, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

„*P. Brīdī*” – „*P. Brīdī*” („*Pēdējā Brīdī*”, ilustrēts dienas laikraksts, 1927–1936), (Kokts 1988, 482), „DF”, Nr. 3, 09.1933, 11. lpp.

„*Pēdēja Brīdī*” – „*Pēdējā Brīdī*”, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 11. lpp.

Rygos laikraštis „*Sevodnia Večerom*” – Rīgas laikraksts „*Segodņa Večerom*” (kr. val. „Сегодня вечером”) (laikraksta „*Segodņa*” (kr. val. „Сегодня”) vakara izdevums), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.

Latvių „*Socialdemokrats*” Nr. 138 – latviešu „*Sociāldemokrāts*” Nr. 138 (Latviešu sociāldemokrātiskās strādnieku partijas (LSDSP) izdots laikraksts, 1918–1934), (Kokts 1988, 571), „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 7. lpp.; „*Socialdemokrats*”, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 7. lpp.

20. gs. 30. gadu laikrakstos minētie Rīgas lietuviešu avīžu nosaukumi norādīti ievērojot lietuviešu valodas pareizrakstību. Dīvos no atrastajiem laikrakstu nosaukumu piemēriem fonētiskā līmenī atšķiras to lietojums („Laisvē(-ē)s Kovotojas”, „Lietuvj(-i)ų Mintys”). Grūtības rodas atveidojot lietuviešu valodā latviešu laikrakstu nosaukumus Latvijā. Visbiežāk problēmas saistītas ar latviešu valodas garo patskaņu, mīkstināto līdzskaņu atveidi. Rīgas lietuviešu laikrakstos latviešu avīžu nosaukumu atveidei presē netiek pievērsts pietiekami daudz uzmanības.

3. 4. Izglītības iestāžu, ēku nosaukumi (ergonīmi)

Latviešu valodniecībā vēl joprojām strīdīgs ir jautājums par to vai ēku un skolu nosaukumi būtu jāiekļauj īpašvārdu jeb onīmu klasifikācijā. Iepazīstoties ar Liepājas Universitātes Velgas Laugales promocijas darbu „Izglītības iestāžu nosaukumi latviešu valodā: lingvistiskais aspekts” (2009) maģistra darba autore piekrīt uzskatam, ka ēku un skolu nosaukumi ir pieskaitāmi īpašvārdu grupai. Promocijas darbā autore balstījusi uz T. Porītes atziņām, ka „īpašvārdi var būt izteikti ne tikai ar vienu vārdu, bet ar vairāku vārdu savienojumiem, piemēram, *Latvijas Republika, Baltijas jūra*. Ar vairākiem vārdiem izteiktos nosaukumos atsevišķi vārdi var būt arī sugas vārdi un pat palīgvārdi (*Indijas okeāns, „Izglītība un kultūra”*), taču viss nosaukums kopā ir lietots īpašvārds nozīmē”. Tāpta T. Porīte gan tiešos, gan simboliskos organizatorisko veidojumu nosaukumus uzskata par īpašvārdiem un runā par reālajiem jeb tiešajiem īpašvārdiem un simboliskajiem jeb netiešajiem īpašvārdiem. (Laugale 2009: 21) Līdz ar to, promocijas darba autore uzskata, ka īpašvārds ir jebkurš iestādes nosaukums neatkarīgi no vārdu skaita tajā.

Šādam apgalvojumam piekrīt arī maģistra darba autore, tāpēc šajā apakšnodaļā uzskaitīti 20. gs. 30. gados Rīgas lietuviešu laikrakstos atrastie Latvijā esošu izglītības iestāžu un ēku nosaukumi, piem., *Rīgas pilsētas 2. lietuviešu pamatskola, Latvijas Nacionālā Opera, Subates pamatskola*.

Oikodomonīms – ‘vietvārda paveids, kas nosauc atsevišķu ēku (parasti pilsētā vai ciematā), piemēram, *Benjamiņa nams, Tiesu nams, Stūra māja*’. (VPSV 2007: 267)

Rīgas lietuviešu 20. gs. 30. gadu avīzēs lielākā daļa ergonīmu ir Latvijas galvaspilsētā esošie ēku un skolu nosaukumi. Tie ir teātru, akadēmiju, domes un biedrības namu nosaukumi. Ir arī minēts Jelgavas muzejs, Daugavpils baznīca un Zemgales kluba telpas, kas

atradās Jelgavā. Visbiežāk ergonīmi lietoti vsk. un dsk. nominatīva, ģenitīva, lokatīva locījumos.

Dailēs Teatras – Dailes Teātris, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 7. lpp.

Daugavpilio senosios bažnyčios – Daugavpils senās baznīcas (Daugavpils nov., agrāk Daugavpils raj.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.

Juodgalvių salėjė – Melngalvju zālė, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.

konservatotijoj – konservatorijā (1919. g. dibināta Latvijas Konservatorija, no 1991. g. Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija)²³, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 2. lpp.

Latvijos Nacionalinēje Operojė – Latvijas Nacionālajā Operā, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 10. lpp.

LATVIJOS NACIONALINIAME TEATRE – LATVIJAS NACIONĀLAJĀ TEĀTRĪ, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 7. lpp.

Latvių d-jos salėj – Latviešu b-bas zālė, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

Meno akademijoj – Mākslas akadēmijā, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 2. lpp.

Mintaujos muziejaus – Jelgavas muzeja, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.

Rygos miesto dūma – Rīgas pilsētas dome, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Rygos operos – Rīgas operas, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.

Rygos stotyj – Rīgas stacijā, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 7. lpp.

Rusu klubo salėjė – Krievu kluba zālė, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.

Subato parapijos – Subates draudzes, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.

Šv. Alberto bažn. – Sv. Alberta bazn. (Rīgas Svētā Alberta Romas katoļu baznīca), „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.

Šv. Pranciškaus bažnyčioje – Sv. Franciska baznīcā (Rīgas Svētā Franciska Romas katoļu baznīca), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

„Šviesos” bikliotekos (bibliotekos) patalpose – „Šviesos” („Gaismas”) bibliotēkas telpās, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 2. lpp., 7. lpp.

Žemgalės klūbo patalpose – Zemgales kluba telpās, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 7. lpp.

20. gs. sākumā liela nozīme mazākumtautību skolu attīstībā bija Tautas Padomes 1919. gada 8. decembrī pieņemtajiem likumiem „Par Latvijas izglītības iestādēm” un „Par mazākuma tautību skolu iekārtu Latvijā”. Pēc šo likumu pieņemšanas tika piešķirts finansējums mazākumtautību skolām, tās varēja veidot savu skolu pārvaldes. Izglītības darbs Latvijā kļuva kultūrnacionāls. (Feldmanis 2005: 187) Lietuviešu valodā izglītība tika nodrošināta sākot no pirmās klases un beidzot ar ģimnāzijas klasēm. Rīgā darbojās Lietuviešu

²³ Pieejams: <http://www.jvlma.lv/latvian/page/948.html>, [Skatīts 02.05.2015]

ģimnāzija, vairākas Rīgas pilsētas lietuviešu pamatskolas un Rīgas pilsētas lietuviešu vidusskola. Ārpus Rīgas robežām aktīvi darbojās Jelgavas pilsētas lietuviešu pamatskola.

Rīgas lietuviešu laikrakstos vairākkārt minētas Rīgas lietuviešu izglītības iestādes. Iepazīstoties ar laikrakstos pausto informāciju Rīgas lietuviešu skolas bija vienas no galvenajām lietuviešu tikšanās vietām. Izglītības iestāžu zālēs tika organizēti politiski, kulturāli pasākumi, rīkotas dažādu biedrību tikšanās. Minoritātes lokā skolēni kopā ar vecākiem svinējuši svētkus, apmeklējuši sarīkojumus (Ziemassvētki, Jaunā gada svinības).

Rīgas lietuviešu ģimnāzijas nosaukums dažādos 20. gs. 30. gadu preses izdevumos rakstīts atšķirīgi. Ergonīms rakstīts ar lielajiem sākumburtiem visos patstāvīgajos vārdos vai lielais sākumburts izmantots tikai vietvārda Rīga rakstībā.

Lietuvių Gimnazijos Rygoje – Lietuviešu Ģimnāzijas Rīgā, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.; *Lietuvių Gimnazijoje – Lietuviešu Ģimnāzijā*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 10. lpp.; *Lietuvių Gimnazijos salėje – Lietuviešu Ģimnāzijas zālē*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.; *Rygos Lietuvių Gimnazija – Rīgas Lietuviešu Ģimnāzija*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 8. lpp.

lietuvių gimnazijos – lietuviešu ģimnāzijas, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.; *lietuvių gimnazijoje*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; *lietuvių gimnazijos salėje*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.; *Rygos lietuvių gimnazijos – Rīgas lietuviešu ģimnāzijas*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; *Rygos lietuvių gimnazijos*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.; *Rygos lietuvių gimnazijos*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 8. lpp.

Veidojot Rīgas lietuviešu ģimnāzijas nosaukuma saīsinājumu visi patstāvīgie vārdi saīsināti līdz vārda sākumburtam.

R. L. G. (Rygos lietuvių gimnazijos) *Absolventų d-jos vakaras – R. L. G.* (Rīgas lietuviešu ģimnāzijas) *Absolventu b-bas vakars*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 8. lpp.

Iepazīstoties ar Latvijas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstu saturu redzams, ka Rīgas pilsētā 20. gs. 30. gados ir darbojušās vairākas lietuviešu pamatskolas. Visbiežāk avotos minēta Rīgas pilsētas 1. pamatskola, kuras nosaukums rakstīts dažādos variantos. Atšķirīgie ergonīma lietošanas veidi liek domāt, ka Latvijas lietuviešu vidū izglītības iestāde bija labi pazīstama un minoritātes lokā zināma.

1. pagr. mokyklos – 1. pamatskolas, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; *1. lietuvių pagrindinės mokyklos vakaras – 1. (Pirmās) lietuviešu pamatskolas vakars*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.; *1. lietuvių pagrindinės mokyklos vakaras-eglaitė – 1. lietuviešu pamatskolas vakars-eglīte*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 8. lpp.; *Rygos lietuvių 1. pagrindinės mokyklos – Rīgas lietuviešu 1. pamatskolas*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; *Rygos miesto 1 pagr. mok. abiturientai – Rīgas pilsētas 1. pamatskolas abiturienti*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 4. lpp.

Rīgas lietuviešu laikrakstos pirmssvētku laikā publicēti aicinājumi apmeklēt lietuviešu pamatskolu Ziemassvētku pasākumus. Ziemassvētku vakari-egļītes notikuši visās Rīgas pilsētas lietuviešu pamatskolās. Laikrakstu sludinājumu sadaļā publicēto aicinājumu saturā, Rīgas lietuviešu pamatskolu nosaukumi rakstzīmju taupības nolūkos saīsināti.

R. m. II liet. pagr. mok. (Rygos miesto II lietuvių pagrindinė mokykla) – *Rīgas pilsētas 2. lietuviešu pamatskola*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; *II lietuvių pagrindinės mokyklos vakaras-egļaitē – 2. lietuviešu pamatskolas vakars-egļīte*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 8. lpp.; **R. m. III liet. pagr. mok.** (Rygos miesto III lietuvių pagrindinė mokykla) – *Rīgas pilsētas 3. lietuviešu pamatskola*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; *III lietuvių pagrindinės mokyklos vakaras-egļaitē – 3. lietuviešu pamatskolas vakars-egļīte*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 8. lpp.; **R. m. IV liet. pagr. mok.** (Rygos miesto IV lietuvių pagrindinė mokykla) – *Rīgas pilsētas 4. lietuviešu pamatskola*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; *Rygos miesto 4. pagrindinėje mokykloje – Rīgas pilsētas 4. pamatskolā*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 4. lpp.; *Rygos miesto IV vidurinės mokyklos salėj – Rīgas pilsētas 4. vidusskolas zālē*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Jelgavas pilsētas lietuviešu pamatskolas nosaukums Rīgas lietuviešu laikrakstos minēts tikai laikraksta „Lietuvių mintys” 1933. g. 29. janvāra pirmajā numurā. Vienā variantā norādīts pilnais izglītības iestādes nosaukums, otrā saīsinātais, sarunvalodā biežāk izmantojamais skolu nosaukumu veids.

Lietuvių mokykla Mintaujoje – lietuviešu skola Jelgavā, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.; *Mintaujos miesto lietuvių pagrindinė mokykla – Jelgavas pilsētas lietuviešu pamatskola*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.

Rīgas lietuviešu laikrakstos minētas Latvijas teritorijā esošas vairākas ne tikai lietuviešu, bet arī latviešu izglītības iestādes, kuru nosaukumus var uzskatīt par Latvijas reālajām 20. gs. sākumā. Šie skolu nosaukumi ir sastopami Latgalē.

Aknystos mokyklos – Aknīstes skolas (Aknīstes nov., agrāk Jēkabpils raj.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Gryvos (pagr. mokykla) – Grīvas (pamatskola) (Daugavpils pilsētas daļa), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Kalkūņu (mokykla) – Kalkūnu (skola) (Kalkūnu pag., Daugavpils nov., agrāk Daugavpils raj.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Lašu (mokykla) – Lašu (skola) (Ābeļu pag., Jēkabpils nov., agrāk Jēkabpils raj.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Medinos (mokykla) – Medinas (skola) (Ozolmuižas pag., Rēzeknes nov.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Subato pagr. mokykla – Subates pamatskola (Ilūkstes nov., agrāk Daugavpils raj.), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Ne visi valodnieki uzskata, ka iestāžu un ēku nosaukumi ir īpašvārdi. Vācu valodniecībā daļa valodnieku par vienu no īpašvārdu grupām uzskata „institūciju nosaukumus”. Otrs viedoklis atspoguļots vācu valodas gramatikā, kur detalizēti uzskaitīti īpašvārdi, bet iestāžu nosaukumi netiek minēti. (Laugale 2009: 21–22) Rīgas lietuviešu laikrakstos minētie izglītības iestāžu un ēku nosaukumi vairumā gadījumu tiek veidoti no vairākiem vārdiem nosaukumā. Visbiežāk nosaukumos ietverts vietvārds, kas apzīmē vietu, kurā konkrētā izglītības iestāde vai ēka atrodas, piem., *Rīgas opera*, *Jelgavas muzejs*, *Grīvas pamatskola*. Retāk Rīgas lietuviešu avīzēs atrastajos ēku nosaukumu piemēros nosaukumi veidoti izmantojot personvārdus, piem., *Sv. Alberta baznīca*, *Sv. Franciska baznīca*.

3. 5. Hidronīmi

Pie vietvārdiem pieder arī jūru, ezeru, upju, strautu nosaukumi jeb hidronīmi. Toponīmijas apakšnozare hidronīmija pēta dažādu ūdenstilpju nosaukumus. „Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca” jēdzienam *hidronīms* dod šādu skaidrojumu – ‘vietvārds, kas nosauc ūdentilpi vai ūdensteci, piemēram, *Ķīšezers*, *Gauja*, *Lorupe*’. (VPSV 2007: 142) Tātad, hidronīmi ir dažādu, lielāku vai mazāku, ūdenstilpju nosaukumi. Lai arī Latvijā ūdenstilpju netrūkst, bieži hidronīmu nosaukumi Rīgas lietuviešu laikrakstos 20. gs. 30. gados neparādās.

Dažādos laikrakstos ir minētas vienas no lielākajām Latvijas teritorijas ūdenstilpēm – Baltijas jūra, Daugava, Lielupe, arī Irbes jūras šaurums. „Latviešu-lietuviešu vārdnīcas” (1995) ģeogrāfisko nosaukumu sarakstā Latvijas upes Daugava un Lielupe lietuviešu valodā atveidojamas kā *Dauguva* (*Dauguvà*), *Lielupè* (*Liēlupè*). Šādā redakcijā tās arī lietotas 20. gs. 30. gadu presē.

Baltijos jūros – Baltijas jūras, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 3. lpp.

Dauguvos (krante) – *Daugavas* (krastā), „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

perplaukē *Irvēs sūsiaurī* – pārpeldēja *Irbes šaurumu* (Irbes šaurums, arī Irves šaurums), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 4. lpp.

Lielupēs – Lielupes, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 6. lpp.

Latvijas hidronīmu atveide lietuviešu valodā Rīgas lietuviešu avīzēs problēmas nav sagādājusi. Visi atrastie hidronīmu nosaukumu piemēri lietuviskoti ievērojot lietuviešu valodas ortogrāfijas normas.

4. SUGASVĀRDI (APELATĪVI) RĪGAS LIETUVIEŠU LAIKRAKSTU KONTEKSTĀ

„Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca” jēdzienu *sugasvārds* jeb *apelatīvs* skaidro šādi ‘lietvārds, kas apzīmē jebkuru vispārinātu atsevišķo objektu no vienas klases objektiem, piemēram, *cilvēks, putns, galds, grāmata, doma*’. (VPSV 2007: 381)

Sugasvārdi var būt apvidvārdi, historismi, barbarismi, dažādi nosaukumi (piem. naudas vienību, augu, dzīvnieku, pilsētu iedzīvotāju, tautību u. c. nosaukumi), arī etnogrāfismi.

Tā kā Latvija un Lietuva abas ir baltu tautas, tām ir diezgan līdzīga kultūra, ieražas un tradīcijas, grūti Rīgas lietuviešu laikrakstos atrast sugasvārdus, kas būtu raksturīgi tikai Latvijai. *Etnogrāfismi* – ‘vārdi, kas nosauc nacionālās reālijas – ar kādas tautas vai etniskas grupas savdabīgajām ieražām, paradumiem, materiālo vai garīgo kultūru saistītus priekšmetus un parādības’ (VPSV 2007: 111), Rīgas lietuviešu laikrakstu valodā nav minēti. Iemesli tam varētu būt dažādi: 1) nelielā Latvijas – Lietuvas kultūru atšķirība, 2) abu kaimiņvalstu teritoriālais novietojums, 3) sabiedriski politiskā laikrakstu tematika.

4. 1. Naudas vienību nosaukumi

Rīgas lietuviešu analizēto laikrakstu izdošanas posmā (1930.–1933. g. beigās) norēķināšanās līdzeklis Latvijā bija *lats* (saīsināti *Ls*) un *santīms* (*s*). (Ducmane, Vēciņš 1995: 145)

Valodniecībā ir izdalāmi vairāki veseli leksikas slāņi, kas dažādās valodās pārsvarā netiek tulkoti, piemēram, naudas vienību nosaukumi. Naudas vienību nosaukumi *lats* un *santīms* nosauc nacionālas, sabiedriskās dzīves reālijas Latvijā. Šajā gadījumā aizstāšana netiek izmantota, jo nacionālajām valūtām visos tekstos tiek saglabāti autentiskie nosaukumi. Šie nosaukumi pieder pie bezekvivalentās leksikas grupas, parasti šādus latviešu valodas vārdus lietuvisko, respektīvi tiem pievieno lietuviešu valodas galotnes. Šādi atveidoti lietuviešu valodā ir latviešu valodas naudas vienību *lats* un *santīms* nosaukumi, kam pievienotas vsk. vīriešu dzimtes galotnes *-as* (liet. val. – *latas, santimas*).

„Latviešu literārās valodas vārdnīcā” lielākā Latvijas valūta *lats* skaidrota kā ‘naudas vienība (buržuāziskajā Latvijā); attiecīgā naudas zīme, monēta.’ (LLVV 4: 609) „Latviešu-lietuviešu vārdnīcā” naudas vienība *lats* ir skaidrota kā ‘latas (Latvijos piniginis vienetas, 100

santīmu) (LLV 2003: 373). Mazākā naudas vienība Latvijā bija *santīms*, kas „Latviešu literārās valodas vārdnīcā“ skaidrota kā ‘naudas vienība (buržuāziskajā Latvijā, Francijā, Luksemburgā, Šveicē); attiecīgā naudas zīme, monēta.’ (LLVV 71: 212)

Presē lietotais naudas vienību nosaukumu saīsinājumu un pierakstu veids variē. Naudas vienību pilnie un saīsinātie nosaukumi ir rakstīti dažādos veidos. Nav konsekvences arī saīsinājuma novietošanas vietā – saīsinājumi tiek lietoti gan aiz nominālvērtības, gan pirms nominālvērtības.

Tradicionāli lietuviešu valodā Latvijas naudas vienības nosaukumu *santīms* pieņemts rakstīt ar īso patskani *-i* – „santimas”. Tā tas norādīts arī „Latviešu-lietuviešu vārdnīcā”, latviešu valodas vārds *santīms* – ‘santimas (*šimtoji lato dalis*)’. (Butkus 2003: 635)

20. gs. 30. gadu Rīgas lietuviešu laikrakstos nosaukums *santīms* lietuviešu valodā atveidots gan latviešu valodas patskani *-ī* saglabājot, gan latviešu valodas patskani pārveidojot uz lietuviešu valodai raksturīgo grafēmu *-y* (*-ī > -y*). Naudas mērvienības *lats* un *santīms* latviešu valodā ir vīriešu dzimtes 1. dekl. lietvārdi. Lietuviešu valodā Latvijas reālijas nosaukums *lats* (*latus*) un *santīms* (*santimas*) arī ir vīriešu dzimtes I dekl. lietvārds ar nominatīva galotni *-as*. Pārsvarā Rīgas lietuviešu laikrakstos šīs naudas mērvienības norādītas nominatīva, ģenitīva, akuzatīva vienskaitļa un daudzskaitļa locījumos.

Rīgas lietuviešu laikrakstos naudas mērvienības daudzums ir norādīts aprakstoši, tikai ar vārdiem. Izmantoti vsk. akuzatīva, dsk. nominatīva, ģenitīva un akuzatīva locījumi.

Vienas milions latu – viens miljons latu, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.; *penki latus – pieci lati*, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 12. lpp.; *popierinius (latus) – papīra (latus)*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 7. lpp.; *sidabrinis latus – sudraba latus*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 7. lpp.; *vienā latā – vienu latu*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp.

Naudas mērvienība norādīta ar pilnu nosaukumu, bet tās daudzums ar skaitļiem. Biežāk lietotie locījumi ir dsk. nominatīvs, ģenitīvs. Ja naudas daudzums norādīts tūkstošos, lietots arī atbilstošs saīsinājums tūkst. (tūkstotis). Tāpat ar vārdiem vai saīsinājumu mil. norādīts naudas daudzums miljonos. Lietuviešu valodā naudas mērvienība miljons (milijonas) vairumā gadījumu norādīta korekti, vienā no piemēriem iztrūkst līdzskanis *-j* (milions).

Po 1 latā – pa vienam (1) latam, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.; *8 milions latu*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.; *50 santīmu*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.; *550.000 latu*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.; *55 latus*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 5. lpp.; *67,5 latus*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 5. lpp.; *30 latu*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 5. lpp.; *27 milions latu*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 2. lpp.; *56.000 latu*, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 11. lpp.; *3 latus*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 7. lpp.; *50 latu*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.; *20.000 latu*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 7. lpp.; *10 santīmu*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 7. lpp.; *60 santīmu*, „Lietuvis”,

Nr. 1, 30.12.1933, 7. lpp.; *apie 5 milijonus latu*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 3. lpp.; *3 mil. latu*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 7. lpp.; *215 tūkst. latu*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 2. lpp.

Naudas mērvienība *lats* bieži lietota tradicionālā saīsinājumu veidā (Ls), t. i., ar lielo sākumburtu pirms mērvienības daudzuma vai pēc. Ja naudas mērvienības saīsinājums lietots aiz tās daudzuma, pēc mērvienības saīsinājuma lietota pieturzīme (punkts).

Ls 0,10 – 0,10 latu (10 santīmi), „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp.; *Ls 0,30*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp.; *Ls 1,20*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp.; *Ls 1.50*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 1. lpp.; *Ls 1,20*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 1. lpp.; *Ls 2,80*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 3. lpp.; *Ls 20*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.; *Ls 1.50*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 1. lpp.; *20 Ls. – 20 latu*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 2. lpp.; *40 Ls.*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 2. lpp.

Latu saīsinājums veidots arī ar mazo sākumburtu neatkarīgi no tā atrašanās pirms vai aiz naudas mērvienības daudzuma. Saīsinājums rakstīts gan ar pieturzīmi (punktu) aiz tā, gan bez. *Is. 2.50 – 2.50 latu*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Is. 0.50*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Is. 5.-*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *3 Is.*, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 12. lpp.; *800 Is.*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

Dažādi veidots latu saīsinājuma un naudas mērvienības daudzums „Latvijos lietuvis” 1930. gada 19. decembra laikrakstā.

Ls-, *50 – 50 latu*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.; *Ls 120.-*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.; *Ls 800.-*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.

Naudas mērvienībai santīms ir veidoti vairāki saīsinājumi – *sant.*, *snt.*, *st*, tradicionālais pieņemtais *santīma* saīsinājuma veids *s* netiek lietots. Visi šie saīsinājumu veidi lietoti aiz naudas mērvienības daudzuma skaitļos. Saīsinājumi veidoti ar pieturzīmi (punktu) aiz tiem.

15 sant. – *15 santīmu*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 1. lpp.; *50 sant.*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 7. lpp.; *15 sant.*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 1. lpp.; *10 sant.*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *40 sant.*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *10 sant.*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 1. lpp.

10 snt. – *10 santīmu*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp.; *20 snt.*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 1. lpp.; *10 snt.*, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 12. lpp.

60 st. – *60 santīmu*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 8. lpp.; *65 st.*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 8. lpp.

Naudas vienību nosaukumi netiek aizstāti, bet visos tekstos tiek saglabāti to autentiskie nosaukumi. Naudas mērvienību nosaukumi *lats* un *santīms* gan latviešu, gan lietuviešu valodā ir vīriešu dzimtes 1. dekl. lietvārdi. Latviešu valodas vīriešu dzimtes 1. dekl. galotne *-s*, nosaukumus lietuviskojot aizstāta ar lietuviešu valodas vīriešu dzimtes I dekl. galotni *-as*

(latv. val. – *lats, santīms*, liet. val. – *lats, santimas*). Latvijas lietuviešu periodiskajā presē bieži lietoti *lata* un *santīma* pilnie nosaukumi un saīsinājumi. Latvijā dzīvojušajiem Latvijas lietuviešiem šīs reālijas bija ļoti labi pazīstamas, šo reāliju nosaukumi bieži atkārtoti sabiedriskajā telpā un potenciālajiem lasītājiem tie zināmi. Visbiežāk Latvijas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos naudas vienību nosaukumi izmantoti vienskaitļa un daudzskaitļa nominatīva, ģenitīva, akuzatīva locījumos.

4. 2. Pilsētu, tautu, novadu iedzīvotāju nosaukumi

Rīgas lietuviešu laikrakstos vairākkārt pieminēti kādas konkrētas teritorijas, pilsētas vai tautas iedzīvotāji. Šādiem nosaukumiem ir savi jēdzieni – *etnonīms* un *topoetnonīms*. „Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca” abus šos jēdzienus šķir, norādot, ka *etnonīms* ir ‘tautas, cilts vai citas etniskas kopības nosaukums, piemēram, *dorieši, kurši, latvieši, horvāti*’. (VPSV 2007: 111); savukārt *topoetnonīms* – ‘etnonīms, kas veidots no vietvārda, piemēram, *amerikāņi, jaunzēlandieši, nīderlandieši*’. (VPSV 2007: 406) Šajā apakšnodaļā uzskaitīti Rīgas lietuviešu laikrakstos pieminētie etnonīmi un topoetnonīmi.

Pilsētu iedzīvotāju nosaukumi ir topoetnonīmi, jo tie tiek veidoti no vietvārda. Rīgas lietuviešu laikrakstos minēti vien lielāko Latvijas pilsētu iedzīvotāju nosaukumi vsk. un dsk. nominatīvā, un dsk. ģenitīvā.

daugavpiliečīu – *daugavpiliešu*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 1. lpp.

liepojiečīai – *liepājnieki*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 8. lpp.

rygiētis – *rīdzinieks*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 7. lpp.

Latvijas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos minēti vairāki Latvijas teritorijā sastopami etnonīmi. Dažādos laikrakstos minēti Latvijas valsts pamatiedzīvotāji – latvieši. Tie rakstīti un locīti pēc mūsdienu lietuviešu valodas parauga I deklinācijas lietvārda ar vīriešu dzimtes nominatīva daudzskaitļa galotni *-iai* (latv. val. – *latvieši*; liet. val. – *latviai*).

latviams – *latviešiem*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.; *latviams*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *latviu* – *latviešu*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 2. lpp.

No tautībām vai etniskas kopības nosaukumiem Latvijas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos vēl minēti čigāni, latgalieši, lietuvieši. Latgaliešu etnonīms rakstīts divējādi. „Lietuviešu-latviešu vārdnīcā” (1995) etnonīms latgaliētis lietuviešu valodā rakstīts un skaidrots arī divējādi. Šķirkli norādīts, ka *latgālas*, *-ē* parasti dsk. (*-ai*) ‘**1.** vēsturiskā nozīme ir latgaļi dsk.; **2.** *latgaliētis*, *-ē* mūsdienās lietuviešu valodā lietotais latgaliešu kopības

nosaukums (latv. val. – *latgaliētis*, liet. val – *latgaliētis*). (LLV 1995: 259) Etnonīmi *latgalas* un *latgaliētis* lietuviešu valodā ir I deklinācijas vīriešu dzimtes lietvārdi, kas Latvijas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos arī locīti pēc tāda parauga. Izmantotie etnonīmu locījumi ir dsk. ģenitīvs, datīvs, akuzatīvs. Tā kā Latgale atrodas Latvijas austrumu daļā, nereti latgalieši Latvijas teritorijas kontekstā tiek dēvēti par austrumniekiem vai austrumu latviešiem. Šāds etnonīma piemērs ir arī minēts 1930. g. 19. decembra „Latvijos lietuvīs” laikraksta pirmajā numurā.

čigonui – *čigānam*, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 4. lpp.

latgaliams – *latgaliešiem*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 3. lpp.

latgaliu – *latgaliešu*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 3. lpp.

latgaliečiams – *latgaliešiem*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.

latgaliečius – *latgaliešus*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 7. lpp.

rytiečiai – *austrumnieki*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 1. lpp.

Visbiežāk Rīgas lietuviešu laikrakstos minētā tauta ir lietuvieši, gan Latvijas lietuvieši, gan Rīgas lietuvieši, gan austrumu Latvijas lietuvieši, pat Dienvidamerikas lietuvieši. Lietuviešu etnonīms lietuviešu valodas laikrakstos ir rakstīts pēc savas valsts pieņemtā etnonīma rakstīšanas parauga *lietuvis*, -ė, dsk. *lietuviai*. Etnonīms *lietuvis* ir lietuviešu valodas I dekl. vīriešu dzimtes lietvārds, kas Latvijas lietuviešu 20. gs. 30. gadu avīzēs tiek locīts pēc tādas paradigmas.

Latvijos lietuviams – *Latvijas lietuviešiem*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 2. lpp.; *Latvijos lietuviams*, „Lietuvīs”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.; *lietuviams*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 5. lpp.; *Latvijos lietuvius* – *Latvijas lietuviešus*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 2. lpp.; *lietuvis* – *lietuvietis*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 2. lpp.; *lietuviu* – *lietuviešu*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 3. lpp.; *Rygos lietuviams* – *Rīgas lietuviešiem*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Rytų Latvijos lietuviu* – *Austrumu Latvijas lietuviešu*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 1. lpp.; *Pietų Amerikos lietuviai* – *Dienvidamerikas lietuvieši*, „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 5. lpp.

Atšķirīgs lietuviešu tautas etnonīms lietots 1933. g. 29. janvāra laikraksta „Lietuvių Mintys” pirmajā numurā. Etnonīms veidots pēc latviešu valodas bieži lietotā lietuviešu tautas nosaukuma *leiši* (vsk. leitis, -e). „Lietuviešu-latviešu vārdnīcā” (1995) latviskais tulkojums etnonīmam *lietuvis*, -ė ir norādīts abējādi – *lietuvietis*, -e; *leitis*, -e. (LLV 1995: 265) Rīgas lietuviešu laikraksta „Lietuvių Mintys” kontekstā lietuviešu tautas nosaukums *leiši* pauž Latvijas lietuviešu aizvainojumu, etnonīmu *leiši* uztverot ar nievājošu nozīmi.

[Tevienija mus žodis lietuvīs dėl kovos už lietuvių visuomenės gerovę, nes kitaip darydami, kokių mes nusistatymų, pažiūrų nebūtume, visuomet liksime] *leišiai* – *leiši* (lietuvieši), „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 2. lpp.

4. 3. Politisko reāliju nosaukumi

20. gs. 30. gados politiski sabiedriskās dzīves reāliju nosaukumi tika lietoti arī Latvijas lietuviešu presē. Lai aprakstītu notikumus Latvijas politikā, ekonomikā, kultūrā nereti tika izmantota tikai Latvijas videi raksturīga leksika, kuru varētu uztvert arī kā bezekvivalento leksiku, piem., *Saeima*, *Satversme*. Latvijas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos, lai atspoguļotu lietuviešu valodā Latvijas reālijas *Saeima* un *Satversme* izmantota substitūcija, t. i., latviskie nosaukumi aizstāti ar līdzvērtīgām atbilstmēm lietuviešu valodā *Seims* un *konstitūcija*. Politiski sabiedriskie Latvijas reāliju nosaukumi apkopoti šajā apakšgrupā. Lielākoties šīs reālijas saistītas arī ar mūsdienu Latvijas politikas reālijām.

„Latviešu literārās valodas vārdnīca” vārdu *saeima* skaidro kā ‘1. likumdošanas varas orgāns buržuāziskajā Latvijā (no 1922.–1934. g.); 2. savienojumā „Latvijas Tautas saeima”: likumdošanas varas orgāns Latvijā (1940. gadā no 21. jūlija līdz 25. augustam, kad tas sevi pasludināja par Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstāko Padomi)’ (LLVV 71: 85). „Lietuviešu-latviešu vārdnīcā” (1995) lietuviešu vārds *seimas* latviešu valodā skaidrots kā ‘*pol.* seims, saeima (parlaments)’. (LLV 1995: 439) Divvalodu vārdnīcā iekļautais tulkojums skaidro, ka *Saeima* Latvijā ir Latvijas Republikas Parlaments no 1922. g., nosaukums atjaunināts pēc Latvijas valsts Neatkarības atjaunošanas 1990. gadā. Piemēros vārds *saiema* minēts dažādās kombinācijās: *saeima – seimas*, *saeimas deputāts – seimo deputatas*, *saeimas vēlēšanas – seimo rinkimai*. Visos laikrakstu piemēros latviskais nosaukums *saeima* aizstāts ar līdzvērtīgo atbilstmi lietuviešu valodā *seimas*. Locījumi veidoti pēc lietuviešu valodas vīriešu dzimtes I dekl. ar nominatīva galotni *-as* paradīgas. Latviešu valodā Latvijas Republikas Parlamenta nosaukums tiek rakstīts ar lielo sākumburtu, bet Rīgas lietuviešu avīzēs ne visos piemēros tā norādīts, nosaukums ir nekonsekventi lietots.

Latvijos seimas – Latvijas Saeima, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.; *Latvijos seime – Latvijas Saeimā*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.; *latvių seimas – latviešu Saeima*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 1. lpp.; *Seimas – Saeima*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 3. lpp.; *Seimā – Saeimas*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.; *Seimo dep. – Saeimas dep.* (deputāts), „LM” Nr. 1, 29.01.1933, 9. lpp.; *Seimo rinkimai – Saeimas vēlēšanas*, „LŽ”, Nr. 6, 06.1930, 7. lpp.; *Seimo žemės ūkio komisija – Saeimas lauksaimniecības komisija*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 4. lpp.

1922. gadā Latvijas Satversmes sapulce pieņēma republikas kontitūciju, kas stājās spēkā 1922. g. novembrī. Latvija tika pasludināta par demokrātisku republiku. (Drīzulis 1980: 65) Politiskais termins *satversme* „Latviešu-lietuviešu vārdnīcā” (2003) skaidrots kā ‘konstitūcija; satversmes sapulce – steigiamasis susirinkimas’. (LLV 2003: 651) „Latviešu literārās valodas

vārdnīca” vārdu *satversme* skaidro kā ‘1. valsts pamatlikums, konstitūcija’. (LLVV 71: 321) Rīgas lietuviešu laikraksta „Lietuvis” 1933. gada 30. decembra numurā Latvijas valsts pamatlikums Satversme aizstāts ar līdzīgo atbilstīgi lietuviešu valodā *konstitūcija*. Pēc lietuviešu valodas atbilstmes seko saīsināta norāde – satv. sap. (Satversmes sapulce), kas ir ‘vēlēts pārstāvības orgāns, parlamentāra iestāde, kuras galvenais uzdevums parasti ir konstitūcijas izstrāde’²⁴. Rīgas lietuviešu avīzes „Lietuvis” 1933. gada pirmā numura kontekstā šis savienojums ir saprotams kā Satversme, kuru izstrādājusi ir Satversmes sapulce. Latvijai reorganizuoti *konstitūcija* (satv. sap.) – Latvijai reorganizēt *Satversmi* (Satv. sap. – Satversmes sapulce), „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 3. lpp.

Rīgas dome ir Rīgas pilsētas pašpārvaldes augstākā iestāde. Latvijas Republikas Neatkarības gados Rīgas pašpārvaldi veica Rīgas pilsētas dome (1919–1940). Pēc 1920. g. Latvijas pilsētās darbojās vietējās pašvaldības. Rīgas domi 90 domnieku sastāvā ievēlēja uz trim gadiem, un tai bija zināmas autonomas tiesības. Domes izpildorgāns bija pilsētas valde 7 locekļu sastāvā. Valdes darbību vadīja pilsētas mērs un divi viņa vietnieki, kas pārzināja domes nodaļu un apakšnodaļu darbību. Domes finansiālo darbību kontrolēja revīzijas komisija. Laikā no 1920.–1934. g. Rīgas pilsētas domes vēlēšanas notika piecas reizes – 1920. g. janvārī, 1922. g. martā, 1925. g. februārī – martā, 1928. g. februārī, 1931. g. martā. 1930. g. beigās stājās spēkā Saeimas apstiprinātais „Pilsētu pašvaldības likums”, pamatojoties uz to, Rīgas domē bija jāievēl 100 domnieku uz 4 gadiem. (Drīzulis 1980: 66)

„Latviešu literārās valodas vārdnīcā” valdības institūcijas vārds *dome* skaidrots kā ‘likumdošanas vai pašvaldības orgāns. Pilsētas dome – pilsētas pašvaldības orgāns (pirmsrevolūcijas Krievijā, buržuāziskajā Latvijā)’. (LLVV 2: 377) „Latviešu-lietuviešu vārdnīcā” (2003) termins *dome* skaidrots kā ‘*polit.* dūma, taryba; valsts d. – valstybės dūma; pilsētas d. – miesto taryba; domes deputāts – dūmos deputatas’. (LLV 2003: 171) Latviešu valodas valdības institūcijas *dome* lietuviešu valodas analogs Lietuvā ir *taryba*, bet Rīgas lietuviešu laikrakstu piemēros tas tiek aizstāts ar vārdu *dūma*. Latvijas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos termins *taryba* netiek izmantots, figurē tikai lietuviešu valodas vārds *dūma*. Lietuviešu valodas sugasvārds *dūma* ir sieviešu dzimtes II dekl. lietvārds ar vienskaitļa nominatīva galotni *-a*. Rīgas lietuviešu avīzes „Rygos Balsas” 1931. gada piektajā numurā atrastajos piemēros šis nosaukums arī locīts pēc sieviešu dzimtes II dekl. paradigmas. Saknē rakstīts gan ar garo patskani *-ū* (tradicionālais liet. val. lietojums), gan īso patskani *-u*. Vienā no piemēriem redzams arī lokatīva illatīva locījums ar galotni *-on*.

Rygos miesto dūma – Rīgas pilsētas dome, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

dumoje – domē, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

²⁴ Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/sv/?w=sapulce>, [Skatīts 11.05.2015]

dumon – *domē*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

100 *dumos narij* – 100 *domes locekļi*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Tautas labklājības ministrija tika izveidota uz Darba ministrijas bāzes. Savu nosaukumu tā ieguva 1925. gada 1. aprīlī, saglabāja līdz 1940. gadam. Tautas labklājības ministrijā ietilpst trīs departamenti: Darba aizsardzības, Sociālās apgādības un Veselības. Latvijas brīvvalsts laikā (1920–1940) Tautas labklājības ministru amatā strādāja divpadsmit ministri. 1991. gadā tā ieguva savu pašreizējo nosaukumu²⁵. Tikai Rīgas lietuviešu laikrakstā „Darbininku Balsas” minēts ministrijas nosaukums, kas lietots atbilstoši Latvijas brīvvalsts laikā pieņemtajai normai. Ministrijas nosaukums locīts vsk. datīva un lokatīva locījumos.

liaudie (liaudies) *gerbūvio ministerijai* – *tautas labklājības ministrijai*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 2. lpp.; *liaudies gerbūvio ministerijai*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 2. lpp.; *gerbūvio ministerioje*, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 2. lpp.

Politiskās reālijas, kas Rīgas lietuviešu avīzēs minētas tikai vienreiz, uzskaitītas šajā rindkopā. 1931. gadā izdotā laikraksta „Rygos Balsas” 5. numurā tiek runāts par *Latvijas de iure* atzīšanas desmitgadi, kā dēļ tiek rīkoti svētki. Rīgas lietuviešu avīzēs minēta arī Latvijas Izglītības ministrija, Rīgas apgabaltiesa, Latvijas Ministru prezidents.

Latvijos de jure pripažinimo šventėje – *Latvijas de jure atzīšanas svētkos* (1921. g. 26. janvārī Latvija atzīta *de iure*), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

Latvijos ministeris pirmininkas – *Latvijas Ministru prezidents*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 1. lpp.

Latvijos Valstybės valdininkui – *Latvijas Valsts ierēdnim*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.

Rygos Apygardos teismui – *Rīgas apgabaltiesai*, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.

Švietimo Ministerijai – *Izglītības ministrijai*, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 4. lpp.

Tautiškieji Latvijos ministeriai – *Tautiskie Latvijas ministri*, „DF”, Nr. 3, 09.1933, 12. lpp.

Reāliju nosaukumi politikā ne vienmēr ir īpašvārdi, bet tie tiek rakstīti ar lielajiem sākumburtiem tāpēc, ka tās ir valsts iestādes vai valsts amatpersonu amati, piem., *Latvijas Ministru prezidents*, *Izglītības ministrija*. Lai Latvijas lietuviešu 20. gs. 30. gadu laikrakstos lietuviešu valodā atspoguļotu Latvijas reālijas *Saeima* un *Satversme* izmantota substitūcija, Latvijas reālijas aizstātas ar lietuviešu valodas atbilstmēm *Seims* un *konstitūcija*. Rīgas lietuviešu avīzēs lietuviešu atbilstme *Seims* ne visos gadījumos lietots ar lielo sākumburtu, kā tas ir pieņemts latviešu valodā reālijā *Saeima*. Latviešu reālija *dome* lietuviešu valodā aizstāta ar atbilstmi *dūma*.

²⁵ Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/text/73>, [Skatīts 09.05.2015]

4. 4. Citas reālijas

Latvijas reālijas, kuras nav iespējams klasificēt vai grupēt kādā no iepriekš nosauktajām īpašvārdu vai sugasvārdu apakšgrupām, taču tās ir, vai ir pastāvējušas tikai Latvijā, uzskaitītas šajā apakšgrupā. Daļa no šīm Latvijas reālijām uzskatāmas par Latvijas reālijām tikai tādā gadījumā, ja tiek lietotas savienojumā ar valsts nosaukumu *Latvija*, piem., *Latvijas buržuāzija*, *Latvijas vīza*, *Latvijas pase*.

Latvijos buržuazija – Latvijas buržuāzija, „DB” Nr. 6 (18), 11.07.1931, 2. lpp.

Latvijos laiku – pēc Latvijas laika, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 3. lpp.

Latvijos vīza – Latvijas vīza, „LL” Nr. 1, 19.12.1930, 2. lpp.

vidaus arba užsienio *Latvijos pasu* – ar pilsoņu vai nepilsoņu *Latvijas pasi*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 1. lpp.

Prof. Plakio sudaryta „*Lietuvių gramatika*” - "*Leišu valodas rokas grāmata*" (1926), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

inž. Ryterio lėšomis išleistas kapitalinis darbas *Lietuvių Latvių žodynas – Lietuviški-latviska vārdnīca* (1929), „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

dabar ruošiamas *Latvių Lietuvių žodynas – Latviešu-lietuviešu vārdnīca*, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

„*Miss Latvija*” – „*Miss Latvija*”, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

daina „*Rīgas Torņa galā*” – dziesma „*Rīgas Torņa galā*”, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

Rygoje **ant geležinkelio tilto** – Rīgā **uz dzelzceļa tilta**, „RB” Nr. 5 (465), 07.02.1931, 2. lpp.

Rygos Kalendorius knygutė 1934 metams – Rīgas Kalendāra grāmatiņa 1934. gadam, „Lietuvis”, Nr. 1, 30.12.1933, 8. lpp

Citas reālijas Rīgas lietuviešu laikrakstos ir dažādas, tās ir gan 20. gs. sākumā sastādītās Latviešu-lietuviešu valodas vārdnīcas un lietuviešu valodas gramatika, gan Rīgas kalendārs 1934. gadam vai minētie Latvijas dokumenti – pase un vīza. Galvenokārt Latvijas reāliju nosaukumi tulkoti lietuviešu valodā, dziesmas „Rīgas torņa galā” un konkursa „Miss Latvija” nosaukumi atstāti oriģinālvalodā.

SECINĀJUMI

1. Rīgas lietuviešu 20. gs. 30. gadu avīzēs Latvijas reālijas tiek atspoguļotas izmantojot oriģinālrakstību, šajā gadījumā latviešu valodu, (laikrakstu nosaukumos, politisko un sabiedrisko organizāciju nosaukumos), transliterācijas (personvārdos un vietvārdos) un substitūcijas metodi (politisko reāliju nosaukumos), piem., latvių studentų draugija „*Klints*”, latv. val. *Satversme* > liet. val. *konstitucija*, latv. val. *Līvānos* > liet. val. *Livanuose*.
2. Dažādās latviešu un lietuviešu valodu diakritiskās zīmes lietuviskojot Latvijas reāliju nosaukumus rada visvairāk grūtību. Tie ir no lietuviešu valodas atšķirīgie latviešu valodas garie patskaņi *ā, ē, ī* un mīkstinātie līdzskaņi *ķ, ģ, ļ, ņ*.
3. Lietuviskotie Latvijas reāliju nosaukumi tiek iekļauti lietuviešu valodas vidē, tie pakļaujami lietuviešu valodas gramatizācijai. Latviešu valodas mīkstinātie līdzskaņi *ķ, ģ, ļ, ņ*, garais patskanis *-ē* un divskanis *-o* lietvārdu locījumu galotnēs tiek atveidoti pēc lietuviešu valodas lietvārdu locījumu paradigmas, piem., *Raiņa* > *Rainio*, *Bētiņam* > *Betiniui*, *Merķeļa 6* > *Merkelio 6*, *Aucē* > *Aucėj*, *Latgalē* > *Latgalėj*, *Lašos (Laši)* > *Lašuose (Lašai)*, *Mellužos (Melluži)* > *Mellužuose (Mellužai)*.
4. Lai lietuviešu valodā Latvijas reāliju nosaukumu saknē atainotu latviešu valodas mīkstinātos līdzskaņus *ķ, ģ, ļ, ņ* pēc lietuviešu valodas līdzskaņiem *k, g, l, n* netiek lietots īsais patskanis *-i*, kas šādā pozīcijā mīkstinātu iepriekšējo līdzskani. Mīkstinātie līdzskaņi tiek norādīti kā lietuviešu valodas nemīkstinātie līdzskaņi bez speciāla apzīmējuma, piem., *Plāķis* > *Plakis*, *Paņemūnē* > *Panemunėj*, *Bruņinieku 29* > *Bruninieku 29*, *Viļānu 22* > *Vilanų 22*.
5. Latviešu valodas garie patskaņi *ā, ē* Rīgas lietuviešu laikrakstos Latvijas reāliju nosaukumu (resp. lietvārdu) saknē tiek atveidoti kā lietuviešu valodas īsie patskaņi *a, e*, piem., *Krāslava* > *Kraslava*, *bīskaps Rancāns* > *vyskupas Rancanas*, „*Sociāldemokrāts*“ > „*Socialdemokrats*“, *Bētiņam* > *Betiniui*, *Cielēns* > *Cielenas*, *Tērbatas 15-17* > *Terbatas 15-17*, *Jēkabpilī* > *Jekabpily*. Izņēmums ir pilsētas nosaukums *Liepāja*, kas tradicionāli lietuviešu valodā pieņemts lietot ar garo patskani *-o*, piem., *Liepāja* > *Liepoja*.
6. Latviešu valodas garais patskanis *-ī* lietuviešu valodā atveidojot Latvijas reāliju nosaukumus saknē tiek norādīts divējādi, gan ar lietuviešu valodas īso patskani *-i*, gan ar garo patskani *-y*, piem., *Līvānos* > *Livanuose*, *santīms* > *santimas*, *Rīga* > *Ryga*, *Grīva* > *Gryva*. Tradicionāli lietuviešu valodā reāliju *santīms* pieņemts norādīt ar

- lietuviešu valodas īso patskani *-i*, bet galvaspilsētas nosaukumu *Rīga* ar lietuviešu valodas garo patskani *-y*.
7. Latvijas reāliju nosaukumos lietuviešu valodā lietvārdu saknēs divskanis *-o* tiek apzīmēts ar dubultgrafēmu *-uo* pēc lietuviešu valodas parauga, piem., *Sloka* > *Sluoka*.
 8. Latviešu valodas personvārdu, vietvārdu un naudas vienību nosaukumos vīriešu dzimtes lietvārdu galotne *-s*, pēc līdzskaņa tiek mainīta uz lietuviešu valodas vīriešu dzimtes galotni *-as*, bet vīriešu dzimtes galotnes *-is* un *-us* netiek mainītas, piem., *Grigs* – *Grigas*, *Aberbergs* – *Aberbergas*, *Tukumā* (Tukums) – *Tukume* (Tukumas), *Saldū* (Saldus) – *Saldū* (Saldus), *lats* – *latas*, *santīms* – *santimas*.
 9. Latviešu valodas un lietuviešu valodas vietvārdos var atšķirties dzimtes un deklinācijas (galotnes), piem., *Aknīste* (siev. dz., 5. dekl., gal. *-e*) – *Aknysta* (siev. dz., II dekl., gal. *-a*), *Bauska* (siev. dz., 4. dekl., gal. *-a*) – *Bauskē* (siev. dz., II dekl., gal. *-ė*). Lietuviešu valodas salikteņi vietvārdi, kuru otrs komponents ir *pilis* atšķirīgi no latviešu valodas salikteņiem ar otro komponentu *pils*, tiek locīti pēc lietuviešu valodas vīriešu dzimtes I dekl. locīšanas paradigmas, piem., *Ventspilij* – *Ventspiliui*, *Daugavpilī* – *Daugavpilyje*.
 10. Simboliskos nosaukumus tekstā mēdz izcelt, piem., organizāciju, laikrakstu, biedrību nosaukumi tiek rakstīti pēdiņās, ar lielajiem burtiem vai kādā citā šifrā. Rīgas lietuviešu avīzēs gan Latvijas lietuviešu, gan latviešu simboliskajos nosaukumos ievērota šāda rakstības tendence, piem., „*Laisvės*” („Brīvības”) biedrība – „*Laisvės*” draugija, Lietuviešu sporta savienība „*Vītis*” – Lietuvių sporto sąjunga „*Vytis*”, Latv. Univ. lietuviešu studentu biedrība „*Viltis*” – Latv. Univ. lietuvių studentų draugija „*Viltis*”, koris „*Dziesmuvara*” – choras „*Dziesmuvaras*”, spiest. (spiestuve) „*Esperanto*” – spaust. (spaustuvē) „*Esperanto*”, „*Māras Vēstneša*” – „*Māras Vēstnesio*”, „*Sociāldemokrāts*” – „*Socialdemokrats*”.

Avotu un literatūras saraksts

Avoti

1. „Darbininkų balsas”, Nr. 6 (18), 1931. gada 11. jūlijs, 8 lpp.
<http://www.epaveldas.lt/recordDescription/LNB/C10000047708>
2. „Darbo frontas”, Nr. 3, 1933. gada septembris, 12 lpp.
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biExemplarId=79821&biRecordId=7737>
3. „Laisvas žodis”, Nr. 6, 1930. gada jūnijs, 8 lpp.
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biExemplarId=113773&biRecordId=13018>
4. „Laisvės kovotojas”, Nr. 1, 1932. gada aprīlis, 4 lpp.
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biExemplarId=136643&biRecordId=20711>
5. „Laisvės kovotojas”, Nr. 2, 1932. gada maijs, 4 lpp.
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biExemplarId=136644&biRecordId=20711>
6. „Latvijos lietuvis” Nr. 1, 1930. g. 19. decembris, 4 lpp.
<http://www.epaveldas.lt/recordDescription/LNB/C1C1B0000777654>
7. „Lietuvis”, Nr. 1, 1933. gada 30. decembris, 8 lpp.
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biExemplarId=67972>
8. „Lietuvių mintys”, Nr. 1, 1933. g. 29. janvāris, 12 lpp.
<http://www.epaveldas.lt/object/recordDescription/LNB/C1C1B0000800943>
9. „Rygos balsas”, Nr. 5 (465), 1931. gada 7. februāris, 4 lpp.
<http://www.epaveldas.lt/vbspi/biRecord.do?biExemplarId=57951>

Literatūra

1. [Akmenytė 2008] Akmenytė, V. (2008) *Tautinio ir pilietinio tapatumo sankirtos Lietuvos latvių laikraštyje „Lietavas latvis“ (1925–1926 m.) // Tautinio / pilietinio identiteto reprezentacija ir formavimas šiandien [straipsnių rinkinys]*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 9–26 p.

2. [LKE 2008] Ambrazas, V., Morkūnas, K. (2008) *Lietuvių kalbos enciklopedija*. Antrasis patikslintas ir papildytas leidimas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
3. [ISV 2005] Andersone I. (red.) (2005) *Ilustrētā svešvārdu vārdnīca*. Rīga: Avots. 2005.
4. [LLV 1995] Balkevičs, J., Balode, L., Bojāte, A., Subatnieks, V. (1995) *Lietuviešu-latviešu vārdnīca*. 2. pārstrādātais izdevums. Rīga: Zinātne.
5. [Bērziņš 2000] Bērziņš, V. (red.) (2000) *20. gadsimta Latvijas vēsture I* (Latvija no gadsimta sākuma līdz neatkarības pasludināšanai 1900–1918). Rīga: LU Latvijas vēstures institūts.
6. [Feldmanis 2005] Bleiere, D., Butulis, I., Feldmanis I., Stranga, A., Zunda A. (2005) *Latvijas vēsture. 20. gadsimts*. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Jumava.
7. [Kokts 1988] Kokts, J. (red.) (1988) *Latviešu periodika*. 3. sējums 1920–1940 1. daļa. Rīga: Zinātne.
8. [LLV 2003] Butkus, A. (2003) *Latviešu-lietuviešu vārdnīca*. Kaunas: Aesti.
9. [Ducmane, Vēciņš 1995] Ducmane, K., Vēciņš, Ē. (1995) *Nauda Latvijā*. Rīga: Latvijas Banka.
10. [Drīzulis 1980] Drīzulis, A. (1980) *Rīga sociālisma laikmetā 1917–1975*. Rīga: Zinātne.
11. [Paeglis 1995] Paeglis, J. (1995) *Latviešu periodika*. 4. sējums 1940–1945. Rīga: Latvijas Akadēmiskā bibliotēka.
12. [Gaigalaitē 1999] Gaigalaitē, A., Skirius, J., Kasparavičius, A., Veilentienė, A. (1999) *Lietuvos užsienio reikalų ministrai: 1918–1940*. Kaunas: Šviesa.
13. [LLVV 1973] Grabis, R. (red.) (1973) *Latviešu literārās valodas vārdnīca*. 2. sējums (B–F). Rīga: Zinātne.
14. [LVV 1998] Guļevska, D. (red.) (1998) *Latviešu valodas vārdnīca*. Rīga: Avots.
15. [Iltnerē, Placēns 1999] Iltnerē, A., Placēns, U. (red.) (1999) *Latvijas pilsētas*. Rīga: Preses nams.
16. [Jēkabsons 2003] Jēkabsons, Ē. (2003) *Lietuvieši Latvijā*. Rīga: Elpa.
17. [Jubels 2002] Jubels, H. (red.) (2002) *Latvijas enciklopēdija*. 1. sēj. Rīga: V. Belokoņa izdevniecība.
18. [Kvašytė 2012] Kvašytė, R. (2012) *Tarp Lietuvos ir Latvijos: Lingvistinės paralelės. Starp Lietuvu un Latvijū: Lingvistiskās paralēles*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.

19. [Matisovs 2013] Matisovs, I. (2013) *Toponīmi un vēsturisku personu vārdi mūsdienā Latgales urbanonīmos. // Via Latgalica: humanitāro zinātņu žurnāls, 5.* Rēzekne: Rēzeknes Augstskola. 49.–60. lpp.
20. [RRP 1933] Rašybos reformos komisija (1933) *Rašybos reformos projekts.* Kaunas: Sakalo bendrovė.
21. [Samsons 1968] Samsons, V. (red.) (1968) *Latvijas PSR mazā enciklopēdija.* II sējums (Kabīle–Pianīno). Latvijas PSR Zinātņu akadēmija. Rīga: Zinātne.
22. [Samsons 1970] Samsons, V. (red.) (1970) *Latvijas PSR Mazā enciklopēdija.* Prese. III sējums (Piebalga–Žvīgule). Rīga: Zinātne.
23. [VPSV 2007] Skujiņa, V. (red.) (2007) *Valodniecības pamatterminu skaidrojošā vārdnīca.* Rīga: LU Latviešu valodas institūts.
24. [Stašulāne 2003] Stašulāne, I. (red.) (2003) *Latviešu rakstniecība biogrāfijās.* Otrais, pārstrādātais un papildinātais izdevums. Rīga: Zinātne.
25. [Straigis 2000] Straigis, K. (2000) *XX a. pradžios Kauno kultūrinio gyvenimo atspindžiai lietuvių periodikoje (1907 – 1914 m.) // Kauno istorijos metraštis.* Tomas II. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas. 49–90 p.
26. [Šarmaitis 1985] Šarmaitis, R. (red.) (1985) *Tarybų Lietuvos enciklopedija.* Darbininkų kova. T. 1 (A–Grūdas). Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija.
27. [Urbonas 1997] Urbonas, J. V. (red.) (1997) *Žurnalistikos enciklopedija.* Vilnius: Pradai.
28. [Urbonas 2007] Urbonas, J. V. (red.) (2007) *Visuotinė lietuvių enciklopedija.* Latvija. Spauda. T. XI: Kremacija–Lenzo taisyklė. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
29. [Zinkus 1986] Zinkus, J. (red.) (1986) *Tarybų Lietuvos enciklopedija.* Liuosybė. T. 2 (Grūdas–Marvelės). Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija.
30. [Zinkus 1988] Zinkus, J. (red.) (1988) *Tarybų Lietuvos enciklopedija.* Uodegėnai. T. 4 (Simno–Žvorūnė). Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija.
31. [Žeimantas 2008] Žeimantas, V. (2008) *Visuotinė lietuvių enciklopedija* Lietuvis 3. T. XIII: Leo–Magazyn. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas.
32. *Alberts Kviēsis* [tiešsaiste]. [Skatīts 03.04.2015.] Pieejams: http://www.president.lv/pk/content/?cat_id=905
33. *Ansis Rudevics* [tiešsaiste]. [Skatīts 03.04.2015.] Pieejams: http://lv.wikipedia.org/wiki/Ansis_Rudevics

34. *Atvirkštinis lietuvīu kalboje vartojamū tradiciniū Latvijas Republikos vietovardžiu formū srašas* [tiešsaiste]. [Skatīts 03.04.2015.] Pieejams:
http://vkk.lt/i/u/file/Nutarimai/atvirkstinis_latvijos.pdf
35. *Datubāze „Latviešu grāmatniecības darbinieki līdz 1918. gadam”* [tiešsaiste]. [Skatīts 20.04.2015.] Pieejams: <http://lgdb.lnb.lv/index/person/43/>
36. *Grīva (Daugavpils)* [tiešsaiste]. [Skatīts 11.04.2015.] Pieejams:
http://lv.wikipedia.org/wiki/Gr%C4%ABva_%28Daugavpils%29
37. *Hugo Celmiņš* [tiešsaiste]. [Skatīts 20.04.2015.] Pieejams:
<http://www.mfa.gov.lv/ministrija/arlietu-dienesta-vesture/latvijas-republikas-arlietu-ministri-un-latvijas-diplomatiska-dienesta-vaditaji-kops-1918-gada/hugo-celmins>
38. *Izidors Livčāns* [tiešsaiste]. [Skatīts 03.04.2015.] Pieejams:
<http://latgalesdati.du.lv/persona/496>
39. *Jāzeps Rancāns* [tiešsaiste]. [Skatīts 20.04.2015.] Pieejams:
http://lv.wikipedia.org/wiki/J%C4%81zeps_Ranc%C4%81ns
40. *Jēdziens „Latvijas reālija”* [tiešsaiste]. [Skatīts 01.04.2015.] Pieejams:
<http://www.vvk.lv/index.php?sadala=166&id=439>
41. *Jēkabs Rebiņš* [tiešsaiste]. [Skatīts 03.04.2015.] Pieejams:
<http://www.geni.com/people/J%C4%93kabs-Rebi%C5%86%C5%A1/6000000008640377493>
42. *„Karys“, Nr. 50 (715), Kaunas, 1932 m. gruodžio 8 d., 1000 lpp* [tiešsaiste]. [Skatīts 12.05.2015.] Pieejams:
http://www.epaveldas.lt/vbspi/showImage.do?id=DOC_O_85773_1&biRecordId=7942
43. *Kārlis Bētiņš* [tiešsaiste]. [Skatīts 20.04.2015.] Pieejams:
http://lv.wikipedia.org/wiki/K%C4%81rlis_B%C4%93ti%C5%86%C5%A1
44. *Kārlis Būmeisters (politiķis)* [tiešsaiste]. [Skatīts 03.04.2015.] Pieejams:
http://lv.wikipedia.org/wiki/K%C4%81rlis_B%C5%ABmeisters_%28politi%C4%B7is%29
45. *Latvijas administratīvais iedalījums* [tiešsaiste]. [Skatīts 03.04.2015.] Pieejams:
http://lv.wikipedia.org/wiki/Latvijas_administrat%C4%ABvais_iedal%C4%ABjums
46. *Latvijas Republikas Labklājības ministrija, vēsture* [tiešsaiste]. [Skatīts 09.05.2015.] Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/text/73>
47. *Latvijas Republikas Vietvārdu datubāze (2013)* [tiešsaiste]. [Skatīts 03.04.2015.] Pieejams: https://vietvardi.lgia.gov.lv/vv/to_www.sakt
48. [Laugale 2009] Laugale, V. (2009.) *Promocijas darbs „Izglītības iestāžu nosaukumi latviešu valodā: lingvistiskais aspekts”* [tiešsaiste]. [Skatīts 09.05.2015.] Pieejams:

http://www.liepu.lv/uploads/files/Promocijas_darbs_Izglitibas_iestazu_nosaukumi_latviesu_valoda_lingvistiskais_aspekts.pdf

49. *Lielā Palisādu iela* [tiešsaiste]. [Skatīts 15.04.2015.] Pieejams:
http://www.ciltskoki.lv/index.php?option=com_content&view=article&id=2057&Itemid=401&lang=lv
50. [Lokmane 2010] Lokmane, I. (2010.) *Vārdu secības funkcijas latviešu valodā* [tiešsaiste]. [Skatīts 16.05.2015.] Pieejams:
http://www.hzf.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/hzf/petnieciba/7_Ilze_Lokmane_raksts.pdf
51. *Raudas pagasts* [tiešsaiste]. [Skatīts 15.04.2015.] Pieejams:
http://lv.wikipedia.org/wiki/Raudas_pagasts
52. *Ringolds Kalnings* [tiešsaiste]. [Skatīts 20.04.2015.] Pieejams:
http://lv.wikipedia.org/wiki/Ringolds_Kalnings
53. *Satversmes sapulce* [tiešsaiste]. [Skatīts 11.05.2015.] Pieejams:
<http://www.tezaurs.lv/sv/?w=sapulce>
54. *Valstybinė lietuvių kalbos komisija. Svetimvardžiai. Adaptavimas* [tiešsaiste]. [Skatīts 03.04.2015.] Pieejams:
<http://www.vlkk.lt/lit/nutarimai/svetimvardziai/adaptavimas.html>
55. [Vanags 2009] Vanags, P. (2009.) *Lietuviešu valoda 19. gs. otrajā pusē un 20. gs. sākumā*. [tiešsaiste]. [Skatīts 16.05.2015.]
Pieejams:
http://home.lu.lv/~pva/Lietuviesu_valodas_vesture/Vanags_Lietuvie%F0u%20valodas%20v%E7sture_11_12_tema.pdf

Pielikumi

Pielikums Nr. 1 Galveno tautību piederīgo skaits pēc tautas skaitīšanas datiem

Galveno tautību piederīgo skaits pēc tautas skaitīšanu datiem, 1920, 1925, 1930, 1935

	1920	1925	1930	1935
Pavisam	1596131	1844805	1900045	1950502
Latvieši	1161404	1354126	1394957	1472612
Vācieši	58113	70964	69855	62144
Lielkrievi	124746	193648	201778	206499
Baltkrievi	75630	38010	36029	26867
Ebreji	79644	95675	94388	93479
Poļi	54567	51143	59374	48949
Lietuvieši	25588	23192	25885	22913
Igauņi	8769	7893	7708	7014
Pārējie	3841	7612	8566	8946
Nezināmas tautības	3829	2542	1505	1079

Pieejams: <http://www.csb.gov.lv/dati/galveno-tautibu-piederigo-skaits-pec-tautas-skaitisanu-datiem-1920-1925-1930-1935-32903.html>, [Skatīts 14.04.2015]

Publicēts Centrālās statistikas pārvaldes mājaslapā (<http://www.csb.gov.lv>)

Pielikums Nr. 2 Latvijas lietuviešu prese Rīgā 20. gs. sākumā

Laikraksta nosaukums	Izdošanas gads	Izdevuma tips	Izdevuma raksturs
20. gs. sākums			
„Rygos garsas“ („Rīgas Skaņa“)	1909.–1917. g.	nedēļas laikraksts	politikas, literatūras, zinātnes laikraksts
„Rygos naujienos“ („Rīgas Jaunumi“)	1909.–1915. g.	nedēļas laikraksts	demokrātiska virziena sabiedrības, politikas, ekonomikas, literatūras laikraksts
„Botagas“ („Pātaga“)	1914.–1915. g.	divnedēļu laikraksts	literatūras, politikas, humora un satīras laikraksts
„Vilnis“ („Vilnis“)	1913.–1914. g. un 1917. g.	nedēļas laikraksts	sociāldemokrātu partijas sabiedrības, politikas, ekonomikas, literatūras laikraksts
„Darbininku kova“ („Strādnieku Cīņa“)	1919. g.	nedēļas laikraksts	Latvijas lietuviešu nodaļas sociāldemokrātu laikraksts
„Liuosybė“ („Brīve“)	1917. g.	nedēļas laikraksts	liberāls Rīgas lietuviešu savienības iknedēļas laikraksts
„Laisvas žodis“ („Brīvais Vārds“)	1917. g.	nedēļas laikraksts	Latvijas lietuviešu militārais laikraksts
20. gs. 20. gadi			
„Rygos balsas“ („Rīgas Balss“)	1921.–1931. g.	nedēļas laikraksts	katoliskas ievirzes demokrātisks Latvijas lietuviešu sabiedrības laikraksts
„Naujas žodis“ („Jaunais Vārds“)	1925.–1926. g.	žurnāls	kultūras un sabiedrības ilustrēts žurnāls
„Liaudies balsas“ („Tautas Balss“)	1927.–1928. g.	divnedēļu laikraksts	zemnieku, strādnieku, darbinieku laikraksts
„Laisvas žodis“ („Brīvais Vārds“)	1928.–1930. g.	mēneša žurnāls	kultūras un sabiedrības žurnāls
20. gs. 30. gadi			
„Darbininku balsas“ („Strādnieku Balss“)	1930.–1931. g.	divnedēļu laikraksts	sociāldemokrātu partijas politikas un sabiedrības laikraksts
„Latvijos lietuvis“ („Latvijas Lietuvietis“)	1930.–1931. g.	nedēļas laikraksts	Latvijas lietuviešu apvienības laikraksts
„Lietuvių balsas“ („Lietuviešu Balss“)	1931.–1940. g. un no 1994. g. Rīgā	nedēļas laikraksts	sabiedrības, kultūras dzīves laikraksts
„Laisvės kovotojas“	1932. g.	mēneša	sociāldemokrātu partijas laikraksts

(„Brīvības Cīnītājs“)		laikraksts	
„Lietuvių mintys“ („Lietuviešu Domas“)	1933. g.	mēneša laikraksts	Latvijas lietuviešu sabiedrības, kultūras mēneša laikraksts
„Darbo frontas“ („Darba Fronte“)	1933.–1934. g.	mēneša laikraksts	sociāldemokrātu partijas politikas, ekonomikas, kultūras lietuviešu emigrantu laikraksts
„Lietuvis“ („Lietuvietis“)	1933.–1935. g.	mēneša laikraksts	Latvijas lietuviešu etniskis katoļu ilustrēts laikraksts

DOKUMENTĀRĀ LAPA

Maģistra darbs „Latvijas reāliju atspoguļojums Rīgas lietuviešu avīzēs 20. gs. sākumā”
izstrādāts LU Humanitāro zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie
informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Alise Ozola _____
/paraksts un datums/

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Dr. phil. Pēteris Vanags _____
/paraksts un datums/

Recenzenti:

/paraksts un datums/

/paraksts un datums/

Darbs iesniegts Latvistikas un baltistikas nodaļā _____

Dekāna pilnvarota persona: doc. Edmunds Trumpa _____
/paraksts/

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē _____

protokols nr. _____, vērtējums _____

Komisijas sekretārs: doc. Edmunds Trumpa _____
/paraksts/